

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ:
ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ
ΤΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ “Δ.Ε.Θ”
ΩΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ**

ΚΩΤΣΙΟΥ ΕΥΤΥΧΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ ΑΣΠΑ

Βόλος, Φεβρουάριος 2005

Στους γονείς μου

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 3540/1
Ημερ. Εισ.: 22-06-2005
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΜΧΠΠΑ
2005
ΚΩΤ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	6
ΕΝΟΤΗΤΑ Α΄	7
1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1.1 Στόχοι της Παρούσας Εργασίας	8
1.2 Λόγοι Επιλογής του Θέματος	9
1.3 Δομή της Εργασίας	10
2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΣΤΙΚΟΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ	12
2.1 Ορισμός του Δημόσιου Υπαίθριου Χώρου	12
2.2 Ο Αστικός Υπαίθριος Χώρος και η Εξέλιξη του στους Αιώνες	13
2.2.1 Εισαγωγή	13
2.2.2 Η εξέλιξη του	13
2.3 Ο Αστικός Υπαίθριος Χώρος Σήμερα και η Σημασία του	17
2.3.1 Η σημασία του	17
2.3.2 Συμπεράσματα	19
2.4 Η Κατάσταση Σήμερα	20
2.5 Βασικές Αρχές και Κατηγορίες Σχεδιασμού και Κατάταξης του Αστικού Υπαίθριου Χώρου	22
ΕΝΟΤΗΤΑ Β΄	26
3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΕΜΑΤΙΚΑ & ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΑΡΚΑ	27
3.1 Γενικά	27
3.2 Θεματικά Πάρκα	27
3.3 Μητροπολιτικά Πάρκα	28
3.4 Η Κατάσταση στην Ελλάδα	29
3.5 Διεθνής Εμπειρία	32
3.5.1 Γενικά	32
3.5.2 Η εμπειρία των αμερικάνικων πόλεων	32
3.5.3 Η εμπειρία των ευρωπαϊκών πόλεων	33
3.6 Παραδείγματα Θεματικών & Μητροπολιτικών Πάρκων	35
3.7 Θεματικά Πάρκα	36
3.7.1 Parc de la Villette, Παρίσι	36
3.7.2 Forum, Βαρκελώνη	41
3.7.3 Parque das Nações, Λισσαβόνα	46

3.8	Μητροπολιτικά Πάρκα.....	50
3.8.1	Central Park, Νέα Υόρκη.....	50
3.8.2	Tiergarten, Βερολίνο.....	53
3.8.3	Regent's Park, Λονδίνο.....	56
—	ΕΝΟΤΗΤΑ Γ'.....	59
4	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.....	60
4.1	Η Θεσσαλονίκη Σήμερα.....	60
4.2	Ιστορία της Πόλης.....	62
4.3	Οι Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι της Πόλης.....	65
5	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.....	68
5.1	Ιστορία του Χώρου της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης.....	68
5.1.1	Η ιδέα της έκθεσης και η εγκατάσταση της.....	68
5.1.2	Οι εγκαταστάσεις της πρώτης έκθεσης.....	69
5.1.3	Ο διαγωνισμός του 1937.....	70
5.1.4	Η μεταπολεμική σταδιοδρομία της ΔΕΘ.....	71
5.1.5	Οι εγκαταστάσεις της ΔΕΘ σήμερα.....	74
5.2	Η Κατάσταση Σήμερα.....	76
	ΕΝΟΤΗΤΑ Δ'.....	79
6	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΠΡΟΤΑΣΗ.....	80
6.1	Εισαγωγή.....	80
6.2	Κεντρική Ιδέα.....	82
6.2.1	Τα νέα στοιχεία.....	84
7	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	100
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	101
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	107

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Πάρκο La Villette	36
Εικόνα 2: Πάρκο La Villette	37
Εικόνα 3: Πάρκο La Villette, σχέδιο του αρχιτέκτονα	38
Εικόνα 4: folies	39
Εικόνα 5: Οι γραμμές	39
Εικόνα 6: Οι επιφάνειες	40
Εικόνα 7: Forum	41
Εικόνα 8: Χάρτης Forum	42
Εικόνα 9: Convention Center	43
Εικόνα 10: Forum building	43
Εικόνα 11: Peace park	43
Εικόνα 12: Yacht Harbor	44
Εικόνα 13: Κέντρο θαλασσοθεραπείας	44
Εικόνα 14: πλατεία περιπάτου	45
Εικόνα 15: Auditorium park	45
Εικόνα 16: Το Parque das Naçoes	46
Εικόνα 17: Άποψη του πάρκου	47
Εικόνα 18: Το σχέδιο του πάρκου	48
Εικόνα 19: Χάρτης των εγκαταστάσεων	48
Εικόνα 20: Άποψη του Central Park	50
Εικόνα 21: Η λίμνη	51
Εικόνα 22: Οι γέφυρες	52
Εικόνα 23: Tiergarten	53
Εικόνα 24: Άξονες στο πάρκο	54
Εικόνα 25: Μνημείο στο Tiergarten	55
Εικόνα 26: Χάρτης του Regent's Park	56
Εικόνα 27: Άποψη του πάρκου	57
Εικόνα 28: Υπαίθριος χώρος του Regent's Park	58
Εικόνα 29: Θεσσαλονίκη μέσα του 19ου αιώνα	62
Εικόνα 30: Η πυρκαϊωστή περιοχή προς δυσμάς	63
Εικόνα 31: Το σχέδιο Hebrard	64
Εικόνα 32: Η πλατεία Αριστοτέλους στο σχέδιο Hebrard	64
Εικόνα 33: Επιγραφή της πρώτης έκθεσης	68
Εικόνα 34: Η πρώτη πύλη	69
Εικόνα 35: Οι εγκαταστάσεις της έκθεσης σήμερα	74
Εικόνα 36: Φωτογραφία των εγκαταστάσεων	76

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1: Η θέση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα	60
Χάρτης 2: Χρήσεις γης της περιοχής	67
Χάρτης 3: Προτεινόμενοι άξονες	81
Χάρτης 4: Κάτοψη πρότασης	83

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά την καθηγήτρια μου κα. Άσπα Γοσποδίνη για τις πολύτιμες συμβουλές και την καθοδήγηση που μου προσέφερε στην εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας μου.

Ευχαριστώ επίσης τον κ. Φάνη Ματίκα στον Οργανισμό Ρυθμιστικού Θεσσαλονίκης, τον κ. Γιώργο Ζαχαρόπουλο στην τεχνική υπηρεσία της Δ.Ε.Θ για την πολύτιμη βοήθεια και συνεργασία τους στην συγκέντρωση του απαραίτητου υλικού, καθώς και τον κ Νίκο Καλογήρου, καθηγητή της Αρχιτεκτονικής στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, για τις πολύτιμες συμβουλές του.

Τέλος ευχαριστώ την οικογένεια μου και τους φίλους μου για τη συμπαράσταση, την κατανόηση και την βοήθεια τους σε όλο το χρονικό διάστημα που απαιτήθηκε για τη διεκπεραίωση της διπλωματικής εργασίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ Α΄

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Στόχοι της Παρούσας Εργασίας

— Οι υπαίθριοι δημόσιοι χώροι αποτελούν την βασική εικόνα που διατηρείται στη μνήμη κάθε επισκέπτη μια οποιαδήποτε πόλης. Τα αρχαιολογικά μνημεία, τα τοπόσημα και η γενικότερη διαμόρφωση των υπαίθριων χώρων της πόλης και πιο συγκεκριμένα των πάρκων και των πλατειών αυτής είναι αυτό που τις χαρακτηρίζει στους επισκέπτες και τους πολίτες της. Το Central Park στη Νέα Υόρκη και το πάρκο La Villette στο Παρίσι είναι ουσιαστικά οι εικόνες που, σε συνδυασμό με τα κτίρια, χαρακτηρίζουν μια πόλη και της δίνουν την ιδιαίτερη ατμόσφαιρα που την διαχωρίζει και προσδιορίζει τον πολιτισμό, τις ανάγκες και τις συνήθειες των κατοίκων της (Σημαιοφορίδης, 2001).

Οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι των πόλεων επανέρχονται σήμερα στο προσκήνιο μετά από δεκαετίες παραμέλησης, συνεχούς επέκτασης και ταχείας ανοικοδόμησης κάθε ελεύθερου χώρου στο εσωτερικό των πόλεων. Η επάνοδος τους στις μετά-βιομηχανικές πόλεις γίνεται με άξονα την νέα οικολογική συνείδηση (Σημαιοφορίδης, 2001) που διέπει τα τελευταία χρόνια τους κατοίκους και με την νέα μορφή οικονομικής ανάπτυξης των πόλεων που στηρίζεται στην προώθηση του τριτογενούς τομέα και πιο συγκεκριμένα του τουριστικού και πολιτισμικού τους προϊόντος (Hall, 2000).

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση παραδειγμάτων σύγχρονων αλλά και παλαιότερων επιτυχημένων δημόσιων υπαίθριων χώρων ενταγμένων στον ιστό μεγάλων αστικών κέντρων και η πρόταση δημιουργίας ενός νέου στην καρδιά του αστικού ιστού της Θεσσαλονίκης. Επιχειρείται η αιτιολόγηση επιλογής του συγκεκριμένου χώρου και η δημιουργία ενός κεντρικού αστικού πάρκου θεματικού χαρακτήρα και μικτών χρήσεων προκειμένου να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις και ανάγκες των πολιτών αλλά και στην προσέλκυση επισκεπτών σε έναν πολυχρηστικό, σύγχρονο χώρο.

1.2 Λόγοι Επιλογής του Θέματος

Η Ελλάδα έχοντας ήδη περάσει το στάδιο της ταχείας ανοικοδόμησης των αστικών της κέντρων, καταβάλλει σήμερα προσπάθεια να συνάδει με τις νέες τάσεις ανάπτυξης που επιβάλλουν την ανάπλαση, αναδιαμόρφωση αλλά και την εκ νέου κατασκευή των ιστορικών κέντρων αλλά και νέων τοπίων αναψυχής στο εσωτερικό του αστικού ιστού των πόλεων της.

Η πόλη της Θεσσαλονίκης αποτελεί ένα αστικό κέντρο με εξέχουσα θέση, ιστορία και πολιτισμό που την έχουν ξεχωρίσει όχι μόνο στον ελλαδικό αλλά και στον ευρύτερο περιφερειακό χώρο. Στον πολεοδομικό της ιστό χωροθετούνται ιστορικά μνημεία, εκθέσεις διεθνούς απήχησης και ένα πλούσιο δυναμικό σε πολιτιστικούς χώρους, ακαδημαϊκά ιδρύματα και χώρους ανάδειξης του πολιτισμού και των τεχνών. Παρά το σημαντικό δυναμικό της όμως που την ανάγει σε μια μητρόπολη πολιτισμού και τεχνών, η Θεσσαλονίκη παρουσιάζει μια σημαντική έλλειψη και αδυναμία στο εσωτερικό του αστικού της ιστού, την έλλειψη μητροπολιτικού πάρκου.

Οι εγκαταστάσεις της Διεθνούς Έκθεσης που είναι χωροθετημένες σήμερα σε ένα από τα κεντρικότερα οικοδομικά τετράγωνα της πόλης. Η έκθεση, που λειτουργεί στον συγκεκριμένο χώρο εδώ και 75 χρόνια, έχει σήμερα ατονήσει σαν θεσμός και οι εγκαταστάσεις της υπολειτουργούν με αποτέλεσμα την 'σπατάλη' ενός στρατηγικού χώρου τοποθετημένου στην καρδιά του πολεοδομικού ιστού της πόλης.

Η περιορισμένη χρήση των εγκαταστάσεων σε συνδυασμό με την σημαντική έλλειψη πρασίνου και τη γενικότερη έλλειψη ενός μητροπολιτικού πάρκου αντίστοιχο του μεγέθους και του πληθυσμού της πόλης είναι οι λόγοι που συντέλεσαν στην επιλογή του θέματος.

1.3 Δομή της Εργασίας

Η παρούσα εργασία διαιρείται σε τέσσερις ενότητες. Στην πρώτη ενότητα γίνεται μια γενική περιγραφή του δημόσιου υπαίθριου χώρου και γίνεται μια απόπειρα ορισμού του. Στη συνέχεια γίνεται μια προσπάθεια προσδιορισμού και παράθεσης των διάφορων μορφών που έχει λάβει κατά το πέρασμα των αιώνων και την εξέλιξη του μέχρι να αποκτήσει τη σημερινή του μορφή. Αναφέρονται επίσης οι μορφές με τις οποίες συναντάται και η σημασία που έχει η ύπαρξη αστικού υπαίθριου χώρου για τον σύγχρονο κάτοικο της πόλης. Τέλος, εξετάζονται διάφορες απόψεις σχετικά με τα χαρακτηρίστηκα και τις αρχές σχεδιασμού των δημόσιων υπαίθριων χώρων και γίνεται μια απόπειρα να εντοπιστούν τα βασικά στοιχεία ενός επιτυχημένου αστικού υπαίθριου χώρου.

Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στις δυο κατηγορίες δημόσιων υπαίθριων χώρων που αναπτύσσονται και συναντώνται σε μητροπόλεις με τη μορφή θεματικών και μητροπολιτικών πάρκων. Δίδεται ο ορισμός της κάθε κατηγορίας πάρκου και παράλληλα παραθέτονται μερικές από τις πιο σημαντικές διαφορές τους. Στη συνέχεια γίνεται μια απόπειρα περιγραφής της ύπαρξης και εξέλιξης αντίστοιχων μορφών αστικού υπαίθριου χώρου στην Ελλάδα και μια σύγκριση με πόλεις της Ευρώπης και της Αμερικής. Ακολουθούν παραδείγματα δημόσιων υπαίθριων χώρων, από Ευρώπη και Αμερική, με θεματικό και μητροπολιτικό χαρακτήρα που κατασκευάστηκαν τα τελευταία χρόνια ή ανακατασκευάστηκαν και λειτουργούν σήμερα με μεγάλη απήχηση σε κοινό και επισκέπτες.

Στην τρίτη ενότητα περιγράφεται η περιοχή μελέτης. Γίνεται αρχικά μια εισαγωγή και περιγραφή του χαρακτήρα της πόλης της Θεσσαλονίκης όπου και βρίσκεται η περιοχή μελέτης και παρατίθεται η νεότερη ιστορία της πολεοδομικής οργάνωσης του κέντρου της πόλης καθώς και μια αναφορά και προβληματισμός σχετικά με το δυναμικό της πόλης σε δημόσιους υπαίθριους χώρους και στην ανάγκη της για νέους. Στη συνέχεια περιγράφεται η ιδέα θέσπισης του θεσμού της έκθεσης, η χωροθέτηση και κατασκευή των πρώτων εγκαταστάσεων και η ιστορική εξέλιξη αυτών. Τέλος γίνεται μια απόπειρα περιγραφής των εγκαταστάσεων της έκθεσης όπως είναι σήμερα και του βαθμού χρήσης τους από τους κατοίκους της πόλης και τίθεται ο προβληματισμός και η πρόταση μετεγκατάστασης της και ανασχεδιασμού του εν λόγω οικοπέδου σε ένα μητροπολιτικό πάρκο με θεματικό χαρακτήρα.

Τέλος, στην τέταρτη ενότητα γίνεται η περιγραφή της πρότασης. Παραθέτονται χάρτες των προτεινόμενων χρήσεων, σχέδια διάταξης του χώρου καθώς και προοπτικά σχέδια τρισδιάστατης απεικόνισης των στρατηγικών σημείων της πρότασης.

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΣΤΙΚΟΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

2.1 Ορισμός του Δημόσιου Υπαίθριου Χώρου

Κατά καιρούς έχουν δοθεί στην έννοια του δημόσιου υπαίθριου χώρου διάφοροι ορισμοί που περιγράφουν επιστημονικά η και εμπειρικά τη χρήση του. Γενικά, δημόσιος υπαίθριος χώρος της πόλης είναι ο χώρος όπου οι κάτοικοι αυτής συναναστρέφονται, ανταλλάσσουν απόψεις και κοινωνικοποιούνται. Ο Πανέτσος (2002) (Λαζαρίδου, 2003), ορίζει τον δημόσιο υπαίθριο χώρο ως χώρο ευσταθούς ή ασταθούς ισορροπίας, τάξης και αταξίας, της μεταβαλλόμενης οργάνωσης των κοινωνικών αντιθέσεων. Αντίστοιχα, ο Ρωμανός (2002) (Λαζαρίδου, 2003), ορίζει το δημόσιο υπαίθριο χώρο ως τον προσβάσιμο χώρο όπου οι άνθρωποι καταφεύγουν για την απασχόληση τους σε ομαδικές ή και ατομικές δραστηριότητες. Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος αποτελεί λοιπόν μια έννοια η οποία δεν διαθέτει ένα συγκεκριμένο ορισμό αλλά ο ορισμός αυτού προκύπτει από τη χρήση για την οποία τον επιλέγει ο κάθε άνθρωπος ανάλογα με τις ανάγκες του και τις εκάστοτε απαιτήσεις τις κοινωνίας.

Δημόσιος υπαίθριος χώρος μπορεί να χαρακτηριστεί μια πλατεία, ένας κήπος, ένα πάρκο, ένας πεζόδρομος, μια παιδική χαρά ή ακόμη και ένας δρόμος και ανάλογα με την χρήση τους διαθέτουν αντίστοιχο εξοπλισμό όπως φύτευση, καθιστικά, στέγαση και να στεγάζουν διάφορες ειδικές ή γενικές κοινωνικές λειτουργίες όπως εκθέσεις, εστιατόρια και κτίρια κοινωνικών οργανισμών (Λαζαρίδου, 2003). Συνήθως δημιουργούνται βάσει πολεοδομικού προγράμματος και η είσοδος σε αυτούς είναι ελεύθερη για το κοινό. Παρόλα αυτά υπάρχουν δημόσιοι υπαίθριοι χώροι με περιορισμένη πρόσβαση (π.χ. σε προκαθορισμένες ώρες της ημέρας) ή με την καταβολή χρηματικού αντιτίμου.

Τέλος, θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε τον δημόσιο υπαίθριο χώρο ως μια πολυδιάστατη έννοια που λαμβάνει διαφορετικές μορφές ανάλογα με το καθεστώς ιδιοκτησίας του (δημόσιο – ιδιωτικό), με τη χρήση του (μονοχρηστικός – πολυχρηστικός) και τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά του (οριζόμενος από τις όψεις των περιβαλλόντων κτιρίων ή τη μορφολογία του εδάφους της περιοχής) (Γερολύμπου, 1994 στην Λαζαρίδου Δ., 2003).

2.2 Ο Αστικός Υπαίθριος Χώρος και η Εξέλιξη του στους Αιώνες

2.2.1 Εισαγωγή

Η σημασία και ο σχεδιασμός του χώρου και πιο συγκεκριμένα του υπαίθριου χώρου δεν είναι ένα φαινόμενο που άρχισε να απασχολεί τον άνθρωπο και τις αναπτυσσόμενες κοινωνίες τον τελευταίο αιώνα αλλά αντίθετα, φαίνεται να έχει βαθιά τις ρίζες του στο παρελθόν.

Από την αρχαιότητα ακόμη συναντάμε την ιδέα του τοπίου ως χώρο απόλαυσης που χρονολογείται στην εποχή που οι άνθρωποι όρισαν την μεταφυσική έννοια του Παραδείσου και του κήπου της Εδέμ. Οι δύο αυτοί 'κήποι', χώροι λύτρωσης και απόλαυσης ήταν απόλυτα συνδεδεμένοι με το θρησκευτικό στοιχείο. Ο κήπος της Εδέμ, παράδειγμα ομορφιάς και αφθονίας που ήταν χωροθετημένος νότια της Βαβυλώνας με το ποτάμι που τον αρδεύει να τον χωρίζει στα τέσσερα, έχει συμβολική διάσταση όταν το τετράγωνο σημαίνει τον ουρανό επί της γης αλλά και πραγματική οργάνωση που προέρχεται από αρχαίους τρόπους και πρακτικές καλλιέργειας και άρδευσης όπως αυτές πρωτοεφαρμόστηκαν στις κοιλάδες του Τίγρη και του Ευφράτη (Ανανιάδου-Τζιμπούλου, 1997).

2.2.2 Η εξέλιξη του

Οι πρώτοι σχεδιασμένοι υπαίθριοι χώροι εμφανίστηκαν στις αρχαιοελληνικές πόλεις κατά την περίοδο της δημοκρατίας (αρχές 5^{ου} αιώνα π.Χ.) ως βασικό και ενσωματωμένο τμήμα του ιστού, και αποτέλεσαν ίσως την πρώτη μορφή κατανόησης και έκφρασης του πνεύματος σε ειδικούς τόπους.

Νεωτεριστικό στοιχείο τις σχεδιαστικής αντίληψης των νέων αυτών πόλεων αποτέλεσε η Αγορά όρος ο οποίος στα ομηρικά κείμενα σήμαινε 'συγκέντρωση πολιτών'. Η Αγορά, δηλαδή η ύπαρξη κεντρικού δημόσιου χώρου, είχε πολυδιάστατο χαρακτήρα αφού χρησιμοποιούνταν ως χώρος δημόσιων συγκεντρώσεων αλλά και άτυπων πολιτικών συζητήσεων (πολιτικός χαρακτήρας), ως τόπος χωροθέτησης των βασικότερων ναών και βωμών της πόλης (θρησκευτικός χαρακτήρας), ως χώρος εμπορικών δραστηριοτήτων (εμπορικός χαρακτήρας) αλλά και μέχρι των 5^ο αι. π.Χ. χώρος όπου φιλοξενούνταν δραματικές παραστάσεις (πολιτιστικός, ψυχαγωγικός χαρακτήρας) (Γοσποδινη, 1995).

Στα τέλη του 5^{ου} αι. π.Χ. η Αγορά έχασε τον πολιτιστικό-ψυχαγωγικό της χαρακτήρα ενώ παράλληλα άρχισαν να δημιουργούνται νέοι υπαίθριοι χώροι (κήποι, θέατρα, πλατειές) με νέες λειτουργίες στο εσωτερικό ή και στα περίχωρα των ελληνικών πόλεων. Οι νέοι αυτοί υπαίθριοι χώροι διέθεταν συγκεκριμένο χαρακτήρα, αρχιτεκτονική και θεώρηση και σχεδιάστηκαν για να καλύπτουν άλλες χρήσεις και απαιτήσεις του πληθυσμού. Έτσι παραδείγματος χάριν δημιουργήθηκαν αρδευόμενοι κήποι με πλούσια βλάστηση (κήπος της Ακαδημίας στα περίχωρα της Αθήνας όπου δίδασκε συχνά ο Πλάτωνας), θέατρα στις πλαγιές των λόφων προκειμένου να εξυπηρετούν την αμφιθεατρική κατασκευή των κερκίδων, καθώς και ένας σημαντικός αριθμός αλέσεων και πάρκων που εξυπηρετούσαν και άλλες χρήσεις (πάρκο του Λυκείου με γυμναστήριο και έδρα διδασκαλίας του Σωκράτη) (Ανανιάδου-Τζιμοπούλου, 1997).

Η ελληνιστική εποχή χαρακτηρίστηκε από έντονα στοιχεία εξωραϊσμού του δημόσιου υπαίθριου χώρου στην Ελλάδα και μια στροφή προς το μνημειακό χαρακτήρα μέσω της χρήσης γεωμετρικών μοτίβων και γραμμικών προοπτικών που αποτελούσε ουσιαστικά προάγγελο της ρωμαϊκής πόλης.

Το ρωμαϊκό forum, αντίστοιχο της ελληνικής Αγοράς διέθετε αρχικά τον ίδιο πολυδιάστατο χαρακτήρα με αυτόν της Αγοράς, είχε δηλαδή ρόλο πολιτικό, ψυχαγωγικό, διοικητικό, οικονομικό και θρησκευτικό, χαρακτηριστικά τα οποία μεταβλήθηκαν και διαχωρίστηκαν με την άνοδο της Αυτοκρατορίας. Έτσι οι νέες πόλεις που ιδρύθηκαν κατά τη διάρκεια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας σχεδιάζονταν πλέον βάση γεωμετρικού καννάβου και κατά συνέπεια προσέδιδαν και στο forum έντονες γεωμετρικές ιδιότητες (Γοσποδίνη, 1995). Η δημιουργία των πρώτων πάρκων-κήπων, στην αρχή ιδιωτικοί και στη συνέχεια κάποιοι δημόσιοι αλλά στην πλειοψηφία τους περιορισμένοι στην πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας Ρώμη, πραγματοποιήθηκε επίσης κατά την περίοδο της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, τη θεωρούμενη ως χρυσή εποχή του κλασικισμού (Ανανιάδου-Τζιμοπούλου, 1997).

Οι μεσαιωνικές πόλεις, περτειχισμένες, πυκνοδομημένες και πυκνοκατοικημένες διέθεταν περιορισμένες δυνατότητες εγκατάστασης ιδιωτικών ή δημόσιων υπαίθριων χώρων. Μοναδικό δείγμα δημόσιου υπαίθριου χώρου αυτής της εποχής αποτελεί η πλατεία της αγοράς η οποία ήταν χωροθετημένη στο κέντρο της πόλης και ήταν ειδικά διαμορφωμένη για τη διεξαγωγή των εμπορικών συναλλαγών, κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα της πόλης. Λόγω της έλλειψης δημόσιων υπαίθριων χώρων αλλά και των διαστάσεων της πλατείας της

αγοράς, που ήταν μεγαλύτερες από οποιονδήποτε άλλο δημόσιο χώρο, χρησιμοποιούνταν και για άλλες δραστηριότητες όπως πολιτικές ομιλίες, τιμωρία καταδίκων ή ακόμη και θεατρικές παραστάσεις (Γοσποδινη, 1995). Τέλος, έλλειψη παρατηρείται και στην ύπαρξη ιδιωτικών κήπων. Οι ελάχιστοι βασιλικοί ή ιδιωτικοί κήποι ήταν σχεδιασμένοι με αυστηρή γεωμετρία και καλυμμένοι από πυκνή βλάστηση, ζώα καθώς και από διάσπαρτα γλυπτά (Ανανιαδου-Τζιμοπουλου, 1997).

Στην αναγέννηση ανάγονται τα γνωστότερα παραδείγματα κλασσικής σύνθεσης του χώρου με βασικά πρότυπα την Ιταλική villa, τους γαλλικούς (16^{ος} και 17^{ος} αι.) και τους αγγλικούς (αρχές 18^{ου} αι.) κήπους (Ανανιαδου-Τζιμοπουλου, 1997). Η ανάπτυξη και χρήση της τέχνης της προοπτικής καθώς και η θέα του ευρύτερου τοπίου και η εισαγωγή της μεθόδου της οπτικής απάτης είναι μερικά από τα βασικά χαρακτηριστικά του αναγεννησιακού σχεδιασμού του τοπίου.

Τα πάρκα, οι πλατείες και γενικότερα ο δημόσιος υπαίθριος χώρος εγκαταλείπει πλέον οριστικά την λογική σχεδιασμού της αρχαίας Ελληνικής και Ρωμαϊκής αγοράς ως χώρο στον οποίο συγκεντρώνονταν πολιτικές, πολιτιστικές και θρησκευτικές λειτουργίες και τις διαχωρίζει, ιδιαίτερα στην Ιταλία, σε τρεις ανεξάρτητους και προκαθορισμένους τύπους. Δημιουργεί έτσι την πλατεία του Duomo, με κυρίαρχη την θρησκευτική χρήση, την πλατεία Signoria (Δημαρχείο) με πολιτική χρήση και το Mercato που λειτουργούσε ως αγορά, είχε δηλαδή εμπορική χρήση (Λαζαρίδου, 2003).

Αργότερα, κατά το δεύτερο μισό του 16^{ου} αι., στον σχεδιασμό του δημόσιου υπαίθριου χώρου εισάγεται η αρχιτεκτονική του baroque, αποκτά δηλαδή, γεωμετρικά κανονικό σχήμα, γιγαντιαία κλίμακα και υπερβολική χρήση της συμμετρίας ως προς άξονα ή σημείο, χαρακτηριστικά που παραπέμπουν στις τάσεις μεγαλοπρέπειας των απολυταρχικών καθεστώτων που κυριαρχούν εκείνη την περίοδο στην Ευρώπη.

Κατά τη βιομηχανική επανάσταση ο υπαίθριος χώρος της πόλης χαρακτηρίζεται από σαφή διαφοροποίηση μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού υπαίθριου χώρου καθώς τα όρια μεταξύ των δυο μορφών είναι καλά ορισμένα και ξεκάθαρα διαχωρισμένα. Οι παλαιότεροι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι περιπάτου, ανοιχτοί μέχρι τότε στο κοινό περιφράσσονται, δενδροφυτεύονται και μετατρέπονται σε κήπους που τώρα πλέον ανήκουν στους περίοικους και χρησιμεύουν ως ιδιωτικοί χώροι αναψυχής και περιπάτου (Γοσποδινη, 1995).

Οι πόλεις άρχισαν να διογκώνονται και να αναπτύσσονται με ταχύτατους ρυθμούς με αποτέλεσμα η απόσταση της κατοικίας από τα όρια της πόλης όπου και χωροθετούνταν μέχρι τότε η πλειοψηφία του υπαίθριου χώρου και των χώρων πρασίνου να γίνεται ολοένα και μεγαλύτερη καθιστώντας έτσι σταδιακά αδύνατη τη χρήση τους ειδικότερα από τους εργαζόμενους του τριτογενούς και δευτερογενούς τομέα., δηλαδή την ευρύτερη λαϊκή μάζα (Αραβαντινός, Κοσμάκης, 1988).

2.3 Ο Αστικός Υπαίθριος Χώρος Σήμερα και η Σημασία του

2.3.1 Η σημασία του

Ο αστικός υπαίθριος χώρος αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές πλευρές του σημερινού αστικού περιβάλλοντος και καταλαμβάνει μεγάλο τμήμα της καθημερινότητας των κατοίκων των μεγαλουπόλεων. Παρόλα αυτά, η υπερεκμετάλλευση της γης και η ταχύτατη αστικοποίηση των πληθυσμών στις δεκαετίες 50, 60, 70 στις μεγάλες πόλεις της οικονομικής περιφέρειας της Ευρώπης (Ελλάδα, νότια Ιταλία, Πορτογαλία, κλπ) οδήγησε στην μείωση της έκτασης των δημόσιων υπαίθριων χώρων. Ο υπαίθριος χώρος θεωρείται σε αυτές τις περιπτώσεις ως ένα μη ουσιαστικό και απαραίτητο κομμάτι, ειδικά όταν πρόκειται για το σχεδιασμό αναπτυσσόμενων πόλεων ή κρατών. Αποτελεί όμως αδιαμφισβήτητο γεγονός πλέον η σημασία της ύπαρξης αστικού υπαίθριου χώρου καθώς τα πλεονεκτήματα και οι ευκαιρίες που μπορεί να προσφέρει στους κατοίκους έχουν επιβεβαιωθεί από ένα μεγάλο αριθμό ατόμων που τα χρησιμοποιούν και από την αξία που αυτοί τους προσδίδουν (Woolley, 2003).

Τα βασικότερα πλεονεκτήματα των αστικών υπαίθριων χώρων – πάρκων μπορούν, σύμφωνα με την Woolley (2003) να διαχωριστούν στις εξής κατηγορίες:

2.3.1.1 Κοινωνικές ωφέλειες και δυνατότητες

Μια από τις σημαντικότερες ωφέλειες του υπαίθριου χώρου στη ζωή των πολιτών αποτελεί αυτή της κοινωνικής συνεισφοράς του, δηλαδή οι δυνατότητες που παρέχει ο αστικός υπαίθριος χώρος στην κοινωνικοποίηση του ατόμου. Το παιδικό παιχνίδι, η παθητική αλλά και ενεργητική αναψυχή, που ερμηνεύεται ως απλός περίπατος και πικ-νικ στην ύπαιθρο ή ως άθληση διαφόρων μορφών, δίνουν τη δυνατότητα στους κατοίκους των πυκνοκατοικημένων και ασφυκτικά κτισμένων σημερινών πόλεων, να εκτονωθούν και να κοινωνικοποιηθούν σε ένα ευχάριστο και αβίαστο περιβάλλον κοντά στην κατοικία τους. Παράλληλα, οι αστικοί υπαίθριοι χώροι μπορούν να λειτουργήσουν ως χώροι προώθησης του πολιτισμού και κατά συνέπεια εν δυνάμει μαχητές της αντικοινωνικής συμπεριφοράς και της εγκληματικότητας και υποστηρικτές και προωθητές της μάθησης.

2.3.1.2 Ωφέλειες στον τομέα της υγείας

Οι υπαίθριοι χώροι καθώς και οι χώροι πρασίνου, στο εσωτερικό του αστικού ιστού, θεωρούνται ότι συνεισφέρουν σημαντικά στην βελτίωση της σωματικής αλλά και ψυχικής υγείας των κατοίκων της πόλης. Πράγματι, ο αστικός υπαίθριος χώρος προσφέρει στον πολίτη ένα προσβάσιμο τοπίο στο οποίο ο καθένας έχει τη δυνατότητα να έρθει σε επαφή με τη φύση, που τόσο σπανίζει στις σημερινές πόλεις, να ασκηθεί σε ένα ευχάριστο και ανοιχτό χώρο καθώς και να απομονωθεί και να απολαύσει την αισθητική του τοπίου.

2.3.1.3 Περιβαλλοντικές ωφέλειες

Αποτελεί σήμερα αδιαμφισβήτητο γεγονός η προβληματική που αφορά την προστασία του περιβάλλοντος και ιδιαίτερα του περιβάλλοντος των πόλεων που κινδυνεύει από την καταστροφή της φύσης και την αλόγιστη εκμετάλλευση του υπολειπόμενου αδόμητου χώρου (Αραβαντινός, Κοσμάκης, 1988). Παράλληλα η είσοδος του αυτοκινήτου στη ζωή των πολιτών και η αλόγιστη χρήση αυτού, τείνει να καταστήσει αδύνατη τη διαβίωση στις σημερινές πόλεις.

Η ύπαρξη χώρων πρασίνου και υπαίθριων χώρων στο κέντρο των σημερινών πόλεων, θεωρείται μια από τις εφικτότερες και πιο επιθυμητές λύσεις για το πρόβλημα της μόλυνσης του περιβάλλοντος στα κέντρα των πόλεων. Η ύπαρξη αστικού πρασίνου και αδόμητου χώρου μειώνει εκτός των άλλων την ταχεία αύξηση της θερμοκρασίας, την ηλιακή ακτινοβολία, την ηχορύπανση και γενικότερα συνεισφέρει στη βελτίωση του αστικού κλίματος των σημερινών αστικών κέντρων (Woolley, 2003).

2.3.1.4 Οικονομικές ωφέλειες

Τέλος, μια από τις λιγότερο αποδεκτές θετικές επιπτώσεις των υπαίθριων χώρων στο εσωτερικό των αστικών κέντρων αποτελεί η οικονομική ανάπτυξη των περιοχών που αρχικά συνορεύουν με αυτούς και στη συνέχεια ολόκληρης της πόλης. Η δημιουργία ενός αστικού υπαίθριου χώρου βελτιώνει, για όλους τους παραπάνω λόγους, την εικόνα αλλά και το βιοτικό επίπεδο της περιοχής που την περιβάλλει και κατά συνέπεια ανεβάζει την αξία των ακινήτων και προσφέρει νέες θέσεις εργασίας στους περίοικους. Επιπλέον, ανάλογα με το χαρακτήρα που θα δοθεί στον υπαίθριο χώρο, είναι εφικτή η τουριστική εκμετάλλευση αυτού, γεγονός

που σημαίνει αύξηση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής ή και ολόκληρης της πόλης και την αύξηση των εσόδων και της προβολής της μέσω της τουριστικής της ανάπτυξης.

Η συμβολή των υπαίθριων χώρων στην οικονομία της κάθε πόλης (Sandercocock & Dovey, 2002), και πιο συγκεκριμένα των πάρκων ειδικού χαρακτήρα και χρήσης, έχει εξεταστεί διεξοδικά τα τελευταία χρόνια από επιστήμονες που μελετούν την ανάπτυξη των πόλεων μέσω των νέων τάσεων διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου των πολιτών. Ο άνθρωπος της μεταβιομηχανικής εποχής αλλάζει την ιεραρχία των αξιών του (Clark, Lloyd, Wong, Jain, 2002). Δεν έχει ως πρώτη αξία την απασχόληση με τη βιομηχανική έννοια του όρου (Woolley, 2003), αλλά επιθυμεί να έχει ελεύθερο χρόνο που ξέρει τι να τον κάνει. Έχει, λοιπόν, άλλου είδους ιεραρχήσεις ως προς την ποιότητα της ζωής του. Τα πάρκα διαφόρων δραστηριοτήτων του προσφέρουν αυτή τη δυνατότητα ενισχύοντας την οικονομία της γύρω περιοχής και ικανοποιώντας τον καταναλωτισμό που διέπει την σύγχρονη κοινωνία (Hannigan, 2003).

2.3.2 Συμπεράσματα

Συνεπώς από τα παραπάνω μπορούμε να συνοψίσουμε ότι η αξία των πάρκων στο εσωτερικό του αστικού ιστού κρίνεται σήμερα απαραίτητη λόγω της πληθώρας των θετικών επιπτώσεων που έχουν αυτά στην καθημερινή ζωή των κατοίκων και συνοψίζονται στα εξής :

- Προσφέρουν δραστηριότητες αναψυχής και προγράμματα φυσικής κατάστασης που συνεισφέρουν σε μια πλήρη και γεμάτη νόημα ζωή.
- Τα πάρκα και οι υπαίθριοι χώροι δίδουν ομορφιά σε μια περιοχή και βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων αυτής.
- Τα πάρκα και οι δυνατότητες αναψυχής συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της κοινωνίας και στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.

2.4 Η Κατάσταση Σήμερα

Η μείωση του χρόνου εργασίας του σημερινού ενεργού πληθυσμού, οι κοινωνικές παροχές (εκπαίδευση, υγεία, κ. λ. π.), το αυξανόμενο ενδιαφέρον της κοινωνίας για ιδιαίτερες ομάδες πληθυσμού (παιδιά, υπερήλικες, άτομα με ειδικές ανάγκες, μειονοτικές ομάδες), η νέα αντιμετώπιση της πολιτείας και του κοινωνικού συνόλου της σωματικής άσκησης και η τάση για υιοθέτηση μιας πιο φυσικής ζωής (αθλητισμός, πεζοπορία) καθώς και η αύξηση του ενδιαφέροντος για περισσότερες πολιτιστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες στον υπαίθριο χώρο (εκθέσεις, θεάματα, φεστιβάλ) ενισχύουν την άποψη ότι πρέπει να διερευνηθεί ο τρόπος αύξησης της ακάλυπτης σχεδιασμένης επιφάνειας της πόλης σε βάρος της κτιστής (Αραβαντινός, Κοσμάκης, 1988).

Η αντίληψη του ελεύθερου χώρου σήμερα δεν τον προσδιορίζει ως ένα κενό χώρο αλλά ένα χώρο γεμάτο μνήμες, δραστηριότητες, εμπειρίες και βιώματα, ένα χώρο πλασμένο, μέσα από κοινωνικό-οικονομικές αξίες και οικολογικές συνθήκες, από τη ζωή και τον πολιτισμό (Ανανιάδου-Τζιμοπούλου, 1992). Παρόλη τη διαφορετική προσέγγιση και χαρακτήρα που έχει όμως ο υπαίθριος χώρος σήμερα, η ταχύτατη μεγέθυνση των πόλεων καθώς και η ανάπτυξη της τεχνολογίας αύξησε την ανάγκη της όλο και μεγαλύτερης εκμετάλλευσης του αδόμητου χώρου των πόλεων. Παράλληλα, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι που έχουν διασωθεί στο εσωτερικό των πόλεων από τους ιστορικούς χρόνους αλλάζουν σταδιακά την μορφή τους και είτε ιδιωτικοποιούνται (Mallick 1999 for Hannigan 1998), είτε μεταμορφώνονται σε μουσεία, είτε τους προσδίδεται ένας καθαρά τουριστικός χαρακτήρας με αποτέλεσμα να χάνουν την πρωταρχική τους ιδιότητα ως χώροι ανταλλαγής απόψεων και συλλογικής επαφής.

Το δυναμικό της σύγχρονης πόλης σε δημόσιους υπαίθριους χώρους, λόγω της συνειδητοποίησης των κοινωνιών και των ατόμων για την σημασία του, έχει αρχίσει τα τελευταία χρόνια να ενδυναμώνεται και να αυξάνεται. Αυτές οι τάσεις και προσπάθειες αύξησης του δημόσιου υπαίθριου χώρου περιορίζονται όμως δυστυχώς στις επεκτάσεις των πόλεων (π.χ. υπερσύγχρονα εμπορικά κέντρα) (Hollands, Chatterton, 2003) και στη διατήρηση των ήδη υπαρχόντων πυρήνων στα παραδοσιακά κέντρα αυτών.

Οι εναπομείναντες δημόσιοι υπαίθριοι χώροι αναγκάζονται να έρθουν αντιμέτωποι με τις σύγχρονες συνθήκες ζωής και μάλιστα να μεταλλάσσονται προκειμένου να ανταποκριθούν στις διαρκώς μεταβαλλόμενες κοινωνικές απαιτήσεις (Turner 2002).

Οι ελληνικές πόλεις σε αντίθεση με τις ευρωπαϊκές και τις πόλεις της βορείου Αμερικής άρχισαν σχετικά πρόσφατα να ανακαλύπτουν την δυναμική του τριτογενούς τομέα και πιο συγκεκριμένα των τομέων του τουρισμού και της αναψυχής με αποτέλεσμα την διόγκωση τους και την απότομη αύξηση της ζήτησης και των απαιτήσεων των πολιτών για χώρους κίνησης πεζών και άσκησης νέων δραστηριοτήτων. Παράλληλα, η απότομη αύξηση της χρήσης του ιδιωτικού αυτοκινήτου μείωσε εκτός από τον αριθμό των υπαίθριων χώρων και την ποιότητα αυτού. Η εισαγωγή και ολοκλήρωση προγραμμάτων πεζοδρόμησης στα εμπορικά κυρίως κέντρα των δυο μεγαλουπόλεων (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) αλλά και μερικών μεσαίου μεγέθους πόλεων (Πάτρα, Λάρισα, Βόλος, Ηράκλειο Κρήτης) αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα για την αντιμετώπιση της έλλειψης δημόσιων υπαίθριων χώρων, ενώ παράλληλα απέδειξε το ενδιαφέρον της πολιτείας και τη σημασία τους για την βελτίωση της ποιότητας ζωής στις σημερινές πόλεις.

Παρόλα αυτά όμως, και ενώ οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις βελτίωσαν τις συγκεκριμένες περιοχές, υπάρχουν ακόμη πολλές περιοχές και πόλεις στην ελληνική επικράτεια που αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα υποβάθμισης, κατακερματισμού και εγκατάλειψης των δημόσιων υπαίθριων χώρων. Κρίνεται συνεπώς απαραίτητη η μελέτη, ο ανασχεδιασμός και ο σωστός προγραμματισμός των ήδη υπαρχόντων αλλά και των μελλοντικών υπαίθριων χώρων.

2.5 Βασικές Αρχές και Κατηγορίες Σχεδιασμού και Κατάταξης του Αστικού Υπαίθριου Χώρου

Διαφορετικοί τύποι αστικού υπαίθριου χώρου μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε διαφορετικά στάδια της ζωής του κάθε ανθρώπου και του ανθρώπου συνολικότερα. Η παιδική ηλικία, η εφηβεία, η ενηλικίωση, η μέση ηλικία και τέλος η τρίτη ηλικία είναι στάδια της ζωής του κάθε ανθρώπου κατά τα οποία η χρήση του αστικού υπαίθριου χώρου μεταβάλλεται ανάλογα με τις απαιτήσεις του. Αντίστοιχα, μπορούμε να πούμε ότι οι αστικοί υπαίθριοι χώροι, ανάλογα με τον χαρακτήρα τους, τις δραστηριότητες και διεξόδους που προσφέρουν, ανταποκρίνονται, στοχεύουν και τελικά χρησιμοποιούνται από μια συγκεκριμένη ή και ευρύτερη ομάδα ατόμων.

Πράγματι, το πάρκο και ο περιβάλλον χώρος του δεν είναι μόνο ένας χώρος για να αντιληφθεί και να συσχετιστεί κανείς με τη φύση αλλά είναι και ένας χώρος για κοινωνική και πολιτιστική ανταλλαγή σκέψεων και απόψεων. Ένα πάρκο μπορεί να σφύζει από ζωή και να κατακλύζεται από διάφορες δραστηριότητες όπως υπαίθριες ή στεγασμένες αγορές, φυσικές δραστηριότητες όπως παιδικά παιχνίδια και ανθρώπους που αθλούνται ή κάνουν περίπατο, πολιτιστικές δραστηριότητες όπως φεστιβάλ, γιορτές και εκθέσεις έργων τέχνης ή απλά χώρος όπου μπορείς να κοινωνικοποιηθείς και να συναντήσεις φίλους (Δέφνερ, 2002). Προκειμένου λοιπόν να σχεδιάσουμε έναν αστικό υπαίθριο χώρο με απήχηση στους κατοίκους μιας πόλης κρίνεται απαραίτητος ο διαχωρισμός τους σε ομάδες ανάλογα με τις δραστηριότητες, τις αρχές σχεδιασμού και τις ομάδες των χρηστών του.

Αρχικά οι αστικοί υπαίθριοι χώροι μπορούν να διαχωριστούν, σύμφωνα με την Woolley(2003), ως προς τους χρήστες τους, σε ιδιωτικούς (αυλές σπιτιών), σε πλατείες γειτονιάς και σε μεγάλα αστικά δημόσια πάρκα. Αυτός ο αρχικός διαχωρισμός των αστικών υπαίθριων χώρων γίνεται προκειμένου να διαχωριστούν οι ανάγκες του κάθε ατόμου ως προς την ιδιωτικότητα που επιθυμεί κάθε στιγμή. Έτσι, παρατηρείται ότι ο ιδιωτικός υπαίθριος χώρος εξυπηρετεί την τάση του ατόμου για συναναστροφή με την οικογένεια του, ο υπαίθριος χώρος της πλατείας της γειτονιάς του προσφέρει συναναστροφή και κοινωνικοποίηση με τον κύκλο γνωριμιών του, ενώ το μεγάλο αστικό πάρκο του προσφέρει εκτός από μια σειρά ποικίλων δραστηριοτήτων και την απομόνωση και ιδιωτικότητα του.

Από τις κατηγορίες πάρκων που αναφέρθηκαν παραπάνω, αυτή η οποία χρήζει περαιτέρω ανάπτυξης και τα πάρκα της οποίας μπορούν να διαχωριστούν σε κατηγορίες με διαφορετικό χαρακτήρα κυρίως ανάλογα με το ύψος και τις ανάγκες που καλείται να καλύψει είναι αυτή των μεγάλων αστικών πάρκων. Τα αστικά πάρκα, τύπου κεντρικής πλατείας κατά τα παλαιότερα χρόνια, είναι οι χώροι όπου ουσιαστικά το άτομο αναζητά την ιδιωτικότητα ή κάποια πιο εξειδικευμένη απασχόληση. Πρόκειται συνήθως για πάρκα τα οποία καλύπτουν μεγάλη επιφάνεια χώρου και χωροθετούνται στο εσωτερικό της πόλης, εφόσον υπάρχει δημόσιος αδόμητος χώρος, ή στα όρια της πόλης. Έχουν σχεδιαστεί μετά από μελέτη και προγραμματισμό και μπορούν να είναι ιδιωτικά ή και δημόσια (Λαζαρίδου, 2003). Ο χαρακτήρας τους και οι δραστηριότητες που προφέρουν στους πολίτες μπορεί να περιορίζονται σε ένα αντικείμενο / θέμα ή να καλύπτουν μια γκάμα θεμάτων και δραστηριοτήτων. Συνήθως στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα θεματικά πάρκα, ιδιωτικού καθεστώτος στην πλειοψηφία τους, τα οποία κατασκευάζονται με βάση ένα συγκεκριμένο θέμα (π.χ. Disneyland, Waterland, Village centers, κ.λ.π.) και εκτός των άλλων δραστηριοτήτων φιλοξενούν καταστήματα, αναψυκτήρια αλλά και στοιχεία πρασίνου. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα μητροπολιτικά πάρκα τα οποία στην πλειοψηφία τους είναι δημόσια και κύριο μέλημα τους είναι αρχικά η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της πόλης γι' αυτό και πρόκειται για χώρους με πλούσια βλάστηση στο κέντρο της πόλης ή πολύ κοντά σε αυτό. Φιλοξενούν ποικίλες δραστηριότητες όπως παιδότοπους, αναψυκτήρια, εκθέσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις και είναι ότι πιο κοντινό έχουν να επιδείξουν οι σχεδιαστές τοπίου στον παραδοσιακό χαρακτήρα και την ιστορική σημασία και χρήση του πάρκου.

Η κατηγοριοποίηση των σημερινών μορφών πάρκου δεν έχει επιλύσει το πρόβλημα των επιστημόνων, σχεδιαστών αλλά και πολιτικών όσων αφορά τον τρόπο σχεδιασμού, τις απαιτήσεις της σημερινής κοινωνίας και των ατόμων που την αποτελούν καθώς και, το πιο σημαντικό, τις ανάγκες των ατόμων που οφείλει να καλύψει ο σύγχρονος δημόσιος υπαίθριος χώρος, τα αστικά πάρκα. Ένα από τα βασικότερα προβλήματα λοιπόν που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι σημερινοί σχεδιαστές και πολιτικοί είναι αυτό της 'διαφορετικότητας'. Η έννοια μιας δημοκρατικής κοινωνίας ως 'melting pot' (κοινωνία ομοιογένειας) όπου οι πολιτιστικές διαφορές ομογενοποιούνται μέσα σε μια εξαιρετικά σημαντική έκφραση του εθνικού πολιτισμού έχει αντικατασταθεί κατά ένα μεγάλο μέρος με ένα πιο πλουραλιστικό ιδανικό (Thompson, 2002).

Σήμερα καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε ένα σχεδόν αντίθετο αλλά διαρκώς μεγενθυμένο πρόβλημα, σχετικά με την 'διαφορετικότητα' ως αιτία έλλειψης ανοχής, απομόνωσης και βίας. Πολλές πόλεις ανά τον κόσμο έρχονται τώρα αντιμέτωπες με την υποδοχή νέων πληθυσμών που με τον ερχομό τους εισάγουν νέες πολιτιστικές αξίες στους παλιούς χώρους της πόλης (Benson & Roe, 2000). Επιπλέον, η ανάπτυξη στη τουριστική βιομηχανία στρέφεται σήμερα στη μεγιστοποίηση του αριθμού των επισκεπτών που μπορούν να έχουν πρόσβαση στα διαφορετικά περιβάλλοντα με τρόπους που αυτοί θεωρούν ευχάριστους και που δεν βλάπτουν τις ίδιες τις ιδιότητες που οι ίδιοι οι επισκέπτες επιθυμούν να δοκιμάσουν. Αυτό ισχύει εξίσου για την πόλη και την επαρχία, στην παροχή τόσο για τους μόνιμους κατοίκους όσο και για τους διεθνείς επισκέπτες.

Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος λοιπόν, αποτελεί την σκηνή όπου ξεδιπλώνεται το δράμα της κοινής ζωής. Οι δρόμοι, τα οικοδομικά τετράγωνα και τα πάρκα μιας πόλης είναι αυτά που ορίζουν την κάμψη και τη ροή της ανθρώπινης συναλλαγής. Αυτοί οι δυναμικοί χώροι αποτελούν σημαντικό αντίβαρο στους πιο σταθερούς χώρους και τη ρουτίνα της εργασίας και της ζωής στο σπίτι, αφού παρέχουν τα κανάλια κίνησης, τον τρόπο επικοινωνίας και τον κοινό χώρο για παιχνίδι και χαλάρωση. Αυτές είναι οι σημαντικές ανάγκες που πρέπει ο σημερινός άνθρωπος να καλύψει. Βασικά ανθρώπινα δικαιώματα που πρέπει να διαμορφωθούν, να οριστούν και να προστατευθούν, καθώς και τα συγκεκριμένα πολιτιστικά νοήματα που πηγάζουν από αυτά. Αυτά είναι τα στοιχεία που αντικατοπτρίζουν σήμερα τη σημασία του υπαίθριου χώρου και θέτουν τη βάση για βελτιωμένο σχεδιασμό και διαχείριση. (Public Space, 1992)

Έχει προταθεί (Thompson, 1996) ότι αντί του πάρκου ως «melting pot», χρειαζόμαστε το «salad bowl», όπου οι διαφορετικοί πολιτισμοί μπορούν να βρουν τη μεμονωμένη τους έκφραση. Αυτό, φυσικά, ενέχει επιπτώσεις για τα πάρκα που σχεδιάστηκαν αρχικά για έναν ενιαίο, κυρίαρχο, πολιτισμό και προκαλεί ερωτήσεις για το πόσο προσαρμοσίμα ιστορικά (συχνά 19ος αιώνας) είναι τα πάρκα και πόσο το σχέδιό τους, σε αντιδιαστολή με την προγραμματισμένη χρήση τους, πρέπει να αλλάξει στο 21ο αιώνα.

Η ένταση μεταξύ της αποφασιστικότητας να περιοριστεί η 'ακατάλληλη' συμπεριφορά σε ένα πάρκο και τις επιθυμίες πολλών χρηστών για μεγαλύτερη ποικιλία ψυχαγωγικών ευκαιριών έχει παραμείνει σταθερή από το δέκατο ένατο αιώνα μέχρι σήμερα καθώς οι δραστηριότητες που κρίνονται αμφισβητούμενες (π.χ., ποδήλατο βουνών ή πατινάζ) έχουν

αλλάξει. Διαφορετικές κοινωνικές και πολιτιστικές ομάδες έχουν διαφορετικές αντιλήψεις για το τι είναι αποδεκτή ή ασφαλής συμπεριφορά. Οι άνθρωποι που ίσως έχουν την περισσότερη ανάγκη για πρόσβαση στα δημόσια πάρκα και την ευκαιρία για την κοινωνικοποίηση σε ένα ασφαλές, υπαίθριο χώρο θα είναι πάντα εκείνοι που αντιμετωπίζουν προβλήματα μετακίνησης (λόγω ηλικίας, οικονομικής θέσης, έλλειψη ιδιωτικής μεταφοράς, κ.λπ....) - παιδιά, ηλικιωμένοι, άτομα με ειδικές ανάγκες, άνεργοι - και έτσι θα υπάρξει πάντα ζήτηση για καλή πρόσβαση σε κατάλληλο, τοπικό υπαίθριο χώρο. Η ακριβής μορφή αυτών των χώρων συνεχίζει να αποτελεί πρόκληση. (Thompson,2002)

ΕΝΟΤΗΤΑ Β΄

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΕΜΑΤΙΚΑ & ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΑΡΚΑ

3.1 Γενικά

Τα θεματικά και τα μητροπολιτικά πάρκα αποτελούν ίσως ένα νέο είδος χώρου που καλύπτει τις απαιτήσεις των κατοίκων και των νέων τρόπων ζωής. Στις σημερινές μεταβιομηχανικές κοινωνίες και υπό τον νέο τρόπο ζωής πολλές συνήθειες και καταστάσεις έχουν αλλάξει προκειμένου να προσαρμοστούν και να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των χρηστών αλλά και τα οικονομικά συμφέροντα των πολιτειών. Καθώς η ζήτηση στους τομείς του τουρισμού και της αναψυχής αυξάνεται με όλο και ταχύτερους ρυθμούς και μαζί αυξάνονται και οι απαιτήσεις του σημερινού ανθρώπου, η εμφάνιση των θεματικών πάρκων αποτέλεσε την λύση του προβλήματος (Clark, Lloyd, Wong, Jain, 2002).

3.2 Θεματικά Πάρκα

Στοχεύοντας στην προσέλκυση τουρισμού αρχικά και στην δημιουργία ενός νέου τύπου ψυχαγωγικού υπαίθριου χώρου, τα θεματικά πάρκα έκαναν την πρώτη τους εμφάνιση το 15^ο αι. κατά την περίοδο της αναγέννησης οπότε και χαρακτηρίζονταν ως κήποι αναψυχής που φιλοξενούσαν όμως διάφορες εναλλακτικές χρήσεις για τους επισκέπτες τους όπως μουσική και χορό. Το πρώτο όμως θεματικό πάρκο με χρέωση εισιτηρίου δημιουργήθηκε στο Chicago το 1894 (Κοντογιάννη, 2003). Παρέμεινε ανοιχτό μόνο 13 χρόνια (έκλεισε το 1908) και άνοιξε το δρόμο στην εισαγωγή της βιομηχανίας αναψυχής στο τουριστικό προϊόν των χωρών και τη δημιουργία της Disneyland (1955) που αποτέλεσε το πρώτο σύγχρονο θεματικό πάρκο. Κατά τα επόμενα χρόνια τα θεματικά πάρκα εξελίσσονταν και πολλαπλασιάζονταν με γρήγορους ρυθμούς σε ολόκληρο το αναπτυγμένο και αναπτυσσόμενο κόσμο για να αποτελέσουν σήμερα έναν από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς.

Ο χαρακτήρας των θεματικών πάρκων γίνεται όλο και πιο συγκεκριμένος με την πάροδο των ετών και η ανάπτυξη της τεχνολογίας παίζει σημαντικό ρόλο σε αυτή την εξειδίκευση. Ένα από τα βασικότερα χαρακτηριστικά των θεματικών πάρκων παγκοσμίως είναι η μεγάλη έκταση που καταλαμβάνουν καθώς και η χωροθέτηση τους η οποία γίνεται συνήθως εκτός των ορίων της πόλης. Διαθέτουν κατά κύριο λόγο ψυχαγωγικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες όπως παιχνίδια για όλες τις ηλικίες, χώρους πρασίνου για

αναψυχή και ανάπαυλα, μια μεγάλη γκάμα καταστημάτων, εστιατορίων και αναψυκτηρίων καθώς και ξενοδοχεία και κάποιες κινηματογραφικές και συνεδριακές αίθουσες. Τέλος, ανήκουν στην πλειοψηφία τους σε ιδιωτικές εταιρίες, είναι σχεδόν εξ’ολοκλήρου τεχνητά και η είσοδος σε αυτά γίνεται με την καταβολή ενός χρηματικού αντιτίμου.

3.3 Μητροπολιτικά Πάρκα

Τα μητροπολιτικά πάρκα πήραν την ονομασία τους από τον χαρακτηρισμό της πόλης στο κέντρο της οποίας και δημιουργούνται. Μητροπολιτική περιοχή ονομάζεται μια περιοχή που για διοικητικούς, πληθυσμιακούς αλλά και οικονομικούς λόγους διαχωρίζεται σε δήμους ή περιοχές με αυτόνομη διοίκηση αλλά συνεχίζει να διατηρεί και την κεντρική διοίκηση του συνόλου της πόλης.

Σε αντίθεση λοιπόν με τα θεματικά, τα μητροπολιτικά πάρκα βρίσκονται στην πλειοψηφία τους στο κέντρο της πόλης και δεν έχουν πάντα ένα χαρακτήρα εστιασμένο σε μια συγκεκριμένη δραστηριότητα. Λόγω της επίσης μεγάλης έκτασης που καταλαμβάνουν, μπορούν να φιλοξενήσουν διάφορες δραστηριότητες και χρήσεις καλύπτοντας έτσι πολλές από τις διάφορες ανάγκες της σύγχρονης αστικής κοινωνίας και των κατοίκων των πόλεων (άθληση, ψυχαγωγία, ανάπαυλα, αναψυχή και επαφή με τη φύση). Δεν πρόκειται πάντα για τεχνητά πάρκα αλλά είναι πιθανή η διαμόρφωση, εκμετάλλευση και συντήρηση μιας περιοχής ιδιαίτερου φυσικού κάλλους όπως ένα προ-υπάρχον φυσικό δάσος. Επιπλέον, σε ένα μητροπολιτικό πάρκο είναι δυνατόν να χωροθετούνται δημόσια κτίρια όπως μουσεία, αίθουσες εκδηλώσεων, χώροι υπαίθριας αγοράς, εκθέσεων, πολιτιστικών εκδηλώσεων και ζωολογικοί κήποι. Τέλος, τα μητροπολιτικά πάρκα είναι συνήθως ελεύθερα για τους πολίτες χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορεί να ζητηθεί η καταβολή κάποιου χρηματικού αντιτίμου προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ορισμένες εγκαταστάσεις ή δραστηριότητες στο εσωτερικό του.

3.4 Η Κατάσταση στην Ελλάδα

Η βελτίωση της εικόνας της πόλης χρησιμοποιείται ως πόλος έλξης νέων επενδύσεων σε αναπτυσσόμενους και ακμάζοντες οικονομικούς τομείς (π.χ. υπηρεσίες, αστικός τουρισμός) και επομένως ως μέσον αναβάθμισης της θέσης της πόλης στην ιεραρχία του ενιαίου Ευρωπαϊκού αστικού συστήματος. (Γοσποδινη, 2000 και 2002, Κοντογιάννη, 2003) Η χώρα μας, παρόλο που διαθέτει ένα αδιαμφισβήτητα ισχυρό τουριστικό προϊόν και μια ιστορία στο σχεδιασμό και την αναγνώριση της σημασίας του δημόσιου υπαίθριου χώρου, καταβάλλει σήμερα προσπάθειες να ανταποκριθεί στις νέες παγκόσμιες απαιτήσεις και να αναρριχηθεί στην κατάταξη των πόλεων της στο εσωτερικό της νέας ευρωπαϊκής πραγματικότητας. Έτσι, παρόλη την παράδοση που κατέχει στην ύπαρξη αστικών υπαίθριων χώρων από την αρχαιότητα ακόμη, αντιμετωπίζει σήμερα προβλήματα στην διαφύλαξη τον προγραμματισμό και τον σχεδιασμό αυτών αλλά και νέων υπαίθριων χώρων στο εσωτερικό του αστικού ιστού με δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις των κατοίκων των πόλεων.

Η Ελλάδα, όσον αφορά την παρακολούθηση των διεθνών τάσεων στη δημιουργία θεματικών ή και μητροπολιτικών πάρκων, παρέμενε στάσιμη μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του '90 με αποτέλεσμα να προσφέρει σήμερα σημαντικές επιχειρηματικές ευκαιρίες στον συγκεκριμένο τομέα. Η αργή αλλά σταδιακή ανάπτυξη, ανάγκασε τη χώρα να επικεντρωθεί στην εκμετάλλευση και την αναβάθμιση του, αδιαμφισβήτητα μεγάλου, αρχαιολογικού και φυσικού τουριστικού προϊόντος της και να αδιαφορήσει προσωρινά για τις νέες τάσεις που επικρατούσαν στον υπόλοιπο κόσμο και επέβαλαν μια νέα μορφή τουρισμού, αυτή του θεματικού τουρισμού. Καθώς οι οικονομίες των πόλεων άρχισαν να αλλάζουν στο τέλος του 20^{ου} αιώνα, (πολιτιστική οικονομία, οικονομίες του ελεύθερου χρόνου νέες τάσεις διασκέδασης και ψυχαγωγίας άρχισαν να κυριαρχούν στον ελεύθερο χρόνο των πολιτών της Ευρώπης και των Η.Π.Α. Στην Ελλάδα άρχισαν να εφαρμόζονται το 1998 (Κοντογιάννη, 2003) εισάγοντας την στα καινούρια δεδομένα της ψυχαγωγίας.

Η πρώτη επαφή της χώρας με το συγκεκριμένο είδος ψυχαγωγίας έγινε σε οργανωμένους υπαίθριους χώρους στις παρυφές της πόλης με τη μορφή κτιριακών συγκροτημάτων που περιελάμβαναν πολύ-κινηματογράφους με έως και δέκα αίθουσες,

καταστήματα για γρήγορο φαγητό, πολυκαταστήματα (supermarkets), εμπορικά καταστήματα και ηλεκτρονικά και τυχερά παιχνίδια.

Με την πάροδο των ετών, οι πολύ-κινηματογράφοι (π.χ. τα Village Centers) άρχισαν να πολλαπλασιάζονται ακόμη και σε πόλεις μεσαίου μεγέθους (π.χ. Λάρισα), και να αποκτούν περισσότερες αίθουσες, εστιατόρια που καλύπτουν πλέον όλες τις απαιτήσεις και η προσθήκη εμπορικών καταστημάτων και παιδότοπων έγινε πλέον απαραίτητη. Επίσης, αυξήθηκε η ποικιλία των στεγαζόμενων λειτουργιών και κάποια από αυτά τα νέα πάρκα εστίαζαν θεματικά σε μια κυρίαρχη λειτουργία. (π.χ. η Waterland στη Θεσσαλονίκη) Ωστόσο αυτή ήταν μόνο η αρχή και όλα δείχνουν πως η συνέχεια μπορεί να είναι ακόμα πιο εντυπωσιακή. Στην Γλυφάδα πρόκειται να δημιουργηθεί ένα πάρκο ειδικά για την οικογένεια και την ψυχαγωγία της. Αυτό το πάρκο θα διαθέτει κέντρο θαλασσοθεραπείας, χώρους αθλητικών, πολιτιστικών και άλλων δραστηριοτήτων, συνεδριακούς χώρους, εστιατόρια, εμπορικά καταστήματα, πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής για παιδιά και γενικά ανέσεις για την ικανοποίηση της κάθε απαίτησης. (<http://express.gr/showarticle.php?article=26164&categ=20&lang=1>)

Παράλληλα, μετά το πέρας των ολυμπιακών αγώνων που διοργανώθηκαν στη χώρα μας το καλοκαίρι του 2004, οι πολιτικοί και οι σχεδιαστές γενικότερα έχουν εκφράσει τις προθέσεις τους για αξιοποίηση μέσω της επανάχρησης και διαμόρφωσης των εγκαταστάσεων των ολυμπιακών αγώνων ως μητροπολιτικά και πάρκα φυσικού ενδιαφέροντος (Φαληρικό Δέλτα, κ.α). Μια τέτοια περίπτωση συζητείται για τις εγκαταστάσεις στο πρώην αεροδρόμιο του ελληνικού. Ο χώρος του πρώην αεροδρομίου έχει συνολική έκταση 4.000 στρέμματα στην οποία θα διαμορφωθούν μεγάλοι χώροι πρασίνου και θα δημιουργηθούν εγκαταστάσεις αναψυχής, πολιτισμού, αθλητισμού, και ένα πολυλειτουργικό Συνεδριακό-Εκθεσιακό Κέντρο. Έχει προταθεί η σύνδεση του χώρου με την παράκτια ζώνη (τη ζώνη του Αγίου Κοσμά), με κατάλληλη τοπική βύθιση της Λεωφόρου Ποσειδώνος, ώστε να είναι ελεύθερη η πρόσβαση προς τη θάλασσα από το Πάρκο. Τα κτήρια της Ολυμπιακής θα παραμείνουν και το κτήριο του πρώην Ανατολικού Αεροδρομίου θα διαμορφωθεί σε Συνεδριακό - Εκθεσιακό Κέντρο, ενώ στο κτήριο του πρώην Δυτικού Αεροδρομίου θα δημιουργηθούν πολιτιστικές και αθλητικές εγκαταστάσεις και ένα τμήμα της συνολικής έκτασης του χώρου του Ελληνικού, πέραν των 4.000 στρεμμάτων, θα δοθεί προς εμπορική αξιοποίηση. Για το Μητροπολιτικό Πάρκο θα συσταθεί φορέας και τη συνέχιση της διαδικασίας θα αναλάβει υπό την εποπτεία

του ΠΕΧΩΔΕ ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας σε συνεργασία με άλλα αρμόδια υπουργεία.

(http://www.traveldailynews.gr/new.asp?newid=11330&subcategory_id=32)

Αποτελεί λοιπόν αδιαμφισβήτητο γεγονός και αναγκαιότητα η εισαγωγή της Ελλάδας στο νέο σύστημα αστικού υπαίθριου χώρου που εφαρμόζεται σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες και στοχεύει στην κάλυψη πολλών εκ των απαιτήσεων του σύγχρονου κατοίκου των πόλεων και των μεταβιομηχανικών κοινωνιών.

3.5 Διεθνής Εμπειρία

3.5.1 Γενικά

Παρόλη την ομοιομορφία και τα κοινά χαρακτηριστικά που διαθέτουν σχεδόν όλες οι αναπτυγμένες κοινωνίες σήμερα, παρατηρούνται διαφορές στον τρόπο ζωής των κατοίκων που επηρεάζουν και αποτυπώνονται στην εικόνα της πόλης και κατά συνέπεια στους υπαίθριους χώρους αυτής.

Η αντιμετώπιση των κοινωνιών και η πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί σήμερα για τον δημόσιο υπαίθριο χώρο και πιο συγκεκριμένα για τα αστικά πάρκα ακολουθούν δυο κατευθύνσεις και μπορούν να διαχωριστούν σε δυο κατηγορίες ανάλογα με την μορφή των κοινωνιών και των πόλεων που επικρατούν σε κάθε περιοχή. Οι δυο αυτές κατευθύνσεις στο σχεδιασμό και την αντιμετώπιση του αστικού υπαίθριου χώρου συναντώνται αφενός στην Αμερική, και πιο συγκεκριμένα στις Ηνωμένες Πολιτείες, και αφετέρου στην Ευρώπη.

3.5.2 Η εμπειρία των αμερικάνικων πόλεων

Στην Αμερικάνικη ήπειρο, ο αστικός υπαίθριος χώρος προκύπτει κατά κύριο λόγο από τον χώρο της πόλης που δεν καλύπτεται από αυτοκίνητα. Η ίδια η πόλη (Λαζαρίδου, 2003) αποτελεί χώρο όπου το αυτοκίνητο είναι ο βασικός, αν όχι ο μοναδικός, τρόπος μετακίνησης και κατά συνέπεια η πόλη είναι σχεδιασμένη και οργανωμένη προκειμένου να ικανοποιεί αυτή την απαίτηση. Αποτέλεσμα αυτής της κατεύθυνσης σχεδιασμού είναι η ερήμωση και η ιδιωτικοποίηση της πόλης που την μετατρέπει σταδιακά σε ένα χώρο επικίνδυνο για την ασφάλεια, ανίκανο να προσφέρει στους χρήστες του την δυνατότητα περιπλάνησης, συναναστροφής και κοινωνικοποίησης τα χαρακτηριστικά δηλαδή που ο υπαίθριος αστικός χώρος καλούνταν ανέκαθεν να εξυπηρετήσει (Olmsted, 1997).

Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, και ενώ η σημασία του αστικού υπαίθριου χώρου ήταν ήδη γνωστή και αναγνωρισμένη, οι αμερικάνοι πολιτικοί και σχεδιαστές, προσπαθώντας να εξισορροπήσουν και να επιλύσουν τα προβλήματα που προκαλούσε η έλλειψη κοινωνικοποίησης και η απομόνωση των κατοίκων από την έλλειψη δημόσιων χώρων, εισήγαγαν νέες απόψεις σχεδιασμού και οργάνωσης του δημόσιου αστικού χώρου. Η δημιουργία μητροπολιτικών πάρκων και η οργάνωση αυτών προκειμένου να καλύπτουν όλες

τις απαιτήσεις του διαρκώς αυξανόμενου πληθυσμού των μητροπολιτικών τους κέντρων, καθώς και ο σχεδιασμός και η δημιουργία θεματικών πάρκων, εμπορικών κέντρων και διαδρομών πρασίνου και αναψυχής στα όρια, στο εσωτερικό αλλά και στο παραλιακό μέτωπο των πόλεων αποτέλεσε μια νέα μορφή σχεδιασμού του αστικού τοπίου και οργάνωσης του αστικού υπαίθριου χώρου.

Η νέα αυτή μορφή προσαρμοσμένη στις συνθήκες και τις συνήθειες των πολιτών της εν λόγω ηπείρου στέφθηκε με επιτυχία και κατάφερε μετά από προσεκτικό σχεδιασμό, μελέτη των απαιτήσεων και οργάνωση του χώρου να προσελκύσει ξανά τους πολίτες στη χρήση του αστικού χώρου για κάλυψη των κοινωνικών τους και όχι μόνο αναγκών. Τα κεντρικά πάρκα τεχνητά ή φυσικά, τα οποία κατασκευάστηκαν και διαμορφώθηκαν στο εσωτερικό των μεγαλουπόλεων έδωσαν και δίνουν μια σημαντική διέξοδο των κατοίκων για την επαφή τους με τη φύση, την άσκηση δραστηριοτήτων και γενικά την προσφορά χώρου χαλάρωσης, ψυχαγωγίας και αναψυχής στο εσωτερικό των πόλεων (Madden, 2004).

Παραδείγματα τέτοιων πάρκων αποτελούν το Lincoln Park στο Σικάγο που καλύπτει έκταση 4889 στρεμμάτων, βρίσκεται εντός της πόλης, είναι τεχνητό αφού προέκυψε από επεκτάσεις της ξηράς για λόγους συγκράτησης του νερού και διαθέτει εκτός των άλλων και Ζωολογικό κήπο. Το Grant Park επίσης στο Σικάγο έκτασης 1214 στρεμμάτων, επίσης στο κέντρο πόλης που διαθέτει όμως λίγο πράσινο και διάφορα μουσεία. Το Central Park στη Νέα Υόρκη με έκταση 3410 στρεμμάτων, χωροθετείται επίσης στο κέντρο πόλης σε μια πυκνοδομημένη περιοχή και είναι τεχνητό αλλά διαθέτει πυκνό πράσινο.

3.5.3 Η εμπειρία των ευρωπαϊκών πόλεων

Η ευρωπαϊκή ήπειρος διαθέτει σημαντική ιστορία στην κατασκευή χρήση και οργάνωση των δημόσιων υπαίθριων χώρων. Η ευρωπαϊκή πόλη ήταν και προσπαθεί να παραμείνει μια πόλη φτιαγμένη για τον άνθρωπο με τους δημόσιους υπαίθριους χώρους να παίζουν σημαντικό ρόλο στην οργάνωση των κοινωνιών και την εδραίωση της δημοκρατίας. Παρόλα αυτά, με την είσοδο του αυτοκινήτου στις πόλεις και τη ζωή των πολιτών η ευρωπαϊκή πόλη τείνει να χάσει τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα που διέθετε από την αρχαιότητα ακόμη. Οι γρήγοροι ρυθμοί ζωής, η ταχύτατη ανάπτυξη της τεχνολογίας και η ανεξέλεγκτη και απότομη μεγέθυνση των αστικών κέντρων στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα

έχουν επηρεάσει και τον ευρωπαϊκό πληθυσμό όσων αφορά τη χρήση του πάρκου και της πλατείας.

Η προσπάθεια λοιπόν των κυβερνήσεων των χωρών να επαναφέρουν την χρήση του δημόσιου χώρου στην καθημερινότητα των πολιτών και να τους μετατρέψουν από επικίνδυνους και εγκαταλελειμμένους χώρους στο εσωτερικό των πόλεων σε χώρους ψυχαγωγίας, διασκέδασης και άσκησης δραστηριοτήτων έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια μετά την αναγνώριση της σημασίας τους όχι μόνο για την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, αλλά και για την βελτίωση της εικόνας της πόλης και την αύξηση του τουριστικού προϊόντος αυτής.

Παρατηρείται λοιπόν και στην Ευρώπη μια τάση υιοθέτησης νέων μορφών σχεδιασμού και οργάνωσης του δημόσιου υπαίθριου χώρου, προκειμένου αυτός να καλύψει τις ολοένα και αυξανόμενες ανάγκες του πληθυσμού αλλά και να τον προσελκύσει και πάλι. Οι τάσεις σχεδιασμού και οργάνωσης του αστικού χώρου που υιοθετήθηκαν στην Αμερική βρίσκουν πλέον εφαρμογή, με κάποιες διάφορες βέβαια, και στην Ευρώπη. Ο εκσυγχρονισμός των ήδη υπαρχόντων αστικών υπαίθριων χώρων αλλά και η κατασκευή νέων αποτελούν τις προτεραιότητες τις πλειοψηφίας των χωρών και των πόλεων.

Τα μεγάλα πάρκα εντός ή και στην περιφέρεια των μητροπολιτικών κέντρων πολλαπλασιάζονται και θεωρούνται ένας από τους καλύτερους και αποτελεσματικότερους τρόπους εκσυγχρονισμού και επανάχρησης του υπαίθριου χώρου από τους πολίτες. Οι μεγάλες εκτάσεις στο κέντρο των μητροπολιτικών περιοχών λοιπόν επανασχεδιάζονται και οργανώνονται προκειμένου να αποκτήσουν νέο, πολυσύνθετο χαρακτήρα, να γίνουν ελκυστικά και να προσφέρουν στον πολίτη μια ποικιλία δραστηριοτήτων για ψυχαγωγία, αθλητισμό και αναψυχή.

Παραδείγματα τέτοιων κεντρικών, πολυχρηστικών πάρκων με θεματικό χαρακτήρα συναντάμε στο Παρίσι το Parc de la Villette έκτασης 550 στρεμμάτων που είναι τεχνητό σε μέτρια δομημένη περιοχή και διαθέτει μουσείο επιστημών και τεχνολογίας και λίγο πράσινο, στη Μαδρίτη το Parque del Buen Retiro έκτασης 1200 στρεμμάτων και πρόκειται για τεχνητό πάρκο και πρώην παλάτι, στη Βαρκελώνη το Parc Guel 170 στρεμμάτων και επίσης τεχνητό και στο Λονδίνο το Hyde Park 2550 στρεμμάτων που πρόκειται όμως για φυσικό δάσος με πυκνό πράσινο.

3.6 Παραδείγματα Θεματικών & Μητροπολιτικών Πάρκων

Πρόκειται για περιγραφή πάρκων στο εσωτερικό κυρίως μητροπολιτικών περιοχών σε Ευρώπη και Αμερική και αναφορά των σχεδιαστικών κατευθύνσεων, των βασικών χαρακτηριστικών τους και των δραστηριοτήτων που προσφέρουν στους επισκέπτες τους. Όπου επίσης είναι δυνατό θα γίνει αναφορά στην επισκεψιμότητα και την σημασία του για τους κατοίκους και τους τουρίστες.

Τα πάρκα που θα εξεταστούν επελέγησαν βάση της φήμης τους, δεδομένου ότι αποτελούν τουριστικούς προορισμούς ή πρωτοστάτες στο σχεδιασμό και την οργάνωση τους, και των στοιχείων που μπορούν να ανακτηθούν για το κάθε ένα. Διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες ανάλογα με το χαρακτήρα και τις δραστηριότητες που προσφέρουν στους επισκέπτες τους.

Έτσι, τα τρία πρώτα πάρκα που περιγράφονται, μπορούν να χαρακτηριστούν θεματικά αφού στο εσωτερικό τους ο επισκέπτης εκτός από την αναψυχή και τον περίπατο στους κήπους μπορεί να παρακολουθήσει παραστάσεις, να επισκεφθεί τα μουσεία και τις διάφορες εκθέσεις που φιλοξενούνται στα κτίρια αυτών. Πρόκειται δηλαδή για πάρκα με συγκεκριμένο χαρακτήρα που στην πλειοψηφία τους κατασκευάστηκαν κατά τον 20^ο αιώνα και η είσοδος επιτρέπεται με την καταβολή χρηματικού αντιτίμου.

Τα τρία τελευταία πάρκα που περιγράφονται κατασκευάστηκαν κατά κύριο λόγο το 19^ο αιώνα και πρόκειται για πάρκα με κυρίαρχο το στοιχείο της βλάστησης να καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειάς τους. Οι αθλητικές εγκαταστάσεις, τα αναψυκτήρια και οι ζωολογικοί κήποι ενισχύουν την χρήση τους ως καθαρά χώροι αναψυχής, περιπάτου και επαφής με τη φύση. Τέλος, η είσοδος των επισκεπτών σε αυτού του τύπου τα πάρκα είναι, σε αντίθεση με τα παραπάνω παραδείγματα, ελεύθερη.

3.7 Θεματικά Πάρκα

3.7.1 Parc de la Villette, Παρίσι

3.7.1.1 Γενικά

Το πάρκο La Villette (κυριολεκτικά 'μικρή πόλη'), είναι χωροθετημένο στο ευρύτερο κέντρο του Παρισιού, καλύπτει μια έκταση 550 στρεμμάτων και αποτελεί το μεγαλύτερο δημόσιο πάρκο στην περιοχή του κεντρικού Παρισιού. Πρόκειται για ένα πολιτιστικό τετράγωνο με κύρια χρήση και εστίαση στις πολιτιστικές δραστηριότητες και αποτελείται ουσιαστικά από τρία τμήματα. Το μεγαλύτερο τμήμα του πάρκου αποτελείται από τον δημόσιο υπαίθριο χώρο του πάρκου ενώ τα άλλα δυο τμήματα στεγάζουν το μουσείο επιστημών και τεχνολογίας – πρώην σφαγεία – και το μουσείο της μουσικής, ένα εθνικό κέντρο για συναυλίες και εκδηλώσεις. Στον δημόσιο υπαίθριο χώρο βρίσκεται και το ανακαινισμένο κτίριο του 19^{ου} αιώνα, το Grande Halle – μεγάλη αίθουσα. Στις εγκαταστάσεις του στεγάζονται κινηματογράφοι, ενυδρείο, βιβλιοθήκη, συνεδριακό κέντρο και διαθέτει αίθουσες για συναυλίες, φεστιβάλ και υπαίθριες αγορές.

Εικόνα 1: Πάρκο La Villette
Πηγή: <http://www.parisdigest.com/>

Η κατασκευή και το σχέδιο του πάρκου ήταν το αποτέλεσμα ενός διεθνή διαγωνισμού που έλαβε χώρα το 1982-83 ως μέρος του προγράμματος των μεγάλων έργων που θέσπισε το 1982 ο Μιτεράν και είχε ως στόχο την ανάπτυξη του Παρισιού μέσω της κατασκευής μεγάλων έργων στο εσωτερικό και την περιφέρεια του. Το πάρκο La Villette αποτέλεσε το μεγαλύτερο τμήμα αυτού του προγράμματος και παρά τις ήδη υπάρχουσες προτάσεις ανασχεδιασμού του που επικρατούσαν τότε, ο υπουργός πολιτισμού της Γαλλίας ανακοίνωσε τον ίδιο χρόνο τον διαγωνισμό για τον εκ νέου σχεδιασμό του.

Νικητής της δεύτερης φάσης του διαγωνισμού για τον περιβάλλον υπαίθριο χώρο ανακηρύχτηκε το 1983 ο αρχιτέκτονας Bernard Tschumi, ενώ οι υπεύθυνοι για τον ανασχεδιασμό των κτιρίων, του μουσείου τέχνης και τεχνολογίας, της μουσικής και του Grande Halle διορίστηκαν είτε από τον ίδιο τον Μιτεράν, είτε από αντίστοιχους διαγωνισμούς. Τελικά η κατασκευή του πάρκου ολοκληρώθηκε το 1995.

3.7.1.2 Το πρόγραμμα

Η γενική επιδίωξη της γαλλικής κυβέρνησης για την ανακατασκευή και χρήση του εν λόγω χώρου ήταν η δημιουργία ενός νέου μοντέλου αστικού υπαίθριου χώρου που θα αντικατόπτριζε τους νέους τρόπους ζωής και τις απαιτήσεις που δημιούργησε ο 21^{ος} αιώνας στην πόλη και τους κατοίκους της.

Εικόνα 2: Πάρκο La Villette
Πηγή: <http://www.archidose.org/>

Οι επιδιώξεις αυτές αντικατοπτρίζονταν με μεγάλη λεπτομέρεια στο κείμενο σχετικά με τις απαιτήσεις τους για τον χώρο προς τους αρχιτέκτονες που έλαβαν μέρος στο διαγωνισμό.

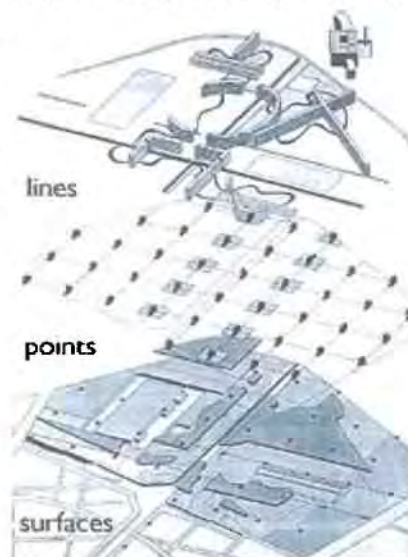
Μια από τις βασικότερες επιδιώξεις τους για το πάρκο, όπως σημειωνόταν στο κείμενο, ήταν η αντιμετώπιση του σχεδιασμού του έτσι ώστε να μην αποτελεί πλέον τον πνεύμονα αλλά την καρδιά της περιοχής. Θεώρησαν ότι έπρεπε να συνδυάζει στο εσωτερικό του τον αστικό σχεδιασμό με την πολιτιστική πρωτοτυπία έτσι ώστε να χρησιμοποιηθεί σαν πολιτιστικό όργανο, μέρος μιας πολιτικής αστικού σχεδιασμού που ολοκλήρωνε αλλά και διεύρυνε την πόλη προς τα προάστια. Στόχος τους ήταν η πολιτιστική και συμβολική αναφορά του πάρκου στον πλουραλισμό, την συμβολή δηλαδή των πολιτισμών σε ένα πάρκο 'συμφιλίωσης'. Ο σχεδιασμός του χώρου έπρεπε να διαθέτει τρεις διαχωρισμένες μεταξύ του μονάδες: τον αστικό άνθρωπο και την πόλη, την απόλαυση σώματος και μυαλού, τον πειραματισμό γνώσης και πράξης. Τέλος, το πάρκο έπρεπε να σχεδιαστεί ως γέφυρα μεταξύ του μουσείου των επιστημών και του κέντρου μουσικής όχι σαν ακατάσχετο κολλάζ αμέτρητων ασυναφή μεταξύ τους στοιχείων ενός λανθασμένα χωροθετημένου κόσμου, αλλά ως σύνολο εγκαταστάσεων ανοιχτών στον πολιτισμό.(Tate, 2003)

3.7.1.3 Σχεδιασμός του πάρκου

Το σχέδιο του πάρκου σύμφωνα με τους στόχους του Tschumi (1996) αποτέλεσε μια 'οργανωμένη δομή που μπορούσε να σταθεί ανεξάρτητα από τη όποια χρήση της, μια δομή χωρίς κέντρο και ιεραρχία, μια δομή που θα προκαλούσε το απλούστατο συμπέρασμα μιας καθημερινής αβίαστης σχέσης μεταξύ ενός προγράμματος και μιας προκλειθήςσας αρχιτεκτονικής και θέτει μια σειρά από εντάσεις που ενδυναμώνουν τον δυναμισμό του πάρκου'(Tate, 2003).

Το σχέδιο του Tschumi βασίστηκε στη δομή τριών κυρίαρχων συστημάτων.

- Τα σημεία
- Τις γραμμές
- Τις επιφάνειες

Εικόνα 3: Πάρκο La Villette, σχέδιο του αρχιτέκτονα
Πηγή: <http://www.archidose.org/>

Ευτυχία Κώτσιου

Τα σημεία

Εικόνα 4: folies

Πηγή: <http://www.parisdigest.com/>

Πρόκειται για έναν κάνναβο από είκοσι πέντε έντονα κόκκινα μεταλλικά folies (τρέλες) που χωροθετούνται βάση καννάβου σε όλη την επιφάνεια του πάρκου. Θεωρούνται σημεία στάσης και ξεκούρασης και αποτελούν ουσιαστικά γλυπτικές κατασκευές του καλλιτέχνη διεσπαρμένες όμως οργανωμένα σε όλη την επιφάνεια του πάρκου.

Οι γραμμές

Εικόνα 5: Οι γραμμές

Πηγή: <http://www.parisdigest.com/>

Πρόκειται για γραμμές πεζής κίνησης που διαμορφώνουν δυο παραλληλόγραμμες παράλληλες των καναλιών περιοχές διαμπερής κίνησης κατά μήκος των δέκα διαφορετικών θεματικών κήπων και των δενδροστοιχιών που διαχωρίζουν τις διαφορετικές περιοχές δραστηριότητας του χώρου.

Οι επιφάνειες

Οι μεγάλοι επίπεδοι ανοιχτοί χώροι δραστηριοτήτων του πάρκου που ο καθένας διαχωρίζεται ανάλογα με την δραστηριότητα που είναι κατασκευασμένος να εξυπηρετεί.

Εικόνα 6: Οι επιφάνειες
Πηγή: <http://www.parisdigest.com/>

3.7.1.4 Οργάνωση και χρήση

Η διαχείριση του πάρκου ανήκει σε μια δημόσια επιχείρηση με την επωνυμία 'L'Établissement Public du Parc et de la Grande Halle de La Villette' (δημόσιος οργανισμός του πάρκου La Villette και του Grande Halle) και θεσπίστηκε το 1993. Παράλληλα υπάρχουν και άλλοι δυο δημόσιοι οργανισμοί οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τις δραστηριότητες στο πάρκο και είναι ο οργανισμός του Cite de la Musique και του Cite de la Science et L'Industrie. Το συμβούλιο των προέδρων, που είναι το μέσο συνεργασίας των τριών αυτών οργανώσεων, είναι υπεύθυνο για τα θέματα τουριστικής προβολής, οργάνωσης ειδικών εκδηλώσεων και σημαντικών φεστιβάλ στο πάρκο.

Το La Villette χαίρει την προσέλευση μεγάλου αριθμού τουριστών καθώς και κατοίκων της περιοχής που καλύπτουν σχεδόν όλες τις ηλικίες. Η προσέλευση τουριστών και κατοίκων δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένους χώρους μόνο του πάρκου αλλά καλύπτει σχεδόν την πλειοψηφία των αυτών καθώς καλύπτει πολλές διαφορετικές δραστηριότητες. Οι επισκέπτες νεαρής ηλικίας προτιμούν την παραμονή τους στους κήπους του πάρκου και γενικά στον υπαίθριο χώρο αυτού ενώ αντίθετα οι μεγαλύτερης ηλικίας επισκέπτες κατευθύνονται στο εσωτερικό των κτιρίων και περιορίζονται μάλλον στους χώρους εκδηλώσεων του πάρκου.

3.7.2 Forum, Βαρκελώνη

3.7.2.1 Γενικά

Το Forum είναι ένα θεματικό πάρκο χωροθετημένο στην νοτιοανατολική πλευρά της πόλης της Βαρκελώνης και καταλαμβάνει μια παραλληλόγραμμη έκταση 3600 στρεμμάτων κατά μήκος της παραλίας. Πρόκειται για ένα από τα πιο πρόσφατα κατασκευασμένα θεματικά πάρκα (2004) που δημιουργήθηκε για να καλύψει τις ανάγκες σε υποδομή των ομώνυμων εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται στην Βαρκελώνη - Forum 2004.

Εικόνα 7: Forum

Πηγή: <http://www.barcelona2004.org/>

Στις εγκαταστάσεις του Forum συμπεριλαμβάνονται ένα συνεδριακό κέντρο, εκθέσεις ποικίλης ύλης και ενδιαφέροντος καθώς και το τριγωνικό κτίριο συνεδρίων που αποτελεί και την καρδιά του πάρκου. Στην πλατεία έκτασης 1900 στρεμμάτων φιλοξενούνται υπαίθριες αγορές, καταστήματα συναυλίες, υπαίθριες θεατρικές παραστάσεις αλλά και άλλες εκδηλώσεις πολιτιστικού και ψυχαγωγικού ενδιαφέροντος ενώ στο 'Park of the Audiences' είναι ο ιδανικός χώρος για υπαίθριες συναυλίες. Τέλος, η χωροθέτηση του Forum κατά μήκος

της παραλιακής ζώνης της Βαρκελώνης, δίνει τη δυνατότητα στους επισκέπτες να εκμεταλλευτούν την οργανωμένη παραλία του πάρκου.

Πρόκειται συνεπώς για ένα πάρκο με ποικίλες δραστηριότητες κατάλληλες να ικανοποιήσουν κάθε απαίτηση του σημερινού πολίτη σε εγκαταστάσεις αθλητισμού ψυχαγωγίας και πολιτισμού.

3.7.2.2 Το πρόγραμμα

Ο μετασχηματισμός αυτής της περιοχής στα ανατολικά της Βαρκελώνης πραγματοποιήθηκε μέσω της χρήσης διαφορετικών μεταξύ τους κατευθύνσεων και δράσεων που στο σύνολο του όμως αποτέλεσαν μια ολοκληρωμένη κίνηση αναδιαμόρφωσης της μέχρι τότε εγκαταλελειμμένης περιοχής μετατρέποντας την σε ένα χώρο με μεγάλη ποικιλία χρήσεων, ποιότητα και αστική σημασία. Η ανάπλαση και επανάχρηση μέσω του ανασχεδιασμού του θαλάσσιου μετώπου, καθώς και η ανάπλαση και ολοκλήρωση των προϋπαρχόντων στην περιοχή τεχνικών εγκαταστάσεων μετέτρεψαν το χώρο σε ένα κεντρικό πάρκο μητροπολιτικού χαρακτήρα ικανό να προσελκύσει πολίτες και επισκέπτες όλων των ηλικιών και απαιτήσεων.

Εικόνα 8: Χάρτης Forum

Πηγή: <http://www.bcninternet.com/>

3.7.2.3 Σχεδιασμός του πάρκου

Το πάρκο αποτελείται ουσιαστικά από τρεις βασικούς χώρους που ο καθένας καλύπτει διαφορετικές λειτουργίες και απαιτήσεις του επισκέπτη.

Το συνεδριακό κέντρο - Convention center - είναι ένα κτίριο τεραστίων διαστάσεων και χωρητικότητας, σχεδιασμένο από τον αρχιτέκτονα Josep Lluís Mateo, που καλύπτει τη

μεγαλύτερη έκταση του πάρκου και σε συνδυασμό με το αμφιθέατρο που βρίσκεται στο κτίριο του Forum και συνδέεται με αυτό με έναν υπόγειο διάδρομο αποτελεί το μεγαλύτερο συνεδριακό χώρο στην νότια Ευρώπη.

Εικόνα 9: Convention Center

Πηγή: <http://www.barcelona2004.org/>

Το Forum building αποτελεί το σήμα κατατεθέν του πάρκου και της πόλης και πρόκειται για μια τριγωνική κατασκευή που στεγάζει αμφιθέατρο, πλατεία και χώρο εκδηλώσεων. Οι εγκαταστάσεις του Forum για την κάλυψη και φιλοξενία συνεδρίων στοχεύουν στην κάλυψη των αναγκών ολόκληρης της περιοχής της Βαρκελώνης καθώς μέχρι και σήμερα το δυναμικό της σε αυτό τον τομέα ήταν εξαιρετικά χαμηλό.

Εικόνα 10: Forum building

Πηγή: <http://www.barcelona2004.org/>

Από τις εγκαταστάσεις του πάρκου έντονο είναι και το φυσικό στοιχείο. Το πάρκο της ειρήνης - Peace park - αποτελεί τη μεταβατική φυσική ζώνη πρασίνου μεταξύ των ανακαινισμένων

ενεργειακών εργοστασίων ανακύκλωσης και θερμικής ενέργειας, του νέου πανεπιστημιακού χώρου και της θάλασσας. Η φυσική συνέχεια του πάρκου είναι η αμμώδης παραλία και η ξύλινη κατασκευή που οδηγεί στην αποβάθρα των ιστιοφόρων.

Εικόνα 11: Peace park

Πηγή: <http://www.barcelona2004.org/>

Ευτυχία Κώτσιου

Η αποβάθρα των ιστιοφόρων και των γιοτ - Yacht Harbor – διαθέτει υποδομή 1000 θέσεων για την κάλυψη των αναγκών της πόλης ενώ τμήμα του λιμανιού θα χρησιμοποιείται για εμπορικές δραστηριότητες και για την κατασκευή χώρων στάθμευσης. Η χρήση των εγκαταστάσεων της μαρίνας είναι ελεύθερη στους επισκέπτες και παράλληλα ο ανακαινισμένος χώρος προσφέρει φιλόξενο έδαφος για υπαίθριες παραστάσεις και shows.

Εικόνα 12: Yacht Harbor
Πηγή: <http://www.barcelona2004.org/>

Στις εγκαταστάσεις του πάρκου, χωροθετημένο δίπλα στην παραλία, συμπεριλαμβάνεται και κέντρο θαλασσοθεραπείας καθώς και πισίνες με θαλασσινό νερό. Στο ίδιο σημείο, κατά μήκος του βορείου και νοτίου ορίου του πάρκου, κατασκευάστηκαν δυο αμμώδεις παραλίες αλλά

και ένα τεχνητό νησί σε απόσταση 60 μέτρων από την παραλία με μοναδική πρόσβαση κολυμπώντας. Πρόκειται δηλαδή για ένα τμήμα του πάρκου αφιερωμένο καθαρά στις αθλητικές δραστηριότητες και τις δραστηριότητες υγείας και χαλάρωσης με διαρκή θέα της θάλασσας.

Εικόνα 13: Κέντρο θαλασσοθεραπείας
Πηγή: <http://www.barcelona2004.org/>

Η πλατεία περιπάτου του πάρκου – plaza - αποτελεί την πρώτη τεχνολογικά εξοπλισμένη πλατεία με οπτικές ίνες και παροχή ηλεκτρισμού και νερού δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις για την ύπαρξη ενός χώρου στο εσωτερικό του πάρκου που θα μπορεί να φιλοξενήσει υπαίθριες εκθέσεις και αγορές. Ο χώρος περιπάτου της πλατείας είναι ουσιαστικά η συνέχεια του πεζοδρομημένου άξονα Diagonal Avenue της πόλης, εκτείνεται προς τη θάλασσα και αποτελεί τον ιδανικό χώρο στάσης και κοινωνικοποίησης των κατοίκων και των επισκεπτών του πάρκου.

Εικόνα 14: πλατεία περιπάτου

Πηγή: <http://www.barcelona2004.org/>

Τέλος, το αμφιθεατρικό πάρκο - Auditorium park – βρίσκεται μεταξύ της θάλασσας και της πλατείας και αποτελεί την συνέχεια αυτής. Αποτελείται κυρίως από μια σειρά αμμόλοφων μεταξύ των οποίων έχουν κατασκευαστεί δυο αμφιθεατρικοί χώροι σχεδιασμένοι για την ξεκούραση των επισκεπτών και την παρακολούθηση και φιλοξενία υπαίθριων εκδηλώσεων.

Εικόνα 15: Auditorium park

Πηγή: <http://www.barcelona2004.org/>

3.7.3 Parque das Nações, Λισσαβόνα

3.7.3.1 Γενικά

Το Parque das Nações είναι ένα πάρκο χωροθετημένο στο θαλάσσιο μέτωπο της πόλης της Λισσαβόνας στην Πορτογαλία και καλύπτει μια έκταση 70 εκταρίων. Κατασκευάστηκε προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες της παγκόσμιας έκθεσης EXPO που διοργανώθηκε στην Λισσαβόνα το 1998 και παράλληλα να μετασχηματίσει και να μετατρέψει το θαλάσσιο μέτωπο σε ένα σύγχρονο αστικό υπαίθριο χώρο στο εσωτερικό του οποίου θα φιλοξενοούνται ποικίλες δραστηριότητες πολιτιστικού, εμπορικού ψυχαγωγικού ή και αθλητικού περιεχομένου.

Εικόνα 16: Το Parque das Nações
Πηγή: <http://www.parquedasnacoes.pt/>

Στις εγκαταστάσεις του θεματικού πάρκου συμπεριλαμβάνονται πλατείες, κήποι, τοπόσημα ειδικού και γενικού ενδιαφέροντος, εκθεσιακά και συνεδριακά κέντρα, κτίρια όπου στεγάζονται ποικίλες δραστηριότητες, διάδρομοι περιπάτου καθώς και χώροι με συγκεκριμένες θεματικές ενότητες.

3.7.3.2 Το πρόγραμμα

Το συνολικό πρόγραμμα της EXPO'98 απαρτιζόταν ουσιαστικά από δυο τμήματα στρατηγικής σημασίας για την αστική και περιβαλλοντική ανάπτυξη όχι μόνο της περιοχής, αλλά και της Πορτογαλίας στο σύνολο της. Το πρώτο τμήμα του προγράμματος είχε να κάνει με την προετοιμασία για την ανάληψη και διεξαγωγή της EXPO'98 ενώ το δεύτερο αποσκοπούσε στο σχεδιασμό και την αναζωογόνηση μέσω της ανάπλασης της αστικής περιοχής του ποτάμιου μετώπου στο ανατολικό τμήμα της Λισσαβόνας.

Το δεύτερο τμήμα του προγράμματος ασχολείται με την κατασκευή του Parque das Naçoes, δηλαδή, ένα πρόγραμμα αστικής ανάπτυξης που περιλαμβάνει 5 χλμ παραποτάμιου μετώπου, μια μαρίνα με χώρο προσθαλάσσωσης υδροπλάνων και τον χώρο διεξαγωγής της EXPO. Η πρώτη φάση της κατασκευής του πάρκου στόχευε στην αναθεώρηση της σχέσης μεταξύ της πόλης και του ποταμού. Στόχευε στον σχεδιασμό ενός δημοσίου χώρου, αυτόνομου αστικού συνόλου που εκτός από τις εγκαταστάσεις της έκθεσης θα διέθετε περιοχή κατοικιών, καταστήματα, υπηρεσίες, πάρκα και εγκαταστάσεις στάθμευσης και αστικής υποδομής.

Εικόνα 17: Άποψη του πάρκου
Πηγή: <http://www.parquedasnacoes.pt/>

Η στρατηγική που υιοθετήθηκε στόχευε στην δημιουργία ενός ελκυστικού χώρου όχι μόνο στους πολίτες αλλά και τους επιχειρηματίες δημιουργώντας νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες σε έναν αστικό χώρο υψηλής ποιότητας. Αυτό μεταφράζεται ως την κατασκευή ενός χώρου η αρχιτεκτονική του οποίου θα παίρνει διάφορες μορφές καινοτόμου σχεδιασμού και όπου οι κάτοικοι θα μπορούν να απολαμβάνουν υπηρεσίες όπως καταστήματα, εστιατόρια, και δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου και οι επιχειρηματίες να έχουν πρόσβαση σε κάθε μορφής σύγχρονη τεχνολογία.

3.7.3.3 Σχεδιασμός του πάρκου

Βασικός στόχος στο σχεδιασμό του θεματικού πάρκου Parque das Naçoes ήταν η δυνατότητα των επισκεπτών να μπορούν να το διασχίσουν πεζοί δίνοντας τους μια πολύ καλή εικόνα προσανατολισμού στο εσωτερικό του. Για την διευκόλυνση των επισκεπτών στον προσανατολισμό τους στο πάρκο, οι σχεδιαστές χρησιμοποίησαν δυο κάθετους άξονες, τον ένα να διατρέχει το χώρο από βορρά προς νότο και να καταλήγει έτσι στην θάλασσα και τον άλλο από ανατολή προς δύση στις άκρες των οποίων τοποθέτησαν και τις τέσσερις εισόδους στις εγκαταστάσεις.

Εικόνα 18: Το σχέδιο του πάρκου
Πηγή: <http://www.parquedasnacoes.pt/>

Οι θεματικοί χώροι που κατασκευάστηκαν για τις ανάγκες της EXPO στο κέντρο του πάρκου στην πλειοψηφία τους κατεδαφίστηκαν, με εξαίρεση την βόρεια πλευρά 'North International Area' όπου στεγάστηκαν μετά το πέρας της έκθεσης τα κεντρικά γραφεία των διεθνών εκθέσεων της Λισσαβόνας, προκειμένου να απελευθερώσουν χώρους για νέες χρήσεις και κατασκευές.

Εικόνα 19: Χάρτης των εγκαταστάσεων
Πηγή: <http://www.parquedasnacoes.pt/>

Στις εγκαταστάσεις του πάρκου συμπεριλαμβάνεται και μια μαρίνα καθώς και ένας χώρος προσθαλάσσιωσης υδροπλάνων. Παράλληλα, η πληθώρα των καταστημάτων, των εστιατορίων και των χώρων άθλησης που λειτουργούν στην κατοικημένη περιοχή και στο επιχειρηματικό κέντρο του πάρκου προσφέρουν στους επισκέπτες αλλά και στους κατοίκους μια ποικιλία δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας και αναψυχής. Αντίστοιχες υπηρεσίες εστιατορίων και εμπορικών καταστημάτων λειτουργούν και στο κέντρο 'Vasco da Gama' και στον σταθμό Oriente ενώ στο διαρκώς αναπτυσσόμενο εμπορικό / επιχειρηματικό κέντρο, χωροθετημένο δίπλα στον σταθμό, λειτουργούν δυο ξενοδοχεία.

Το υγρό στοιχείο και η πλούσια βλάστηση αποτέλεσαν βασικά συστατικά της κατασκευής ενός εξωτερικού χώρου που θα βελτίωνε το επίπεδο ζωής μέσω του σχεδιασμού ενός καλύτερου αστικού περιβάλλοντος. Η χρήση του νερού αποτελεί λοιπόν ένα από τα χαρακτηριστικά του πάρκου αφού ο επισκέπτης μπορεί να το συναντήσει σε όλες του τις μορφές κατά τον περίπατο του στο πάρκο. Σιντριβάνια, λίμνες, παιχνίδια με νερό αλλά και υδάτινοι καθρέφτες διεσπαρμένοι σε όλη την επιφάνεια του πάρκου δίνουν στον επισκέπτη μια αίσθηση ζωής, δροσιάς και ανανέωσης.

Παράλληλα με την χρήση του υγρού στοιχείου σε όλες σχεδόν τις μορφές του, οι αρχιτέκτονες, θέλοντας να δώσουν στον επισκέπτη την αίσθηση της γαλήνης που απέπνεε το κλασικό πάρκο των προηγούμενων αιώνων και αναγνωρίζοντας τη σημασία του πρασίνου στον υπερφορτωμένο σύγχρονο αστικό ιστό, δημιούργησαν διαδρόμους πρασίνου σε όλη την έκταση του πάρκου. Έτσι, οι πλατείες, οι κήποι, οι περιφέρειες των κτιρίων αλλά και οι διάδρομοι περιπάτου δεντροφυτεύτηκαν ώστε να αποκτήσουν μια πιο ανάλαφρη και ευχάριστη πλευρά.

3.8 Μητροπολιτικά Πάρκα

3.8.1 Central Park, Νέα Υόρκη

3.8.1.1 Γενικά

Το Central Park είναι μία λεπτή παραλληλόγραμμη λωρίδα φυσικού περιβάλλοντος, έκτασης 3410 στρεμμάτων, στον αστικό ιστό του Μανχάταν στην Νέα Υόρκη. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1856 και αποτέλεσε το πρώτο προγραμματισμένο δημόσιο πάρκο που κατασκευάστηκε στην Βόρεια Αμερική. Αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα σχεδιασμού του αστικού υπαίθριου χώρου και ήταν αυτό που εισήγαγε την έννοια της δημόσιας γης στο αμερικάνικο αστικό τοπίο.

Εικόνα 20: Αποψη του Central Park
Πηγή: <http://www.mustseenewyork.com/>

Πρόκειται για μία εξαιρετικά μεγάλη έκταση καλυμμένη από πυκνό πράσινο που σχεδιάστηκε προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των πολιτών της Νέας Υόρκης για ένα δημόσιο υπαίθριο χώρο στο εσωτερικό της πόλης που να τους φέρνει κοντά στη φύση και όπου να μπορούν να αναζητήσουν διεξόδους αναψυχής. Κύριο στοιχείο του πάρκου είναι η πυκνή βλάστηση και το υγρό στοιχείο καθώς και ειδικά διαμορφωμένοι χώροι για άθληση (μονοπάτια για τρέξιμο, ποδήλατο και ιπασία), γήπεδα τένις, πίστα πατινάζ αλλά και παιδότοποι. Επιπλέον το εσωτερικό του πάρκου φιλοξενεί ζωολογικό κήπο, κεντρικό διάδρομο περιπάτου, εστιατόριο, ένα πέτρινο κάστρο (Belvedere Castle) αλλά και πολλούς διαμορφωμένους κήπους και μνημεία αφιερωμένα σε διάσημες προσωπικότητες.

3.8.1.2 Σχεδιασμός του πάρκου

Ο σχεδιασμός και η πρόταση για την κατασκευή του Central Park προήλθε από την εμπειρία πλουσίων εμπόρων και ιδιοκτητών γης που μετά από τα ταξίδια τους στο Παρίσι και το Λονδίνο, εξέφρασαν την επιθυμία για έναν αντίστοιχο δημόσιο υπαίθριο χώρο στο εσωτερικό της Νέας Υόρκης προκειμένου να ενισχυθεί η παγκόσμια αναγνώριση της. Υποστήριζαν ότι ένα δημόσιο πάρκο θα πρόσφερε στις οικογένειες τους έναν ελκυστικό χώρο για περιπάτους και παράλληλα μια καλή εναλλακτική για αναψυχή στην αμερικάνικη αστική τάξη. Χρειάστηκαν όμως τρία χρόνια συζητήσεων προκειμένου η πόλη της Νέας Υόρκης να αρχίσει να απαλλοτριώνει την περιοχή στο κέντρο του Μανχάταν το 1853. Τελικά, το 1857, η επιτροπή που ήταν υπεύθυνη για την κατασκευή του πάρκου, διοργάνωσε τον πρώτο διαγωνισμό αρχιτεκτονικής τοπίου από τον οποίο και αποφασίστηκε ότι η ανάθεση του σχεδιασμού του πάρκου θα δοθεί στον Frederick Law Olmsted και τον Άγγλο αρχιτέκτονα Calvert Vaux.

Εικόνα 21: Η λίμνη
Πηγή: <http://www.centralpark.org/>

Οι σχεδιαστές θέλησαν να δημιουργήσουν ένα βουκολικό τοπίο βασισμένο στην αγγλική ρομαντική παράδοση συνδυάζοντας ατελείωτα λιβάδια σε αντιδιαστολή με τα γραφικά εφέ των μονοπατιών και του πιο επίσημου διαδρόμου περιπάτου. Χαρακτηριστικό στοιχείο του σχεδιασμού του πάρκου ήταν η υπογειωποίηση τεσσάρων δρόμων που διέσχιζαν το πάρκο προκειμένου να διατηρηθεί αφενός μεν η διαμπερής κίνηση των αυτοκινήτων και αφετέρου η αίσθηση της συνέχειας του πάρκου. Τέλος, ανταποκρινόμενοι στις τότε απαιτήσεις των τάσεων στο σχεδιασμό, οι Olmsted και Vaux διαχώρισαν τους διαδρόμους για τις άμαξες από αυτούς για τους πεζούς και στοχεύοντας στην ανενόχλητη κίνηση στην κάθε διαδρομή κατασκεύασαν πάνω από σαράντα γέφυρες στο εσωτερικό του πάρκου.

3.8.1.3 Οργάνωση και γρήση

Το Central Park έχει αντιμετωπίσει ανά τα χρόνια διάφορα προβλήματα έλλειψης οικονομικών πόρων για τη συντήρησή του, εγκατάλειψης και αποσύνθεσης και έχει υπάρξει για μεγάλα χρονικά διαστήματα στέκι περιθωριοποιημένων ατόμων και ομάδων γεγονός που το καθιστούσαν επικίνδυνο και απρόσιτο στην πλειοψηφία των κατοίκων. Στην προσπάθεια της πόλης να προσελκύσει τους πολίτες αρχικά και τουρισμό στη συνέχεια προκειμένου να αποτελέσει και πάλι ένα ασφαλές περιβάλλον γεμάτο ζωή και δραστηριότητες αναψυχής, έγιναν ανά διαστήματα διάφορες αναπλάσεις. Το πάρκο όμως ανάκαμψε πραγματικά κατά τον εικοστό αιώνα οπότε και η ψυχαγωγία και αναψυχή στους δημόσιους χώρους άρχισαν να γίνονται ιδιαίτερα δημοφιλείς ασχολίες. Έτσι σήμερα το Central Park ενώ διατηρεί το χαρακτήρα του ως χώρος συγκέντρωσης κυρίως μειονοτικών ομάδων, δέχεται παράλληλα ένα μεγάλο αριθμό τουριστών και καθημερινών πολιτών που εκτός από την ιστορική του αξία αναγνωρίζουν και τη σημασία της κοινωνικοποίησης σε έναν ευχάριστα διαμορφωμένο υπαίθριο χώρο στο εσωτερικό του αστικού ιστού.

Εικόνα 22: Οι γέφυρες

Πηγή: <http://www.centralpark.org/>

3.8.2 Tiergarten, Βερολίνο

3.8.2.1 Γενικά

Το πάρκο Tiergarten αποτελεί το μεγαλύτερο, έκτασης 220 εκταρίων, το αρχαιότερο και το πιο σημαντικό ίσως πάρκο στο Βερολίνο και είναι χωροθετημένο στο φυσικό αλλά και πολιτικό κέντρο της πόλης. Αρχικά, επρόκειτο για ένα ιδιόκτητο περιφραγμένο πάρκο από τους εκάστοτε μονάρχες της περιοχής οι οποίοι το χρησιμοποιούσαν έως χώρο για κυνήγι. Το κοινό απέκτησε πρόσβαση στο εσωτερικό του σταδιακά μέχρι την καθιέρωση του ως χώρο για ελεύθερη δημόσια χρήση τον 18^ο αιώνα.

Εικόνα 23: Tiergarten

Πηγή: <http://www.berlin-tourist-information.de/>

Ο αρχιτέκτονας που ανέλαβε τον ανασχεδιασμό του πάρκου το 1818 ήταν ο Peter Joseph Lenné ο οποίος το μετέτρεψε σε ένα μεγάλο αστικό πάρκο κατάλληλο να ικανοποιεί τις ανάγκες των πολιτών της σύγχρονης μητρόπολης για αναψυχή και επαφή με τη φύση δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ύπαρξη πρασίνου και στις διακλαδώσεις μονοπατιών που εκτείνονται και καλύπτουν όλη την επιφάνεια του πάρκου. Η πληθώρα των αγαλμάτων και των μνημείων στο εσωτερικό του πάρκου καθώς και τα κανάλια, οι κήποι τα λιβάδια και ο ζωολογικός κήπος στη δυτική πλευρά είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά του πάρκου.

Στις αρχές λοιπόν του 21^{ου} αιώνα, το Tiergarten συνδυάζει μέσω της ποικιλίας των δραστηριοτήτων που προσφέρει και της ιστορικής του σημασίας διαφορετικούς ρόλους ως αστικός χώρος αναψυχής, χώρος ιστορικής σημασίας, οικολογικό καταφύγιο αλλά και έδρα εθνικών κυβερνητικών λειτουργιών.

3.8.2.2 Σχεδιασμός του πάρκου

Το Tiergarten (κυριολεκτικά 'κήπος των ζώων'), είναι χωροθετημένο σχεδόν στο γεωμετρικό κέντρο της πόλης του Βερολίνου και συνορεύει με το τείχος του Βερολίνου. Ο σχεδιασμός του ως αστικό πάρκο ξεκίνησε με την ανάθεση του στον αρχιτέκτονα ο Peter Joseph Lenné ο οποίος θέλησε να το μετατρέψει σε ένα χώρο όπου οι κάτοικοι της πόλης θα μπορούν να έρθουν σε επαφή με τη φύση, να κοινωνικοποιηθούν και να ασκήσουν ποικίλες δραστηριότητες με γνώμονα την βελτίωση της ποιότητας ζωής και της υγείας τους.

Εικόνα 24: Άξονες στο πάρκο
Πηγή: <http://www.beisheim-center.de/>

Το πάρκο αρχικά δίνει την αίσθηση ενός απέραντου δασούς η συνέχεια του οποίου διακόπτεται από τμήματα μεγάλων αυτοκινητοδρόμων που ξεκινούν ακτινωτά από την πλατεία Großer Stern. Ο μεγαλύτερος από αυτούς, η λεωφόρος Straße des 17 Juni, αποτελεί το χώρο διεξαγωγής της μεγαλύτερης υπαίθριας αγοράς της πόλης ενώ στο νοτιοδυτικό όριο του πάρκου είναι χωροθετημένος ο ζωολογικός κήπος της πόλης που χαρακτηρίζεται από την ποικιλία των ζώων που φιλοξενεί. Το εσωτερικό του Tiergarten εκτός από την πλούσια βλάστηση και τα κανάλια που διαθέτει προσφέρει στον επισκέπτη τη δυνατότητα να αθληθεί, να κάνει τον περίπατο του και γενικότερα να κοινωνικοποιηθεί ενώ παράλληλα στην ακαδημία καλών τεχνών, Akademie der Künste στο νότιο τμήμα του πάρκου, μπορεί να παρακολουθήσει εκθέσεις και αντίστοιχες εκδηλώσεις.

Τέλος, στις εγκαταστάσεις του Tiergarten συμπεριλαμβάνεται και η έδρα του ομοσπονδιακού προέδρου, χωροθετημένη στο Bellevue Castle στο κέντρο του πάρκου καθώς και το πρώην κτίριο της Βουλής που σήμερα χρησιμοποιείται ως House of World Cultures.

3.8.2.3 Οργάνωση και γρήση

Το Tiergarten σήμερα αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους χώρους αναψυχής και επαφής με τη φύση στην πόλη του Βερολίνου. Η πλειοψηφία των επισκεπτών ανήκουν στους πολίτες της πόλης αλλά η ιστορική του σημασία το καθιστά και ένα σημαντικό αξιοθέατο για τους τουρίστες που επισκέπτονται την πόλη.

Εικόνα 25: Μνημείο στο Tiergarten
Πηγή: <http://www.beisheim-center.de/>

Η ιστορική κυρίως σημασία του πάρκου αλλά και η χρήση του ως τοπόσημο και χώρο αναψυχής από τους πολίτες οδήγησαν την ηγεσία της περιοχής στη θέσπιση στρατηγικών και στόχων προκειμένου να διατηρηθεί και να γίνει ελκυστικότερος ο χώρος του πάρκου. Οι βασικότεροι στόχοι αυτών των στρατηγικών είναι αρχικά η διατήρηση και διαφύλαξη του φυσικού δάσους που αποτελεί και ένα μεγάλο τμήμα του πάρκου, η διατήρηση των υδάτινων συστημάτων που είχαν σχεδιαστεί αρχικά από τον αρχιτέκτονα και η θέσπιση ενός προγράμματος για την προστασία και ανάδειξη των ιστορικών αγαλμάτων και μνημείων που είναι διασκορπισμένα σε όλη την έκταση του πάρκου καθώς και του περιβάλλοντα χώρου τους.

3.8.3 Regent's Park, Λονδίνο

3.8.3.1 Γενικά

Το Regent's Park αποτελεί την μεγαλύτερη έκταση καλυμμένη από γρασίδι και κατάλληλη για μια ποικιλία αθλημάτων στο κέντρο του Λονδίνου. Καλύπτει μια επιφάνεια 107 εκταρίων και προσφέρει μια μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων. Κατά τη βασιλεία του Ερρίκου του 8^{ου} χρησιμοποιούνταν ως χώρος κυνηγιού και η περίφραξή του περιοριζόταν από ένα προμαχώνα και μια τάφρο.

Εικόνα 26: Χάρτης του Regent's Park

Πηγή: <http://www.royalparks.gov.uk/>

Το πάρκο παρέμεινε στη Βασιλική δικαιοδοσία μέχρι και το 1646 οπότε και ανατέθηκε στον πρίγκιπα Regent από τον οποίο πήρε και το όνομα του. Η ανάθεση της διαμόρφωσης του χώρου ανατέθηκε από τον πρίγκιπα στον αρχιτέκτονα John Nash ο οποίος και το μετέτρεψε σε ένα μεγάλο κυκλικό υπαίθριο χώρο οροθετημένο από Βασιλικές κατοικίες, μια λίμνη, ένα κανάλι, 56 επαύλεις καθώς και μια νέα κατοικία για τον πρίγκιπα. Τα επόμενα χρόνια, στο πάρκο εγκαταστάθηκαν διάφοροι οργανισμοί όπως η Βασιλική

βοτανική κοινότητα αλλά το πάρκο παρέμεινε κλειστό στο κοινό μέχρι και το 1835 οπότε και άνοιξε για πρώτη φορά τις πύλες του στο κοινό για δυο μέρες της εβδομάδος.

Σήμερα στις εγκαταστάσεις του πάρκου υπάρχει, εκτός από την τεράστια έκταση που καλύπτεται από γρασίδι και προσφέρει μια μεγάλη ποικιλία αθλητικών δραστηριοτήτων στους επισκέπτες του, και ένα ανοιχτό θέατρο, ο ζωολογικός κήπος του Λονδίνου αλλά και μια πληθώρα καφετεριών και εστιατορίων.

3.8.3.2 Σχεδιασμός του πάρκου

Η ενότητα και ο χαρακτήρας του Regent's Park προκύπτουν τόσο από την χωροθέτηση του στο κέντρο των κατοικιών που σχεδίασε ο αρχιτέκτονας John Nash στην περιφέρεια του όσο και από τον σχεδιασμό του ίδιου του πάρκου. Πράγματι, ο σχεδιασμός του πάρκου αντικατοπτρίζει μέχρι και σήμερα την προέλευση του και το λόγο για τον οποίο σχεδιάστηκε αυτό. Το τρία βασικά στοιχεία σχεδιασμού του - ο περίπατος (Broad Walk), η λίμνη (Boating Lake) και ο περιμετρικός κύκλος (Inner Circle) – είναι μεταξύ τους συνδεδεμένα και ο Inner Circle ουσιαστικά περικλείει ένα ξεχωριστό πάρκο στο εσωτερικό του άλλου.

Εικόνα 27: Άποψη του πάρκου
Πηγή: <http://www.royalparks.gov.uk/>

Παρόλο λοιπόν που το πάρκο σχεδιάστηκε αρχικά σαν ένα τοπίο που θα δημιουργεί όμορφη θέα στις κατοικίες στην περίμετρο του, τα κτίρια σήμερα προσδίδουν μια όμορφη αίσθηση του ορίου στους επισκέπτες. Οι κήποι, τα κτίρια, τα διακοσμητικά στοιχεία αλλά και η φύτευση του πάρκου το καθιστούν ένα από το πιο ελκυστικά και παράλληλα ιστορικά πάρκα της πόλης.

Σήμερα, το πάρκο διαθέτει διάφορες δραστηριότητες και χρήσεις να προσφέρει προκειμένου να ικανοποιήσει τις ανάγκες του επισκέπτη και πολίτη για διέξοδο από τους

ταχύτατους ρυθμούς που του επιβάλλει η μεγαλούπολη. Συνδυάζει έτσι την επαφή του επισκέπτη με τη φύση με την άσκηση δραστηριοτήτων αναψυχής και πολιτισμού.

Στο εσωτερικό του πάρκου ο επισκέπτης μπορεί να παρακολουθήσει θεατρικές παραστάσεις στο ανοιχτό θέατρο, να επισκεφθεί το ζωολογικό κήπο, να κάνει βαρκάδα στη λίμνη ή να παρακολουθήσει συναυλίες στις υπαίθριες εξέδρες που είναι διεσπαρμένες σε όλη του την επιφάνεια. Διαθέτει επίσης στεγασμένους και μη χώρους με καθίσματα καθώς και μια ποικιλία εστιατορίων και καφετεριών.

Τέλος, στο Regent's Park ο επισκέπτης μπορεί να αθληθεί σε οποιοδήποτε σχεδόν σπορ προτιμά αφού το πάρκο διαθέτει μια σειρά γηπέδων ικανών να ικανοποιήσουν κάθε απαίτηση και επιθυμία. Γήπεδα του τένις, κρίκετ, σόφτμπολ, ποδοσφαίρου, ράγκμπυ και χόκεϊ υπάρχουν σε όλη την έκταση του πάρκου καθώς και τρεις επιβλεπόμενοι παιδότοποι για την εξυπηρέτηση των οικογενειών με παιδιά.

3.8.3.3 Οργάνωση και χρήση

Το Regent's Park, λόγω της ποικιλίας των δραστηριοτήτων που προσφέρει στους επισκέπτες του, φαίνεται να έχει το μεγαλύτερο χρόνο παραμονής των επισκεπτών στις εγκαταστάσεις του σε σύγκριση με τα άλλα βασιλικά πάρκα στο κεντρικό Λονδίνο. Από μελέτες της υπηρεσίας Βασιλικών πάρκων παρατηρείται ότι το εν λόγω πάρκο εξυπηρετεί μια πληθώρα επισκεπτών που προέρχονται όχι μόνο από την περιοχή στην οποία είναι χωροθετημένο αλλά και από την περιφέρεια του Λονδίνου. Συμπεραίνεται λοιπόν ότι πρόκειται για έναν αστικό υπαίθριο χώρο πρασίνου και όχι ένα πάρκο ‘γειτονιάς’, εθνικού ή διεθνές χαρακτήρα..

Εικόνα 28: Υπαίθριος χώρος του Regent's Park
Πηγή: <http://www.royalparks.gov.uk/>

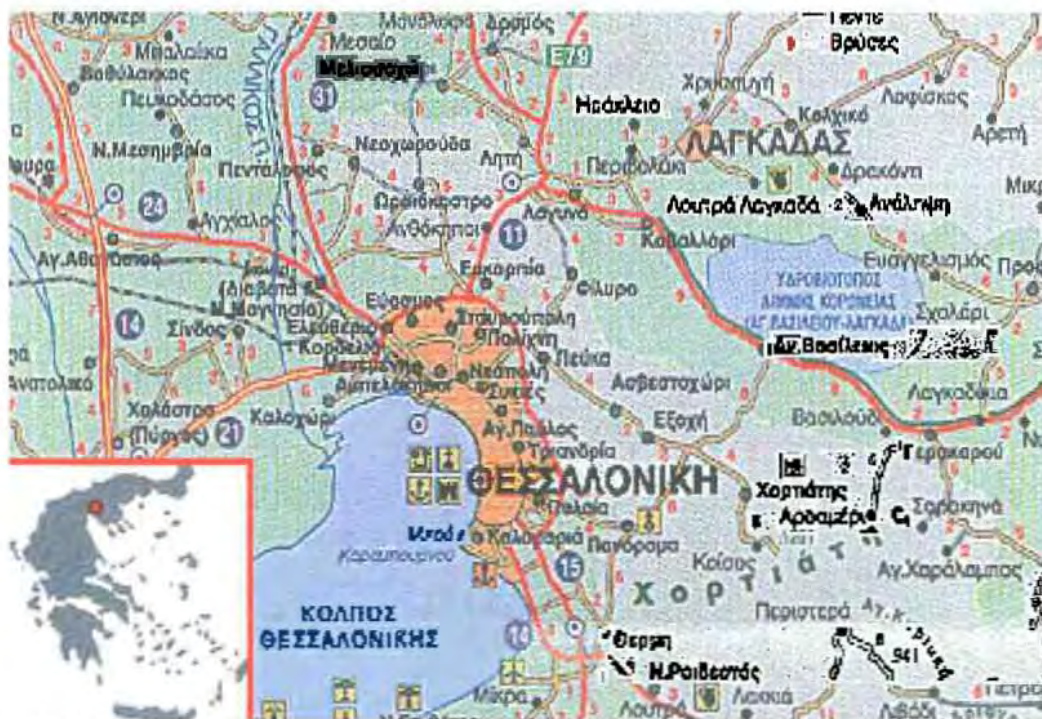
ΕΝΟΤΗΤΑ Γ'

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

4.1 Η Θεσσαλονίκη Σήμερα

Πρόκειται για μια σύγχρονη πόλη, πολύβουη, οικονομικό και διοικητικό κέντρο της Βόρειας Ελλάδας και οικονομικό κέντρο των Βαλκανίων. Είναι η δεύτερη σε πληθυσμό πόλη της Ελλάδας μετά την Αθήνα (μαζί με τα προάστια ο πληθυσμός της προσεγγίζει το εκατομμύριο) και διοικητικά αποτελείται από 15 δήμους. Η πρωτεύουσα της Βόρειας Ελλάδας είναι και έδρα του Υπουργείου Μακεδονίας-Θράκης, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου (του μεγαλύτερου Πανεπιστημιακού ιδρύματος των Βαλκανίων με 60000 φοιτητές), του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης (Δ.Ε.Θ.) και πολλών άλλων ιδρυμάτων και διοικητικών υπηρεσιών. Διαθέτει το δεύτερο (μετά τον Πειραιά) μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας και ένα από τα μεγαλύτερα της Μεσογείου που συνδέει την Ευρώπη με τη Μέση Ανατολή και το Αιγαίο με τη Μαύρη θάλασσα.. Επιπλέον, το αεροδρόμιο 'Μακεδονία' αποτελεί έναν ευρωπαϊκό κόμβο που εξυπηρετεί εκατοντάδες χιλιάδες επισκέπτες από όλο τον κόσμο. Μαζί με το σιδηροδρομικό και επιβατικό σταθμό, είναι διαμετακομιστικό κέντρο από και προς την Ευρώπη.

Χάρτης 1: Η θέση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα

Η Θεσσαλονίκη είναι μια ευρωπαϊκή μεγαλούπολη με συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό σε πληθυσμό και ανάπτυξη. Αποτελεί κέντρο οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια. Το εμπόριο είναι εδώ και πολλούς αιώνες ο κύριος τομέας της οικονομίας και της απασχόλησης. Σημαντική είναι και η πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης, αφού διαθέτει μνημεία αρχαία, βυζαντινά και μεταβυζαντινά και οργανώνει αξιόλογες καλλιτεχνικές παραστάσεις, μουσικές και θεατρικές. Έμβλημα της πόλης αποτελεί το ιστορικό της κτίριο του Λευκού Πύργου που βρίσκεται στην παραλία στο κέντρο της πόλης.

Οι Δήμοι της Θεσ/νίκης (και πληθυσμοί κατά την απογραφή του 2001)

Δήμος	Πληθυσμός	Δήμος	Πληθυσμός
Δήμος Θεσσαλονίκης	363.987	Δήμος Ελευθερίου/Κορδελιού	21.630
Δήμος Καλαμαριάς	87.255	Δήμος Μενεμένης	14.910
Δήμος Αμπελοκήπων	40.959	Δήμος Πυλαίας	22.744
Δήμος Συκεών	41.726	Δήμος Τριανδρίας	11.289
Δήμος Σταυρουπόλεως	41.653	Δήμος Αγ. Παύλου	7.978
Δήμος Νεάπολης	30.279	Δήμος Ευόσμου	52.624
Δήμος Πολίχνης	36.146		

Πηγή: <http://www.statistics.gr/>

4.2 Ιστορία της Πόλης

Η Θεσσαλονίκη πρόκειται για μια πόλη με τεράστια ιστορία. Οι πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές διαδραμάτισαν το δικό τους ρόλο στην εξέλιξη της σε όλους του τομείς και αποτυπώθηκαν με το δικό τους τρόπο στην πολεοδομική οργάνωση της πόλης. Η οθωμανική αυτοκρατορία, οι διάφοροι πόλεμοι, οι φυσικές καταστροφές (πυρκαγιές) καθώς και οι ανταλλαγές πληθυσμών αποτέλεσαν τους σημαντικότερους παράγοντες διαμόρφωσης της σημερινής μορφής της πόλης. Ένας από τους παράγοντες, ίσως ο σημαντικότερος, που έδωσε στην πόλη τη σημερινή της μορφή αποτέλεσε αδιαμφισβήτητα η πυρκαγιά του 1917.

Εικόνα 29: Θεσσαλονίκη μέσα του 19ου αιώνα
Πηγή: Παπαγιαννόπουλος Απ.

Η πυρκαγιά που ξέσπασε στην πόλη τον Αύγουστο του 1917 δεν ήταν η πρώτη που αντιμετώπιζε η Θεσσαλονίκη, ήταν όμως η μεγαλύτερη και αυτή που σηματοδότησε τον ανασχεδιασμό και την οργάνωση της πόλης υπό μια νέα, οργανωμένη και σύμφωνα με τις τάσεις της εποχής ρυμοτομία και οργάνωση χρήσεων γης. Όλο το κεντρικό τμήμα της πόλης, συμπεριλαμβανομένου και του πολυσύχναστου εμπορικού κέντρου, συνολικά 128 εκτάρια, (Γερόλυμπου, 1996) καταστράφηκαν και ουσιαστικά ήταν το μέγεθος της καταστροφής και η

απόφαση της προοδευτικής κυβέρνησης που κατήργησαν το παλιό σύστημα ιδιοκτησίας και τις προϋπάρχουσες χρήσεις γης της περιοχής.

Εικόνα 30: Η πυρικήκαυστη περιοχή προς δυσμάς
Πηγή: Ζαφείρης Χρ. - Παπατζήκας Αρ.

Ο ανασχεδιασμός της πυρικήκαυστης ζώνης ανατέθηκε στον γάλλο αρχιτέκτονα και πολεοδόμο Ernest Hebrard ο οποίος, παρουσίασε το πρώτο σχέδιο πολεοδομικής οργάνωσης της πόλης το 1918, λιγότερο από ένα χρόνο μετά την ανάθεση του. Το σχέδιο του Hebrard πρότεινε την δημιουργία ενός κέντρου (στο πρώην ιστορικό κέντρο της πόλης) γύρω από το οποίο θα αναπτύσσονταν η πόλη ενώ διατήρησε τη δομή του οδικού δικτύου με κάποιες επιπλέον προσθήκες δρόμων. Επιπλέον, πρότεινε την κατασκευή ενός 'ρήγματος' μεταξύ του κέντρου και των ανατολικών περιοχών κατοικίας. Πρόκειται για ένα πάρκο πρασίνου, έκτασης 70 εκταρίων, που θα φιλοξενούσε τις εγκαταστάσεις του πανεπιστημίου, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και θα εκτεινόταν από την παραλία μέχρι και την ζώνη πρασίνου της πόλης, το λόφο του Σείχ Σου (Γερόλυμπου, 1996).

Εικόνα 31: Το σχέδιο Hebrard
Πηγή: Χασιώτης Ι.

Εικόνα 32: Η πλατεία Αριστοτέλους στο σχέδιο Hebrard
Πηγή: Ζαφείρης Χρ.

Παρόλο που το πολεοδομικό σχέδιο του Hebrard δεν εφαρμόστηκε ολοκληρωτικά, λόγω αντιδράσεων των κατοίκων, το λεγόμενο 'ρήγμα' λειτούργησε μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο σαν ζώνη χωροθέτησης των διοικητικών αρχών της πόλης καθώς και των εγκαταστάσεων του πανεπιστημίου και της διεθνούς εκθέσεως.

4.3 Οι Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι της Πόλης

Η Θεσσαλονίκη, όπως και οι περισσότερες πόλεις στην Ελλάδα άλλωστε, αντιμετώπιζε και αντιμετωπίζει ένα

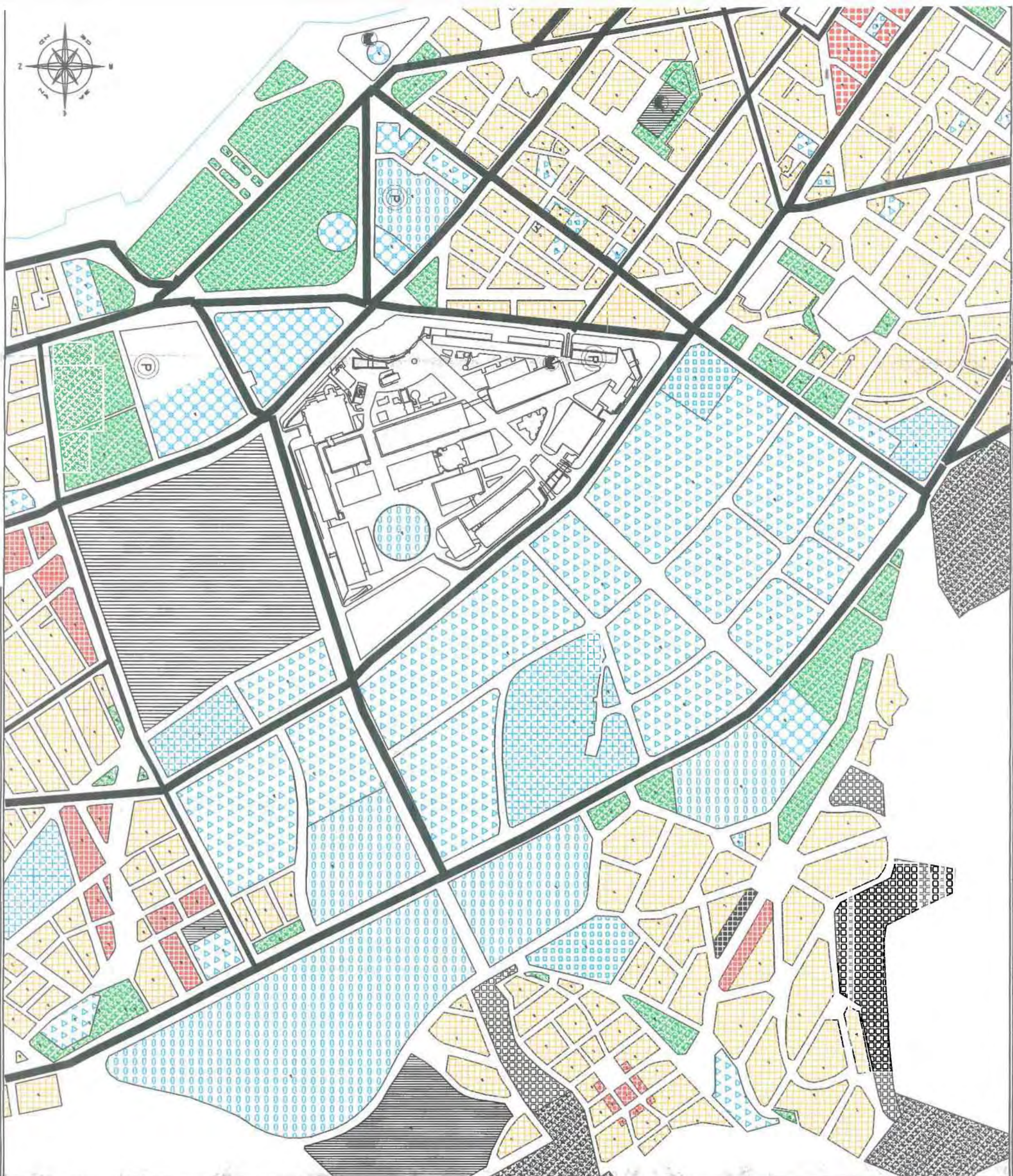

σημαντικό πρόβλημα διόγκωσης του πληθυσμού και των κτισμένων χωρών ιδιαίτερα στο εσωτερικό του ιστού της. Αποτέλεσμα αυτής της μεγένθυσης είναι η έλλειψη, εγκατάλειψη και παραμέληση των δημόσιων υπαίθριων χώρων της. Το σχέδιο του Hebrard, ενώ δημιούργησε ένα σημαντικό αριθμό υπαίθριων χώρων στον κέντρο του αστικού της ιστού, δεν στάθηκε ικανό να συγκρατήσει την ταχύτατη οικονομική, κοινωνική και πληθυσμιακή ανάπτυξη της πόλης με αποτέλεσμα οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι να περιοριστούν και να αποτύχουν να εκσυγχρονιστούν έτσι ώστε να καλύψουν τις ανάγκες των πολιτών της αναπτυσσόμενης μητρόπολης.

Μια κίνηση αναβίωσης και επανάχρησης των ήδη υπαρχόντων αλλά και της δημιουργίας νέων πυρήνων πρασίνου δόθηκε στην πόλη το 1997 όταν ορίστηκε πολιτιστική πρωτεύουσα. Κατά την περίοδο προετοιμασίας της πόλης ανατέθηκαν διάφορα έργα ανάπλασης και υπεράσπισης των πράσινων περιοχών και των υπαίθριων χώρων και διοργανώθηκαν πολλοί διαγωνισμοί για τον εκσυγχρονισμό και την ανάδειξη της. Οι σημαντικότερες από αυτές τις επεμβάσεις έγιναν σε σημαντικούς οργανωτικούς άξονες της περιοχής και μεταξύ άλλων αφορούσαν την πλατεία Αριστοτέλους, τον νέο ανατολικό πολιτιστικό άξονα της πλατείας του Λευκού Πύργου – Τελλόγλειο και οι τρεις πύλες της Διεθνούς έκθεσης.

Παρά τις αναπλάσεις που έγιναν στην πόλη, αποτελεί γεγονός η απουσία ενός κεντρικού υπαίθριου χώρου, ορισμένου ως μητροπολιτικό πάρκο διαφόρων ενοτήτων, όπου ο

κάτοικος και ο επισκέπτης θα μπορεί να ασκηθεί, να κοινωνικοποιηθεί και να παρακολουθήσει πολιτιστικές, ψυχαγωγικές και εμπορικές δραστηριότητες. Στον παρακάτω χάρτη χρήσεων γης (χάρτης 2) παρατηρείται η συμφόρηση κατοικιών στο κέντρο της πόλης και είναι εμφανής η έλλειψη οργανωμένων πάρκων ποικίλων δραστηριοτήτων.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

	Γενική Κατοικία		Περαιστικό Πάρκο
	Κεντρικές Λειτουργίες		Αστικό Πάρκο - Ελεύθεροι Χώροι
	Εκπαίδευση		Τουρισμός - Αναψυχή
	Περιβάλλον		Ιδιαιτέρως Χρήσιμες Χρήσεις
	Αθλητισμός		Πρόνοια
	Δρόμος		Ακτογραμμή
	Αρχειολογικοί Χώροι		Χώροι Στάθμευσης εκτός οδού

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΔΑΣΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ: ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ
ΕΠΙΛΑΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΥΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΗΛΕΧΡΟ ΩΣ
ΑΣΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ

ΧΑΡΤΗΣ 2: ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΚΑΙΜΑΚΑ 1: 8000

ΕΠΙΒΕΒΛΗΤΩΝ ΚΑΘΗΤΗΡΙΑ: ΤΟΞΙΟΔΟΝΗ ΑΣΤΙΑ

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΠΙΒΕΒΛΗΤΑ ΧΑΡΤΗ: ΚΟΤΣΙΟΥ ΕΥΤΥΧΙΑ

5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

5.1 Ιστορία του Χώρου της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης

5.1.1 Η ιδέα της έκθεσης και η εγκατάσταση της

Η ΔΕΘ ιδρύθηκε πριν 71 χρόνια, το 1925, από την πρόθεση του Νικόλαου Γερμανού για την ίδρυση Διεθνούς Εμποροπανήγυρης στην Θεσσαλονίκη. Ο Νικόλαος Γερμανός, ο εμπνευστής της ιδέας της ίδρυσης της ΔΕΘ ήταν ένας ιδιαίτερα αξιόλογος επιστήμονας που διετέλεσε επιμελητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και το 1915 βουλευτής της Θεσσαλονίκης. Ο ίδιος είχε επισκεφθεί παρόμοιες διοργανώσεις στην Ευρώπη και συνέλαβε την ιδέα της μεταφοράς μιας τέτοιας στη Θεσσαλονίκη.

Στις 28 Απριλίου 1925 ο Νικ. Γερμανός υπέβαλε στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας αίτηση όπου εξέθετε τους επιτακτικούς λόγους που επέβαλαν την ίδρυση μίας εμποροπανήγυρης στην πόλη κατά το σύστημα των αντίστοιχων του εξωτερικού ζητώντας τη χορήγηση σχετικής άδειας η οποία και του δόθηκε τον ίδιο μήνα. Αμέσως συγκροτήθηκε συντονιστική επιτροπή, πρώτο μέλημα της οποίας ήταν η εξεύρεση κατάλληλου χώρου για τη λειτουργία της.

Εικόνα 33: Επιγραφή της πρώτης έκθεσης
Πηγή: <http://www.helexpo.gr/>

Οι απόψεις και κριτήρια των υπεύθυνων σχετικά με τη χωροθέτηση της έκθεσης και οι φάσεις που πέρασε η προσπάθειά τους για την εξεύρεση κατάλληλου χώρου δεν είναι γνωστά αλλά μια πιθανότητα είναι να αναζητήθηκε αρχικά κάποια έκταση στο κέντρο της πόλης, όπου υπήρχαν πολλά άκτιστα, ιδιωτικά και δημόσια οικόπεδα μετά την πυρκαγιά του 1917, ένας χώρος εύκολα προσπελάσιμος στο κοινό. Μια άλλη εκδοχή ίσως ήταν κάποιος χώρος

στη δυτική έξοδο της πόλης κοντά στο λιμάνι και το Σιδηροδρομικό Σταθμό, αφού φιλοδοξία της Έκθεσης ήταν η παρουσίαση εμπορικών προϊόντων.

Κατάλληλος χώρος, όμως, στα σημεία αυτά ήταν αδύνατον να βρεθεί αφού το σχέδιο Hebrard ήταν ήδη σε εφαρμογή, γεγονός που σήμαινε τη σταδιακή κάλυψη αδόμητων οικοπέδων του κέντρου. Τελικά, στις 15 Ιουνίου 1925 ο διοικητής του Γ' Σώματος Στρατού παραχώρησε στην ΔΕΘ το νότιο μισό του Πεδίου του Άρεως, έκτασης 37,5 στρεμμάτων. Ο χώρος βρισκόταν απέναντι από την Ηλεκτρική εταιρεία, στην αρχή της Λεωφ. Βασ. Γεωργίου, που τότε ονομαζόταν Λεωφ. Δημοκρατίας. Όριά του ήταν η Λεωφ. Στρατού, ο χείμαρρος της Ηλεκτρικής Εταιρείας (σημερινή οδός Ζέρβα), η Λεωφ. Βασ. Γεωργίου και ο κάθετος σ' αυτήν δρόμος που οδηγούσε στο Στρατηγείο. Η περιοχή του Πεδίου του Άρεως παρουσίαζε σημαντικά πλεονεκτήματα, αφού βρισκόταν σε σχετικά μικρή απόσταση από την παλιά πόλη και είχε συγκοινωνιακή σύνδεση μ' αυτήν, καθώς και με τις καινούργιες συνοικίες που αναπτύσσονταν στα ανατολικά. Ακόμη, επρόκειτο για έναν κενό, εξοχικό χώρο, ελεύθερο από μνήμες, γεγονός σημαντικό αφού στόχος των οργανωτών της Έκθεσης δεν ήταν η δημιουργία μιας ακόμη αγοράς.

5.1.2 Οι εγκαταστάσεις της πρώτης έκθεσης

Αμέσως μετά την παραχώρησή του, ο χώρος του Πεδίου του Άρεως περιφράχτηκε και κατασκευάστηκε ' τρίτοξη μεγαλοπρεπής' κεντρική πύλη από την πλευρά της Λεωφ. Δημοκρατίας. Το ρυμοτομικό σχέδιο της Έκθεσης ήταν σχετικά απλό.

Εικόνα 34: Η πρώτη πύλη
Πηγή: <http://www.helexpo.gr/>

Από την κεντρική είσοδο ξεκινούσε η 'Λεωφόρος των Εθνών' που διέσχιζε εγκάρσια το χώρο της. Η λεωφόρος δεντροφυτεύτηκε και στο μέσο της περίπου κατασκευάστηκε το 'Ωρολόγιο της πόλης'. Αριστερά από την λεωφόρο αφέθηκε μια στενή λωρίδα στην οποία οι εκθέτες κατασκεύαζαν μικρά ιδιωτικά περίπτερα. Δεξιά από τη λεωφόρο, στη μεγάλη ανοιχτή έκταση του οικοπέδου που έφτανε ως το ρέμα, η επιτροπή της ΔΕΘ κατασκεύασε δύο ανοιχτά υπόστεγα για την παρουσίαση των βαριών μηχανημάτων, εμβαδού 600 τ.μ. και εννέα κλειστά περίπτερα, χωρισμένα σε διαμερίσματα που νοικιάστηκαν στους εκθέτες, συνολικού εμβαδού 4.368 τ.μ.. Η ανέγερση των περιπτέρων αυτών ανατέθηκε σε εργολάβους και επρόκειτο για πολύ απλές κατασκευές που, σύμφωνα με τους σχολιαστές της εποχής, θύμιζαν εξωτερικά με στρατιωτικούς θαλάμους και όχι με εκθεσιακούς χώρους. Το 1928 δημιουργείται το περίπτερο του Αυτόνομου Σταφιδικού Οργανισμού που, εν αντιθέσει με τα άλλα ιδιωτικά περίπτερα των 50 τ.μ., αυτό ήταν 200 τ.μ., πολύ μεγάλο για τα τότε δεδομένα. Το 1929 το περίπτερο Δήμων και Κοινοτήτων μετονομάστηκε σε περίπτερο Εθνικής Παραγωγής και αυξήθηκε κατά 1.500 τ.μ..

5.1.3 Ο διαγωνισμός του 1937

Την τετραετία 1933-1936 ο οργανισμός της ΔΕΘ σταθεροποιείται και η εξέλιξη των εκθεσιακών στοιχείων είναι τέτοια, ώστε να γίνεται φανερή η ανεπάρκεια των εγκαταστάσεων. Την ίδια εποχή υπάρχουν αισιόδοξες προβλέψεις για μεγαλύτερες επιφάνειες, για περισσότερα και μεγαλύτερα περίπτερα. Σύμφωνα με αυτές θεωρούνταν επαρκής ένας χώρος 80.000 τ.μ.. Το 1937 αποφασίζεται η μεταστέγαση της ΔΕΘ σε μόνιμο πλέον χώρο 83 στρεμμάτων που απείχε μόλις 250 μέτρα από τον παλιό, ανήκε στην Υπηρεσία Ανταλλαξιμών και μέχρι τότε ήταν το γήπεδο της ποδοσφαιρικής ομάδας του Άρη. Ο χώρος απαλλοτριώθηκε και παραδόθηκε στον οργανισμό της Έκθεσης.

Το Σεπτέμβριο του 1937 προκηρύχθηκε πανελλήνιος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός για την εκπόνηση των σχεδίων των νέων εγκαταστάσεων, με πρόβλεψη για συνολική έκταση εκθεμάτων περίπου 35 στρέμματα. Η διακήρυξη του διαγωνισμού προέβλεπε ότι ο συνολικός χώρος που θα κάλυπταν τα περίπτερα και τα βοηθητικά κτίρια θα έφτανε τα 35.000 το πολύ 40.000 τ.μ.. Το Μάρτιο του 1938 έγινε ο αρχιτεκτονικός διαγωνισμός των νέων εγκαταστάσεων με επτά συμμετοχές και βράβευση των τριών. Παρόλα αυτά, η κριτική επιτροπή αποφάσισε πως καμιά από τις συμμετοχές δεν παρουσίαζε την επαρκή αρτιότητα

ώστε να πραγματοποιηθεί, έστω και με κάποιες τροποποιήσεις. Τη λύση έδωσαν ο Κ. Κοκορόπουλος, τεχνικό μέλος της Διοίκησης της ΔΕΘ, ο Παπάς, Επιθεωρητής Δημοσίων Έργων και ο αρχιτέκτονας κ. Δοξιάδης που προχώρησαν στην κατάστρωση σχεδίων των περιπτέρων που μπορούσαν να πραγματοποιηθούν. Τα περίπτερα Α και Β, το περίπτερο Εθνικής Γεωργικής Παραγωγής και το περιτείχισμα της Κεντρικής Εισόδου αποτέλεσαν τα έργα που τελικά υλοποιήθηκαν.

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος ανάγκασε τον οργανισμό σε ένα διάστημα δέκα χρόνων αναγκαστικής αδράνειας κατά τη διάρκεια των οποίων λειτουργεί υποτυπωδώς.

5.1.4 Η μεταπολεμική σταδιοδρομία της ΔΕΘ

Η πρώτη προσπάθεια για ανασυγκρότηση και επαναλειτουργία της έκθεσης μετά την απελευθέρωση, έγινε το 1949 οπότε και αναγγέλθηκε το σχέδιο *Marshal* και μέσω του ΕΟΤ, ο οποίος είχε πάρει σημαντικά κονδύλια, κατάφερε η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης να εξοικονομήσει τα πρώτα χρήματα για την αναβίωσή της. Τον Φεβρουάριο του 1951 έγινε η αναγγελία της ημερομηνίας της 16ης ΔΕΘ η οποία ήταν και η πρώτη μεταπολεμική. Σ' αυτή την περίοδο είχαν ανεγερθεί δώδεκα νέα περίπτερα από Ελληνικές και ξένες βιομηχανίες και επιχειρήσεις, η συνολική επιφάνεια των οποίων έφτασε τα 2.660 τ.μ. Το Σεπτέμβριο του 1952 άνοιξε η 17η ΔΕΘ με την προσθήκη δέκα νέων ιδιωτικών περιπτέρων φτάνοντας τα είκοσι πέντε με συνολική επιφάνεια κάλυψης 4.031 τ.μ. Στην επόμενη έκθεση (18η, 1953) εμφανίζεται το πρώτο μόνιμο περίπτερο ξένου κράτους, του Ισραήλ, και κατασκευάζεται το περίπτερο 6, το πρώτο περίπτερο που υπάρχει και λειτουργεί μέχρι σήμερα. Η 18^η έκθεση αποτέλεσε ουσιαστικά τη βάση πάνω στην οποία αναπτύχθηκαν οι εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Θ. όπως τις γνωρίζουμε σήμερα. Κατά την 19η περίοδο της ΔΕΘ (1954) προστίθενται τέσσερα ιδιωτικά περίπτερα, ενώ προκηρύσσεται αρχιτεκτονικός διαγωνισμός για το περίπτερο 2 (περίπτερο των Εθνών) το οποίο παρουσιάζει έντονο μνημειακό χαρακτήρα και η πρόταση υλοποιείται σε ελάχιστο χρόνο. Ακόμη δημιουργείται μια δεύτερη είσοδος από τη δυτική πλευρά (1957) από τους Βουρέκα, Βασιλειάδη, Στάϊκο που σηματοδοτεί την νέα περίοδο λειτουργίας της.

Το ζήτημα σύνταξης ενός νέου ρυμοτομικού σχεδίου άρχισε να εξετάζεται και να μελετάται ήδη από τα τέλη του 1954 και κατά τον Φεβρουάριο του 1955 αποφασίζεται από τη διοίκηση η ανάθεση της μελέτης στους αρχιτέκτονες - πολεοδόμους Α. Σπανό και Π.

Βασιλειάδη. Η εντολή που τους δόθηκε ήταν, να συντάξουν ένα ρυμοτομικό σχέδιο που θα κάλυπτε χώρο 167.000 τ.μ.. Με βάση αυτό, άρχισε και τελείωσε η ανέγερση του περιπτέρου 4 (Βαριάς Βιομηχανίας) στα 1955 καθώς και τμήματος του ισογείου του περιπτέρου 5 για το σχέδιασμό του οποίου προκηρύχθηκε πανελλήνιος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός. Το υπόλοιπο περίπτερο, πέρα δηλαδή του ισογείου αποπερατώθηκε το 1956.

Το 1955 επεκτείνεται εκ νέου ο χώρος και μάλιστα σημαντικά. Αποκτάται η προς τα βορειοδυτικά έκταση που προοριζόταν για την ανέγερση του Αρχαιολογικού Μουσείου της Θεσσαλονίκης και κλείνεται συμφωνία μεταξύ ΔΕΘ και Ταμείου Αρχαιολογικών Απαλλοτριώσεων. Το 1958 υπήρχε πρόβλεψη για επέκταση του χώρου της Έκθεσης μέχρι την πλατεία της ΧΑΝΘ και την Εγνατία. Έπρεπε βέβαια να προηγηθεί νέα ρυμοτομική διευθέτηση του χώρου μετά την ενοποίησή του. Το 1959, προκειμένου να γίνουν μελέτες για τα νέα Γραφεία Διοικήσεως - Υπηρεσιών και τις δύο κεντρικές εισόδους της Έκθεσης, μελετήθηκε για άλλη μια φορά το ρυμοτομικό σχέδιο της Έκθεσης, αυτή τη φορά με τη νέα επέκταση. Την ίδια χρονιά, το 1959, ξεκινάει για τον οργανισμό της ΔΕΘ μία περίοδος έντασης, καθώς επεκτείνεται για πέμπτη φορά και κατορθώνεται να απελευθερωθεί ο χώρος από τα κτίσματα του συνοικισμού της Αγ. Φωτεινής, οπότε και ενοποιούνται οι δύο χώροι. Τώρα πλέον, ο χώρος έχει αποκτήσει πιο κατάλληλο σχήμα και άνετη προσπέλαση από τη μεγάλη πλατεία της ΧΑΝΘ ενώ παράλληλα δημιουργούνται το κτίριο της Διοίκησης και Υπηρεσιών της Έκθεσης, επιφάνειας 2.000 τ.μ. και οι δύο κεντρικές εισοδοί της πλατείας της ΧΑΝΘ και του Συντριβανίου.

Μικρότερης σημασίας είναι η πραγματοποίηση των κτιρίων Γραφείων Εκθεμάτων, Τελωνείου αποθήκης, εστιατορίων, αναψυκτηρίων, η περίφραξη του χώρου, οι αποχετεύσεις κ.α.. Κατά τη διετία 1959-1960 αξιοσημείωτη ανάπτυξη είναι η μακροχρόνια μίσθωση χώρων από μεγάλες επιχειρήσεις, οργανισμούς και βιομηχανίες που ανήγειραν δικά τους περίπτερα, αξιόλογης αισθητικής, με υψηλά κόστη. Συγκριτικά με το 1951 έχει σημειωθεί πενταπλασιασμός της επιφάνειας εκθεμάτων.

Η συνεχής δημιουργία και η απρόβλεπτη εμφάνιση νέων δεδομένων, σχετικών με τις ανάγκες της Έκθεσης, είναι και η βασική αιτία των συνεχών αλλαγών, χαρακτηριστικό παράδειγμα των οποίων αποτελεί η έναρξη της ανέγερσης του κλειστού γυμναστηρίου το 1961 και η ολοκλήρωσή του, το 1964. Μεταξύ 1959 και 1965 ανεγείρονται τα περίπτερα της Ιονικής, Λαϊκής και της Εθνικής Τράπεζας καθώς και τα περίπτερα του ΕΟΤ (1959) και της

υφαντουργίας Δημητριάδη (1961). Ακόμη κατασκευάζονται ο πύργος του ΟΤΕ (1970) και η βόρεια πύλη της ΔΕΘ (1964-1965) που με το γλυπτό του Ζογγολόπουλου αποτελούν τα νέα σύμβολα της εικονογραφίας της πόλης. Η νέα πύλη της ΔΕΘ περιλαμβάνει ένα συγκρότημα γραφείων, τα ταμεία πώλησης εισιτηρίων με τα 'τουρνικέ' εισόδου επισκεπτών και την είσοδο, όλα ενταγμένα κάτω από ένα στέγαστρο σιδηράς κατασκευής.

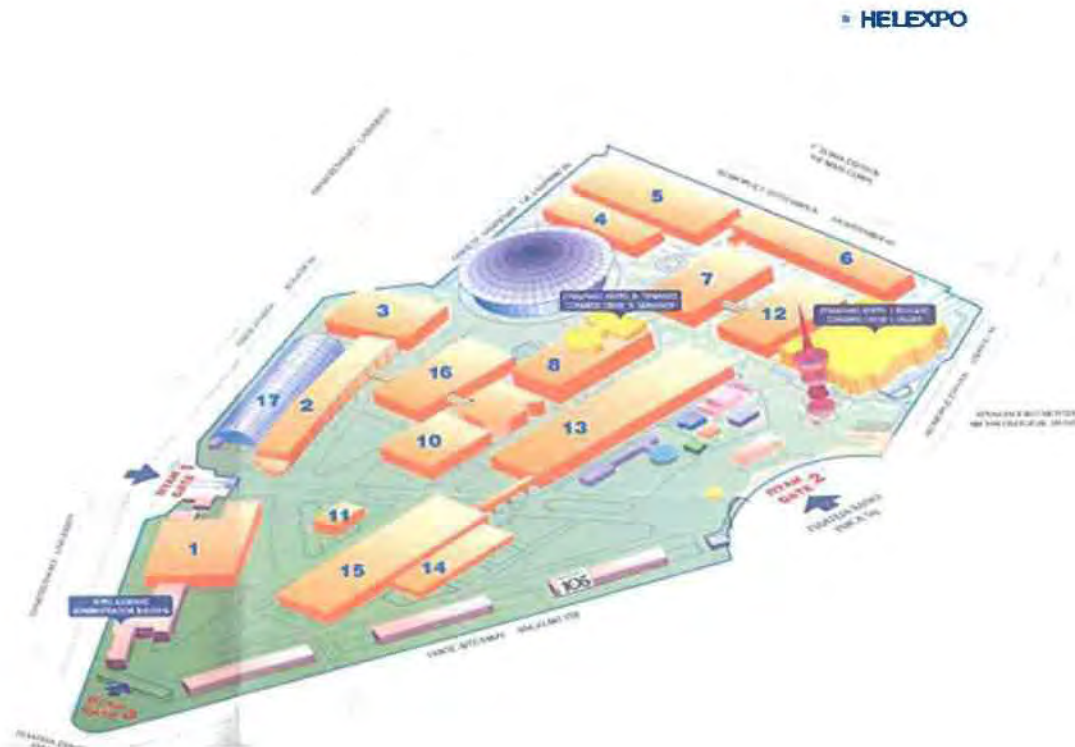
Χαρακτηριστική είναι η διαδοχική κατασκευή των εξής περιπτέρων : Το 1968 κατασκευάζεται το περίπτερο 8 (εμπορικό κέντρο), το 1969 κατασκευάζεται το περίπτερο 7, το 1970 το 9 και το 1971 το 11, κτίρια που υπάρχουν ως σήμερα. Επίσης τη περίοδο αυτή γίνονται και κάποια ιδιωτικά περίπτερα, ανάμεσα σε αυτά το περίπτερο των Ελληνικών Αντιπροσωπειών γερμανικών κουφωμάτων, το περίπτερο της καπνοβιομηχανίας Παπαστράτος (1969).

Την περίοδο 1978-1981 ξεκινάει ένα πρόγραμμα κατασκευής περιπτέρων με τα σύγχρονα διεθνή εκθεσιακά δεδομένα (μεταλλικές κατασκευές, μεγάλα ανοίγματα χωρίς υποστυλώματα, υπόγειες πυκνές παροχές ηλεκτρικού ρεύματος, τηλεφώνων, υδραυλικών – αποχετευτικών και κλιματισμού) οπότε και ανεγέρθηκαν τα περίπτερα 10, 12 και 13 προσφέροντας στην Έκθεση 14.000 μ² σύγχρονου εκθεσιακού χώρου.

Ακολούθησε η ανέγερση των περιπτέρων 15, 16, των εργασιακών χώρων κατά μήκος της οδού Αγγελάκη (1980-1985), ενώ τελευταία έχουν γίνει τα περίπτερα 17 (1988) και ανακατασκευάστηκαν το 5 και το 3 την ίδια χρονιά. Τέλος, κατασκευάστηκε το περίπτερο 4 τη χρονιά του 1991 και το νέο Συνεδριακό Κέντρο (1991-1993) στη συμβολή των οδών Γ' Σεπτεμβρίου και Λ. Στρατού. Το 1997 ανακατασκευάστηκαν οι τρεις πύλες της ΔΕΘ και το 2003 ανακατασκευάστηκε και εκσυγχρονίστηκε το περίπτερο 6 (περίπτερο των Εθνών).

5.1.5 - Οι εγκαταστάσεις της ΔΕΘ σήμερα

Στις εγκαταστάσεις της ΔΕΘ σήμερα συμπεριλαμβάνονται 17 περίπτερα, το κτίριο της διοίκησης, ένα συνεδριακό κέντρο, ένα κλειστό γυμναστήριο, το μακεδονικό μουσείο σύγχρονης τέχνης, δύο υπόγειους χώρους στάθμευσης και τον πύργο του ΟΤΕ. Τα περίπτερα καλύπτουν επιφάνεια 58.520 τ.μ. ενώ συνολικά ο χώρος της έκθεσης ανέρχεται στα 180.000 τμ.

Εικόνα 35: Οι εγκαταστάσεις της έκθεσης σήμερα
Πηγή: <http://www.helexpo.gr/>

Περίπτερο	Εμβαδόν τ.μ.
1	6.450
2	5.500
3	2.100
4	1.600
5	3.250
6	2.500
7	3.150
8	4.900
9	2.200
10	1.850
11	1.380
12	2.800
13	5.750
14	1.540
15	6.400
16	3.700
17	3.450
Σύνολο τ.μ.	58.520

Πηγή: <http://www.helexpo.gr/>

5.2 Η Κατάσταση Σήμερα

Οι εγκαταστάσεις της ΔΕΘ σήμερα καλύπτουν μια επιφάνεια 180000 τμ και βρίσκονται στο κέντρο της πόλης σχηματίζοντας ένα εμπορικό τρίγωνο που περικλείεται από τις οδούς Αγγελάκη, Εγνατία, 3^{ης} Σεπτεμβρίου και Στρατού. Η λεωφόρος Γ' Σεπτεμβρίου αποτελεί το όριο των εγκαταστάσεων με το χώρο του τρίτου σώματος στρατού ενώ η Εγνατία με τις εγκαταστάσεις του ΑΠΘ. Προς τη μεριά της θάλασσας και στην έξοδο της δεύτερης πύλης είναι χωροθετημένο το αρχαιολογικό μουσείο της πόλης, το βυζαντινό μουσείο, η πλατεία, το κτίριο και το πάρκο της ΧΑΝΘ, το θέατρο κήπου, το θέατρο Μελίνας Μερκούρη, το κρατικό θέατρο και στην προέκτασή τους το σύμβολο της πόλης, ο Λευκός Πύργος και η πρόσφατα ανακαινισμένη πλατεία του. Πρόκειται λοιπόν για μια περιοχή ιδιαίτερου πολιτιστικού ενδιαφέροντος στην καρδιά της πόλης, που με την κατάλληλη αξιοποίηση θα μεταμορφωθεί σε έναν ενιαίο χώρο πολιτισμού, αναψυχής και ποικίλων δραστηριοτήτων και θα προσελκύει ένα πολύ μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών ανεβάζοντας παράλληλα το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων.

Εικόνα 36: Φωτογραφία των εγκαταστάσεων
Πηγή: <http://www.helexpo.gr/>

Σήμερα οι εγκαταστάσεις της ΔΕΘ έχουν χάσει ένα μεγάλο μέρος της παλιάς τους αίγλης και χρηστικότητας έχοντας περιορίσει την προσέλευση των επισκεπτών σε ένα πολύ μικρό ποσοστό που προσέρχεται για τις επιμέρους κλαδικές εκθέσεις που φιλοξενούνται στο χώρο. Οι κλαδικές εκθέσεις ειδικού ενδιαφέροντος δεν προσελκύουν πια παρά μόνο τους επαγγελματίες ενδιαφερόμενους και δεν είναι ικανές να ελκύσουν τους κατοίκους της πόλης στο εσωτερικό των εγκαταστάσεων και των περιπτέρων. Επιπλέον, η ετήσια παγκόσμια έκθεση ποικίλου ενδιαφέροντος που διοργανώνεται κάθε Σεπτέμβρη στο χώρο έχει πάψει εδώ και χρόνια να προσελκύει τον μεγάλο αριθμό επισκεπτών που την κατέστησε γνωστή και η προσέλευση περιορίζεται και πάλι μόνο στους ενδιαφερόμενους επαγγελματίες. Ως αποτέλεσμα αυτού, παρατηρείται μια σπατάλη χώρου και εγκαταστάσεων σε μια περιοχή ζωτικής σημασίας στρατηγικά χωροθετημένη στο κέντρο της ταχέως οικοδομήσιμης πόλης. Αντιλαμβάνεται δηλαδή κανείς ότι το οικοδομικό τετράγωνο της έκθεσης, αδιαμφισβήτητα πυκνοδομημένο και με σημαντική την έλλειψη πρασίνου αποτελεί έναν χώρο που υπολειπεται και παραμένει ερμητικά κλειστός και ξένος για τους πολίτες της Θεσσαλονίκης αλλά και για τους εκθέτες καθώς οι κλαδικές εκθέσεις κατά τη διάρκεια του έτους δεν χρησιμοποιούν παρά ένα μικρό ποσοστό των εγκαταστάσεων αυτής.

Με την υποψηφιότητα για την ανάληψη της παγκόσμιας έκθεσης EXPO για το 2008 αποτέλεσε γεγονός η μεταφορά των εγκαταστάσεων της ΔΕΘ στις μελλοντικές εγκαταστάσεις της EXPO στην περιφέρεια της πόλης. Η αποτυχία ανάληψης της όμως επανέφερε το ζήτημα μεταφοράς της, ζήτημα που έχει τεθεί και υποστηριχτεί από επιστήμονες και πολίτες που επιθυμούν την αξιοποίηση του εν λόγω χώρου προκειμένου να αναδειχθεί και ο θεσμός αλλά και να δημιουργηθεί ένας χρηστικός πνεύμονας πρασίνου στο κέντρο της πόλης.

Η έκταση αυτή λοιπόν, πρέπει να αποδοθεί σε δημόσια χρήση ανακτώντας την προβλεπόμενη από το ιστορικό σχέδιο του Hebrard μορφή ενός άξονα ανοιχτών χώρων με διάσπαρτες πολιτισμικές και εκπαιδευτικές χρήσεις. Ήδη στην περιοχή, πέρα από το ΑΠΘ, συγκεντρώνονται τα σημαντικότερα μουσεία της πόλης (Αρχαιολογικό Μουσείο, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Τελλόγλειο), αίθουσες θεαμάτων (ΕΜΣ, Βασιλικό Θέατρο), και άλλοι χώροι πολλαπλών χρήσεων πολιτισμού, επικοινωνίας και αθλητισμού. Η ύπαρξη αυτής της υποδομής παρέχει την ευκαιρία δημιουργίας ενός πάρκου πολιτισμικών χρήσεων με την αξιοποίηση ορισμένων υφιστάμενων

κτισμάτων και ελάχιστες νέες εγκαταστάσεις. Η κατεδάφιση των άμορφων βιομηχανικών υπόστεγων της Έκθεσης, αποτελεί προϋπόθεση για να αναπνεύσει το ιστορικό κέντρο της Θεσσαλονίκης. Η φύτευση και ο σχεδιασμός με περιβαλλοντική ευαισθησία των υπαιθρίων χώρων μπορούν να δημιουργήσουν μια μοναδική κεντρική αστική σύνθεση με την ανάδειξη του ανοιχτού χώρου ως πρωταρχικού στοιχείου του αστικού σχεδιασμού για τη Θεσσαλονίκη του 21^{ου} αιώνα.

Ο ανασχεδιασμός των εγκαταστάσεων της ΔΕΘ σε μητροπολιτικό πάρκο αναψυχής και πολιτισμού με μικτό θεματικό χαρακτήρα σε συνδυασμό με τις γύρω λειτουργίες και χρήσεις της περιοχής θα την αναβιώσουν προσελκύοντας επισκέπτες καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας και θα την μεταμορφώσει σε ένα μητροπολιτικό πάρκο αντίστοιχο του μεγέθους και του πληθυσμού της πόλης.

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ΄

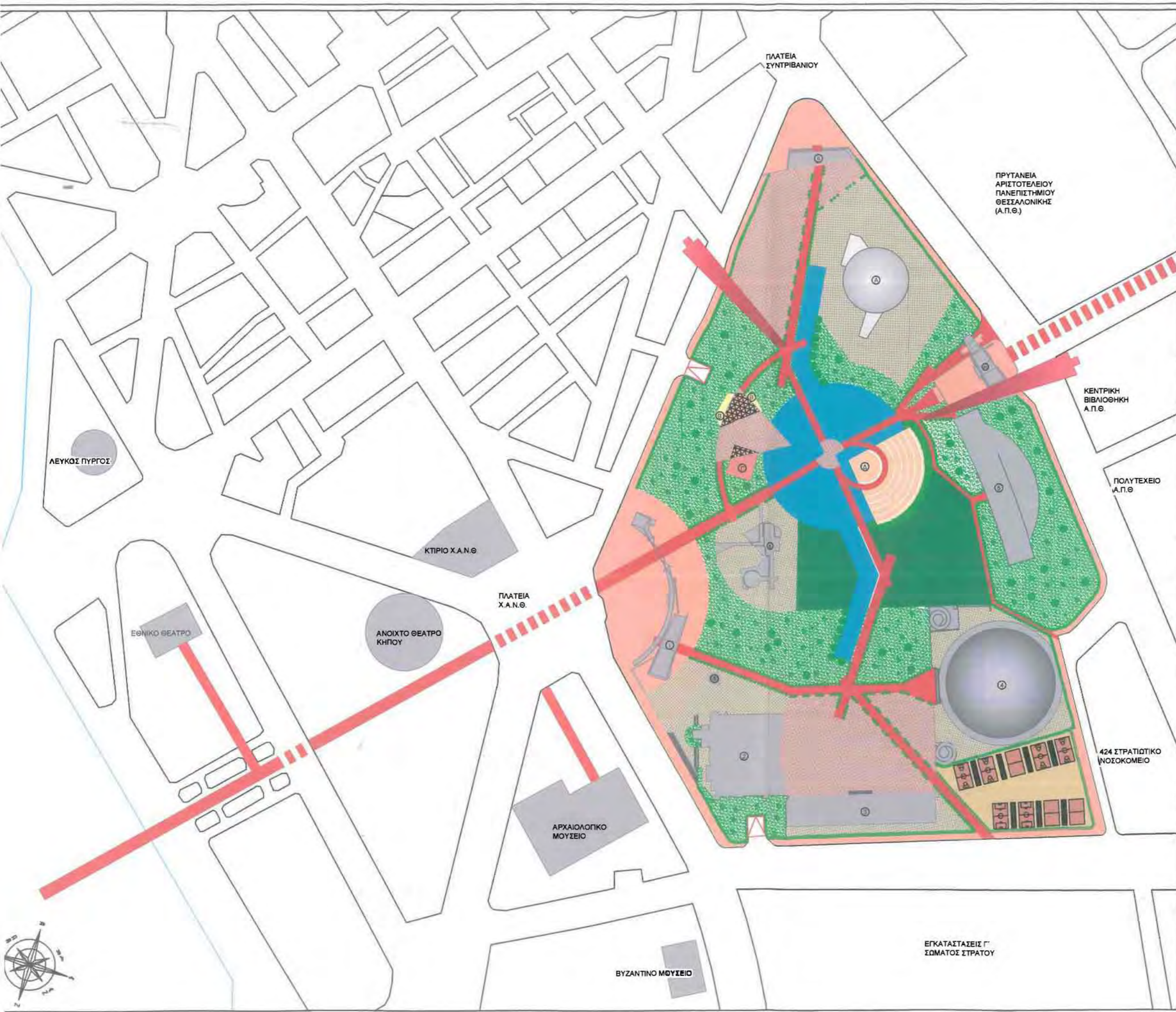
6 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΠΡΟΤΑΣΗ

6.1 Εισαγωγή

Η χωροθέτηση των εγκαταστάσεων και η επιτακτική ανάγκη της πόλης για ένα αστικό πάρκο πολλαπλών λειτουργιών, καθώς και ο περιβάλλον της χώρας όπου και συγκεντρώνεται ένας μεγάλος αριθμός πολιτιστικών δραστηριοτήτων και αρχαιολογικών μνημείων αποτέλεσαν το έναυσμα αυτής της εργασίας που στοχεύει στην ανάπλαση του χώρου και στη δημιουργία ενός πολυχρηστικού θεματικού πάρκου.

Η πρόταση στοχεύει στην ανασυγκρότηση της περιοχής μελέτης όσον αφορά την πολεοδομική, κοινωνική και λειτουργική της αναδιοργάνωση και την περιβαλλοντική της αναβάθμιση με την δημιουργία ενιαίου δικτύου κίνησης πεζών, πρασίνου, ελεύθερων χώρων και χώρων πολιτισμού και δραστηριοτήτων. Οι βασικοί πεζοδρομημένοι άξονες κίνησης των πεζών παρουσιάζονται στον χάρτη 3 στον οποίο ο άξονας που προτάθηκε αρχικά από τον Hebrard και διασχίζει το οικοδομικό από την πύλη 1 στην πύλη 3 προεκτείνεται προς την παραλία και εισχωρεί στην θάλασσα με την μορφή προβλήτας. Ο κεντρικός αυτός άξονας, στην πορεία του συναντά διακλαδώσεις που οδηγούν στα βασικότερα πολιτισμικά και αρχαιολογικά μνημεία της περιοχή δίνοντας παράλληλα τη αίσθηση βουλεβάρτου αναψυχής.

Προτείνεται η απελευθέρωση του κτισμένου χώρου με την κατεδάφιση περιπτέρων και κτισμάτων χωρίς ιδιαίτερη ή ξεπερασμένη αρχιτεκτονική, περιορισμένη χρήση και χρηστικότητα και μικρή ιστορική αξία. Έτσι παραμένουν στο χώρο τα περίπτερα 2 και 6 καθώς και το Βελλίδειο συνεδριακό κέντρο, το κλειστό γυμναστήριο, ο πύργος του ΟΤΕ, το μουσείο σύγχρονης τέχνης καθώς και οι τρεις πύλες της έκθεσης. Η αναδιαμόρφωση του χώρου προτείνεται με βάση τον διαχωρισμό των λειτουργιών με την διαμόρφωση των νέων αξόνων κίνησης των πεζών που στοχεύει στην προσέλκυση των πολιτών στο εσωτερικό του οικοπέδου. Παράλληλα, τα νέα κτίρια και η αλλαγή χρήσης των διατηρούμενων περιπτέρων προσδίδουν στο χώρο μια σύγχρονη αισθητική και πολλαπλές επιλογές χρήσεων και δραστηριοτήτων, πάντα με βάση τα νέα δεδομένα και τις απαιτήσεις του σύγχρονου κατοίκου της πόλης.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

	Βασικοί Πεζόδρομοι		Πλακόστρωση
	Δευτερεύον Πεζόδρομοι		Πλατεία
	Γραμμικές Εκθέσεις - νέες Είσοδοι		Γκαζόν
	Κτίρια		Καφέ - Εστιατόρια
	Στέγαστα		Χώρος για το παιδί
	Τεχνητή Λίμνη		Αθλητικές Εγκαταστάσεις
	Δάσος - Πυκνή φύτευση		Ακτογραμμή
-
	Πύλη 1		Πύλη 2		Πύλη 3		Αίθουσες Εικονικής Πραγματικότητας		Αναψυχή - Παιδική Δημιουργία		Ανοιχτό Θέατρο
	Πύργος του ΟΤΕ		Βελλίδειο Συνεδριακό Κέντρο		Εκθεσιακό Κέντρο Νέων Τεχνολογιών		Κλειστό Γυμναστήριο - Αθλητικό Κέντρο		Δημόσια Λουτρά (SPA)		Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης
-
- ΑΣΤΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ**
	Υψηλή φύτευση (δέντρα)		Χαμηλή φύτευση (θάμνοι)		Ράμπα υπόγειου Parking

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑ ΠΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΙΘΥΡΟΙ ΧΩΡΟΙ: ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΗΛΕΧΡΟ ΩΣ ΑΣΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ

ΧΑΡΤΗΣ 3: ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

ΚΑΙΜΑΚΑ : 1.3000

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΓΟΣΠΟΙΝΗ ΑΣΠΑ

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Δ.Ε.Θ.

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: ΚΩΤΣΙΟΥ ΕΥΤΥΧΙΑ

6.2 Κεντρική Ιδέα

Κεντρική ιδέα της πρότασης αποτελεί η εισαγωγή του υγρού στοιχείου, με τη μορφή ρηχής κυκλικής λίμνης, ως κεντρικού σημείου αναφοράς του πάρκου. Ο κύκλος και οι τεθλασμένες γραμμές και τα γεωμετρικά σχήματα που προκύπτουν από το συνδυασμό αυτών αποτελούν τους άξονες σχεδιασμού των νέων στοιχείων της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα, στο πάρκο επικρατεί η αρχιτεκτονική της αποδόμησης 'deconstruction' όσον αφορά τους κεντρικούς άξονες και τις πλατείες έτσι ώστε να δίνεται στον επισκέπτη η αίσθηση του μοντέρνου αλλά μη τυποποιημένου χώρου αφήνοντας τον ελεύθερο να επιλέξει αυτός τη διαδρομή του και τη χρήση του κάθε στοιχείου του πάρκου. Η διαμπερής κίνηση των πεζών αλλά και η ελευθερία στην επιλογή κατεύθυνσης αποτέλεσαν τον στόχο στο σχεδιασμό των αξόνων κίνησης και στο συνδυασμό και τη σύνδεση των υπαίθριων και δομημένων χώρων.

Με βάση τον διαχωρισμό του πάρκου από τους άξονες σε τέσσερα τμήματα, προτείνεται και ο διαχωρισμός των λειτουργιών του. Έτσι, όπου υπάρχουν σήμερα τα γραφεία διοίκησης της ΔΕΘ και είναι και το μικρότερο σε έκταση τμήμα του πάρκου, χωροθετείται ένα νέο κτίριο μοντέρνας αρχιτεκτονικής και πολλαπλών χρήσεων, ενώ στο τμήμα όπου βρίσκεται το κλειστό γυμναστήριο χωροθετούνται οι αθλητικές δραστηριότητες και οι δραστηριότητες αναψυχής, καθώς και ένα μικρό υπαίθριο θέατρο που θα αποτελεί το ένα τέταρτο της κεντρικής λίμνης. Το υπόλοιπο κομμάτι του πάρκου όπου και στεγάζεται το συνεδριακό κέντρο, το μουσείο και ο πύργος του ΟΤΕ, χαρακτηρίζεται από πολιτιστικές και εμπορικές δραστηριότητες. Σε αυτό το κομμάτι προτείνεται και η κατασκευή τριών νέων κτιρίων ένα εκ των οποίων προορίζεται για τη δημιουργική απασχόληση των μικρών επισκεπτών και τα άλλα δύο για τη στέγαση εστιατορίων, καφετεριών και γενικότερα καταστημάτων φαγητού και διασκέδασης.

Τέλος, οι υπαίθριες, στεγασμένες και μη, δραστηριότητες σε συνδυασμό με το φυσικό στοιχείο και την άφθονη χρήση πρασίνου στοχεύουν στη μετατροπή του, μέχρι πρότινος, τσιμεντοστρωμένου χώρου σε μια όαση πρασίνου και ποικίλων δραστηριοτήτων στο κέντρο της πόλης.

ΠΟΛΥΤΕΧΕΙΟ Α.Π.Θ.

424 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ Γ' ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Α.Π.Θ.

ΠΡΥΤΑΝΕΙΑ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (Α.Π.Θ.)

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΠΛΑΤΕΙΑ Χ.Α.Ν.Θ.

ΑΝΟΙΧΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΗΦΟΥ

ΚΤΙΡΙΟ Χ.Α.Ν.Θ.

ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΡΙΒΑΝΙΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Βασικοί Πεζόδρομοι	Πλακόστρωση
Δευτερεύον Πεζόδρομοι	Πλατεία
Γραμμικές Εκθέσεις - νέες Είσοδοι	Γκαζον
Διατηρούμενα Κτίρια	Καφέ - Εστιατόρια
Στέγαστα	Χώρος για το παιδί
Τεχνητή Λίμνη	Αθλητικές Εγκαταστάσεις
Δάσος - Πυκνή φύτευση	Κτίριο Εικονικής Πραγματικότητας

Πύλη 1	Πύλη 2	Πύλη 3	Αίθουσες Εικονικής Πραγματικότητας	Αναψυχή - Παιδική Δημιουργία	Ανοιχτό Θέατρο

Πύργος του ΟΤΕ	Βελλίδειο Συνεδριακό Κέντρο	Εκθεσιακό Κέντρο Νέων Τεχνολογιών	Κλειστό Γυμναστήριο - Αθλητικό Κέντρο	Δημόσια Λουτρά (SPA)	Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

ΑΣΤΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Υψηλή φύτευση (δέντρα)	Χαμηλή φύτευση (θάμνοι)	Ράμπα υπόγειου Parking

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ: ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ
ΤΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΗΛΕΧΡΟ ΩΣ ΑΣΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ

ΧΑΡΤΗΣ 4 : ΚΑΤΟΨΗ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

ΚΛΙΜΑΚΑ : 1.2000

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ ΑΣΠΑ

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Δ.Ε.Θ.

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: ΚΩΤΣΙΟΥ ΕΥΤΥΧΙΑ

6.2.1 Τα νέα στοιχεία

6.2.1.1 Οι άξονες

Η βασική ιδέα της πρότασης είναι ο διαχωρισμός των λειτουργιών και των χρήσεων του χώρου χωρίς όμως την απομόνωσή τους. Ο προϋπάρχων από το σχέδιο Hebrard άξονας που διασχίζει τις εγκαταστάσεις του ΑΠΘ, ενώνει τις πύλες 1 και 2 της έκθεσης και φτάνει μέχρι την πλατεία της ΧΑΝΘ διατηρείται ως ο βασικός άξονας σύνδεσης με τον οποίο διασταυρώνονται σε μορφή 'ψαροκόκαλου' οι επιμέρους άξονες που οδηγούν στα σημεία πολιτισμού και αναψυχής. Ένας από αυτούς τους κάθετους άξονες θα διασχίζει κατά μήκος το πάρκο επιτρέποντας στον επισκέπτη τη διαμπερή κίνηση του από την πύλη 3 στην οδό Γ' Σεπτεμβρίου. Παράλληλα δημιουργείται και μια νέα είσοδος στο χώρο του πάρκου από την οδό Αγγελάκη ως προέκταση της οδού Σβόλου έτσι ώστε να επιτευχθεί η σύνδεση του πάρκου με το εμπορικό κέντρο της πόλης και να ενισχυθεί η προσέλκυση των κατοίκων στο εσωτερικό του μέχρι σήμερα απομονωμένου χώρου. Σ' αυτή την είσοδο του επισκέπτη προς το πάρκο όπως και στη είσοδο του από την πλευρά της Εγνατίας από το οικοδομικό τετράγωνο της κεντρικής βιβλιοθήκης του ΑΠΘ, ο άξονας ανυψώνεται στα 10 μέτρα πάνω από την Αγγελάκη και την Εγνατία αντίστοιχα και μετατρέπεται σε υπέργεια στεγασμένη πεζογέφυρα για την διευκόλυνση της διέλευσης των πεζών. Και οι δυο στεγασμένες πεζογέφυρες λειτουργούν ως γραμμικές εκθέσεις και διάδρομοι πληροφόρησης σχετικά με τα γεγονότα και τις εκδηλώσεις που θα λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό του πάρκου αλλά και στην πόλη γενικότερα. Η είσοδος των πεζών σε αυτές θα είναι ελεύθερη και θα πραγματοποιείται με ανεγκυστές εξωτερικά του πάρκου ενώ για την είσοδο σε αυτό θα χρησιμοποιείται ράμπα.

6.2.1.2 Το υγρό στοιχείο

Στη διασταύρωση των δύο κεντρικών αξόνων, στο κέντρο περίπου του πάρκου, προτείνεται η κατασκευή λίμνης για την διέλευση της οποίας οι δυο άξονες μετατρέπονται σε γέφυρες με τη μορφή ράμπας σε μικρό ύψος από το νερό. Η λίμνη, χωροθετημένη περίπου στο κέντρο του οικοδομικού τετραγώνου, έχει κυκλικό σχήμα, που το χωρίζουν σε τεταρτημόρια οι γέφυρες που τη διασχίζουν, και πολύ μικρό βάθος. Από τα δυο αντιδιαμετρικά τεταρτημόρια και κατά μήκος του άξονα που ξεκινάει από την πύλη 3, η λίμνη επεκτείνεται με τη μορφή δυο υδάτινων λωρίδων στο εσωτερικό του πάρκου δίνοντας έτσι την αίσθηση της συνέχειας ενώ παράλληλα προσφέρει τη δυνατότητα παιχνιδιού και βαρκάδας στους επισκέπτες μικρής ηλικίας.

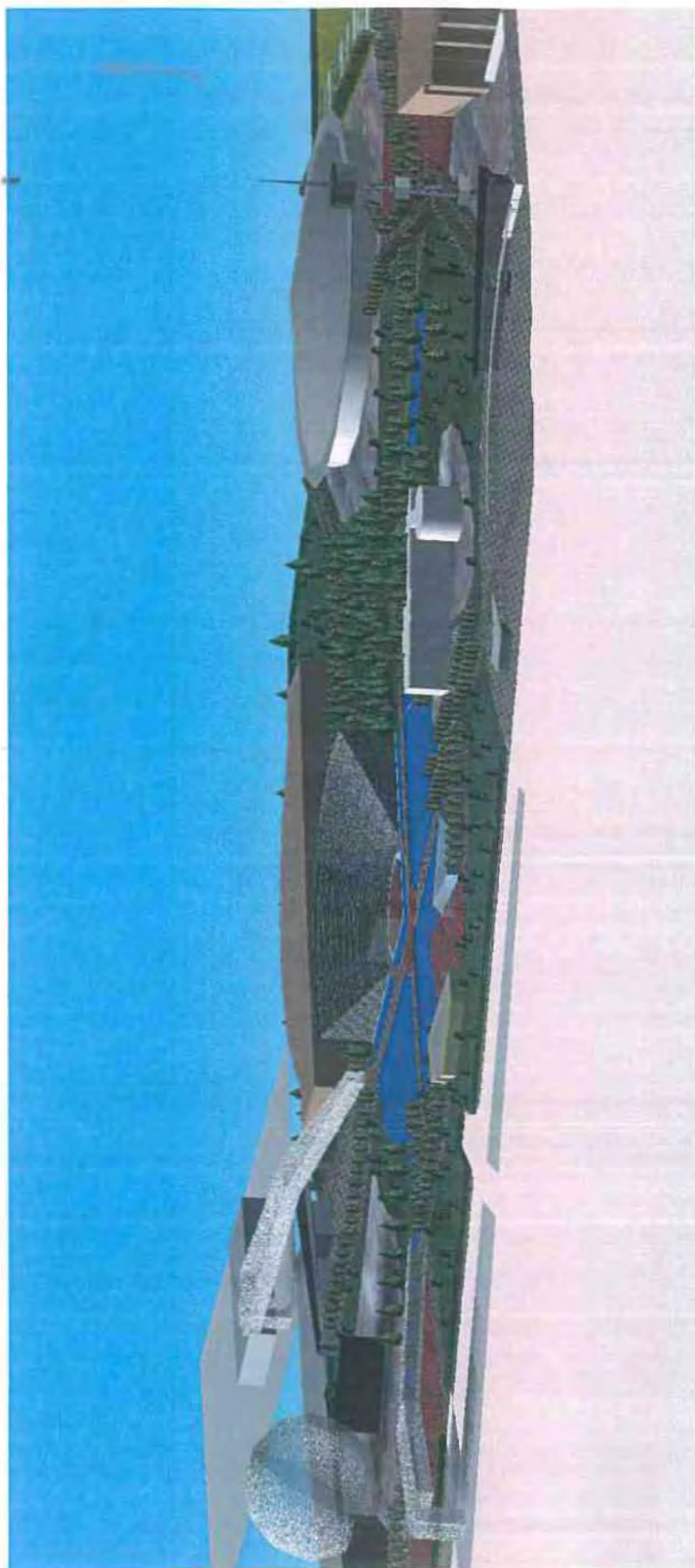
6.2.1.3 -- Το θέατρο

Το τρίτο τεταρτημόριο της λίμνης έχει μετατοπιστεί προς τα έξω και στεγάζει ένα νέο υπαίθριο θέατρο κατασκευασμένο κυρίως για να καλύψει τις ανάγκες της πόλης για υπαίθριους συναυλιακούς χώρους. Το υπαίθριο θέατρο έχει το σχήμα τεταρτημορίου και οι κερκίδες του βλέπουν στη διασταύρωση των κεντρικών αξόνων στο εσωτερικό της λίμνης. Η είσοδος των θεατών στο χώρο γίνεται μέσω ημικυκλικής γέφυρας πάνω από την επιφάνεια της λίμνης και σε επαφή με τις δυο βασικές. Λόγω της εγγύτητας της σκηνής με τους άξονες στο κέντρο της λίμνης προτείνεται η χρήση τζαμιών ρυθμιζόμενης διαφάνειας (εικόνα 36, 37) προκειμένου να διακόπτεται, όποτε κρίνεται απαραίτητο, η ορατότητα του θεατή στο υπόλοιπο πάρκο.

Εικόνες 36, 37

Πηγή: <http://www.arcspace.com/>

6.2.1.4 Οι πλατείες

Στο τέταρτο τεταρτημόριο της λίμνης και αντιδιαμετρικά του θεάτρου προτείνεται η κατασκευή μιας από τις τρεις κεντρικές πλατείες του πάρκου. Η εν λόγω πλατεία έχει σχήμα τριγωνικό και η μια γωνία της προσχωρεί στο εσωτερικό της λίμνης γι' αυτό και βρίσκεται σε ύψος ενός σκαλοπατιού από το επίπεδο του πάρκου. Στις τρεις πλευρές της έχουν χωροθετηθεί τρία νέα κτίρια τα δυο εκ των οποίων συνδέονται με στέγαστρο ελαφριάς κατασκευής και προτείνεται να στεγάζουν εστιατόρια και καφετέριες, ενώ το τρίτο θα λειτουργεί ως παιχνιδότοπος / σπίτι δημιουργίας του παιδιού.

Η δεύτερη προτεινόμενη πλατεία βρίσκεται μετά την πύλη 3 και μεταξύ της γραμμικής έκθεσης και ενός εκ των βασικών αξόνων. Είναι χωροθετημένη σε κομβικό σημείο και η προτεινόμενη χρήση της είναι για υπαίθριες αγορές και εκθέσεις αντικειμένων από όλον τον κόσμο. Οι εκθέτες θα είναι υποχρεωμένοι να προμηθεύονται στέγαστρα ελαφριάς κατασκευής από το δήμο αλλά θα έχουν το δικαίωμα να τα χωροθετούν στην πλατεία όπου αυτοί επιθυμούν, δημιουργώντας έτσι οργανικό ιστό και μη τυποποιημένες κατευθύνσεις στους επισκέπτες.

Η τρίτη προτεινόμενη πλατεία έχει διπλή χρήση. Λόγω της χωροθέτησης της μεταξύ τριών κτιρίων, του περιπτέρου 6, του συνεδριακού κέντρου και του κλειστού γυμναστηρίου, αποτελεί χώρο εκτόνωσης των φιλάθλων και χώρο συγκέντρωσης των επισκεπτών του περιπτέρου των εθνών και αυτών του συνεδριακού κέντρου ενώ μπορεί να φιλοξενήσει και υπαίθριες εκθέσεις ως προέκταση του εκθεσιακού χώρου του περιπτέρου 6.

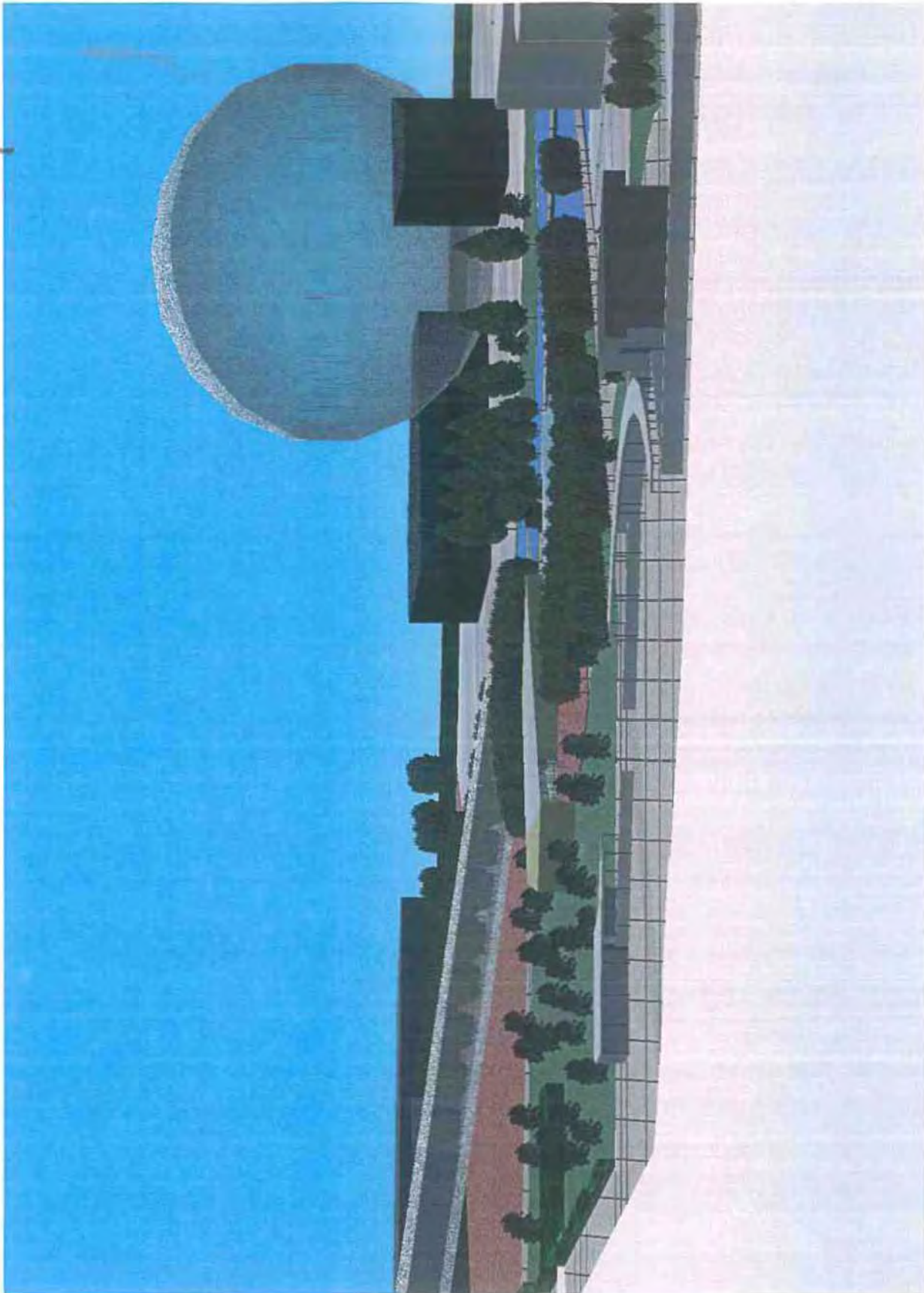

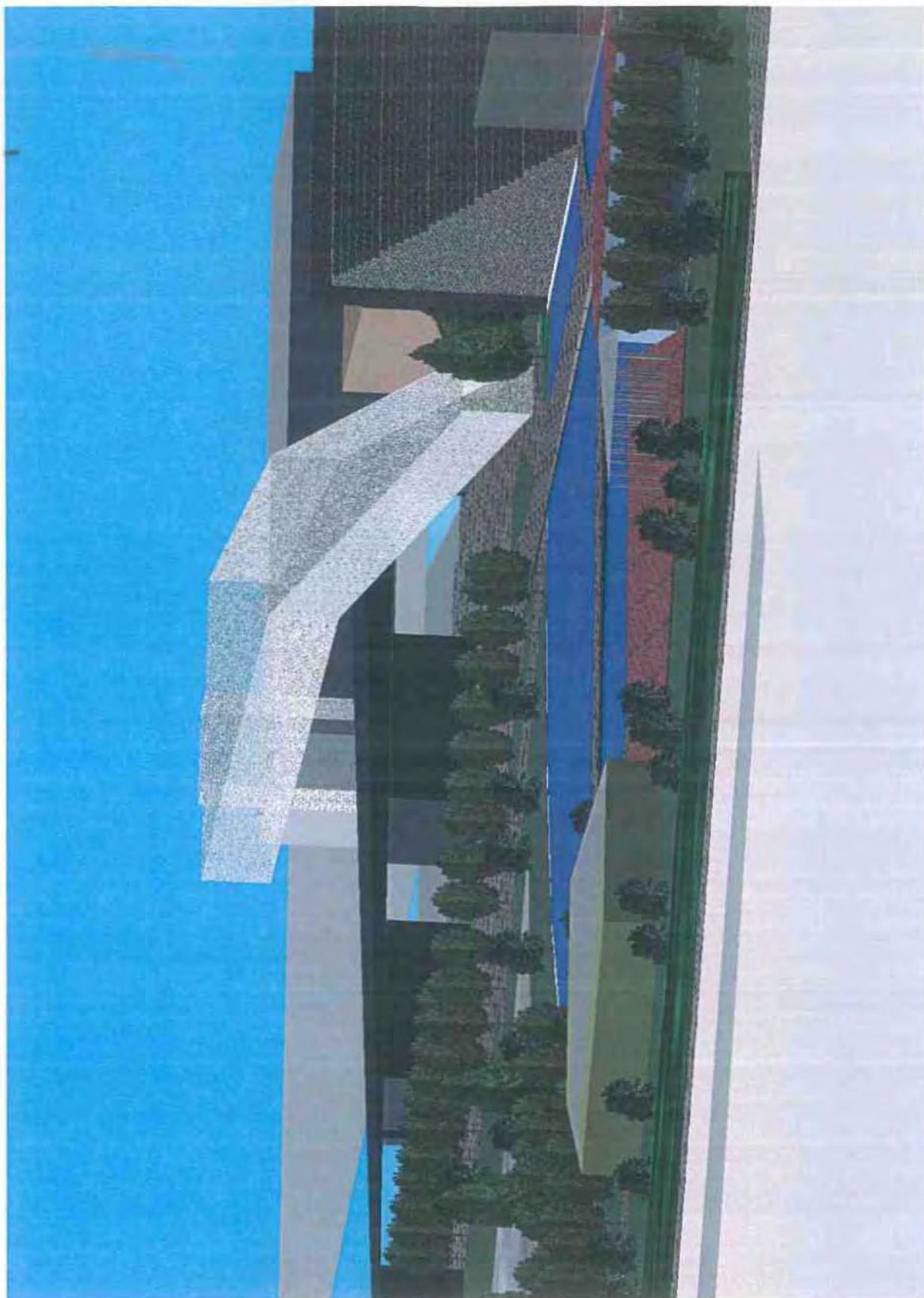
6.2.1.5 Τα κτίρια

Από τα περίπτερα της έκθεσης διατηρούνται μόνο το περίπτερο 2 και το 6, γνωστό και ως περίπτερο των εθνών, λόγω της πρόσφατης ανακαίνισης που τους έγινε και της ιστορικής και αρχιτεκτονικής τους σημασίας. Προκειμένου όμως να ενταχθούν στη νέα χρήση του οικοπέδου προτείνεται η αλλαγή της χρήσης τους. Έτσι, το περίπτερο 2, χωροθετημένο στο βόρειο τμήμα του οικοπέδου και στο κομμάτι όπου χωροθετήθηκαν οι χρήσεις αναψυχής, προτείνεται να λειτουργήσει ως μοντέρνα δημόσια λουτρά (SPA) με εγκαταστάσεις γυμναστηρίου και χαμηλή τιμή εισόδου. Επιπλέον, προτείνεται μια ημικυκλική γυάλινη προσθήκη στο τμήμα του περιπτέρου που βλέπει στην Εγνατία, η οποία θα στεγάζει κλειστές πισίνες με ανοιχτή πρόσβαση στο κοινό της πόλης.

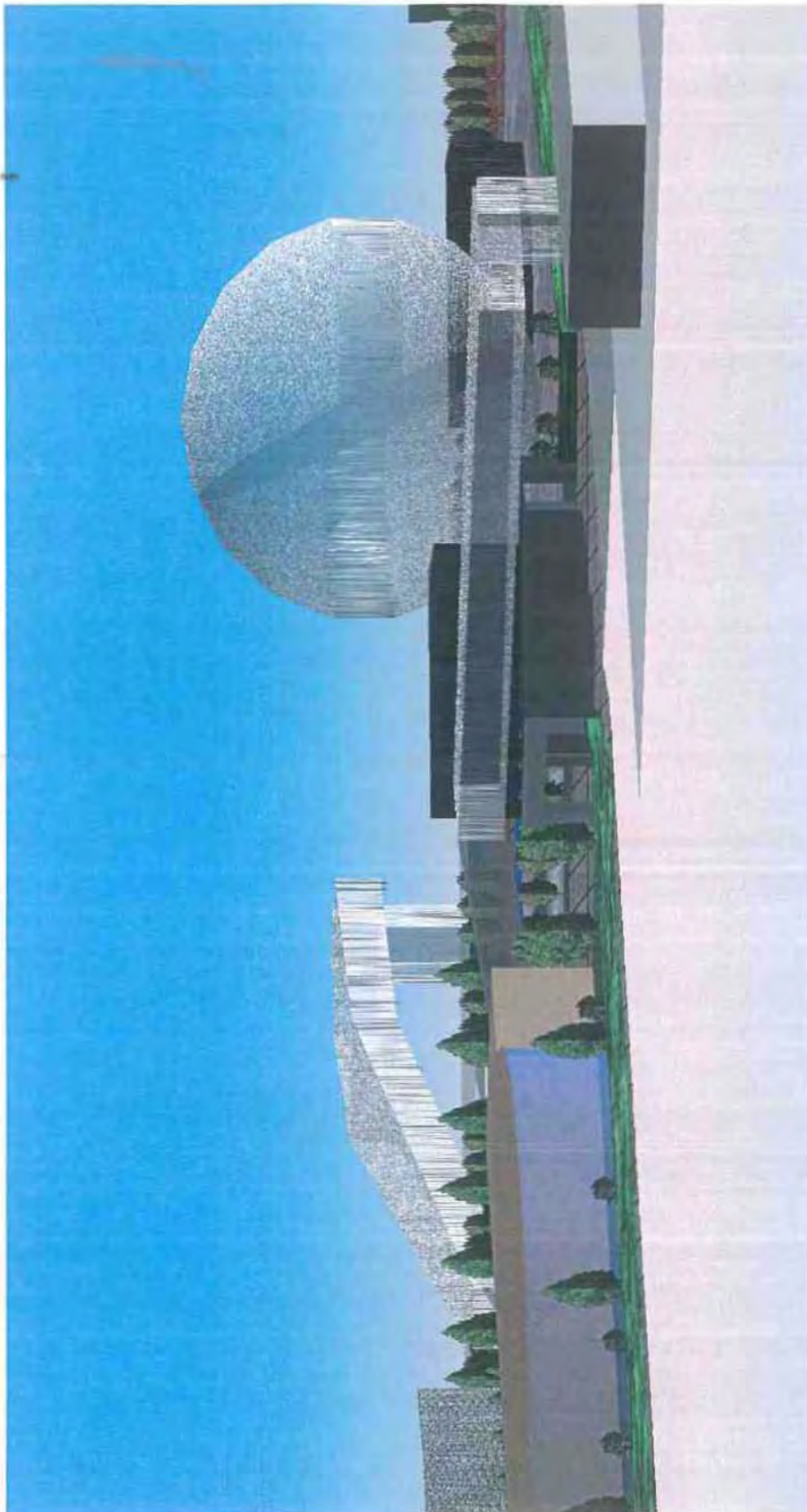
Η χρήση του περιπτέρου 6 προτείνεται να παραμείνει ως έχει, δηλαδή ως εκθεσιακό κέντρο που θα φιλοξενεί όμως συγκεκριμένου είδους εκθέσεις με ιδιαίτερη προτίμηση στις νέες τεχνολογίες και την γνωριμία με πολιτισμούς ξένων χωρών.

Τέλος προτείνεται η κατασκευή ενός νέου κτιρίου στο χώρο όπου βρίσκεται σήμερα το περίπτερο 1 και τα γραφεία διοίκησης της έκθεσης. Το εν λόγω κτίριο, λόγω της σημαντικής θέσης του στοχεύει με την αρχιτεκτονική του να αποτελέσει ένα νέο σύμβολο στην πόλη και να θεωρείται πλέον μαζί με τον πύργο του ΟΤΕ το σημείο αναφοράς και εισαγωγής της πόλης στον 21^ο αιώνα. Προτείνεται να αποτελείται από δυο κτίρια με τη μορφή τραπεζίου στα οποία θα στηρίζεται μια σφαίρα. Τα υλικά κατασκευής τους προσδιορίζονται σε ατσάλι, τιτάνιο και γυαλί ενώ το εσωτερικό τμήμα της σφαίρας θα λειτουργεί ως αίθουσα / θέατρα εικονικής πραγματικότητας.

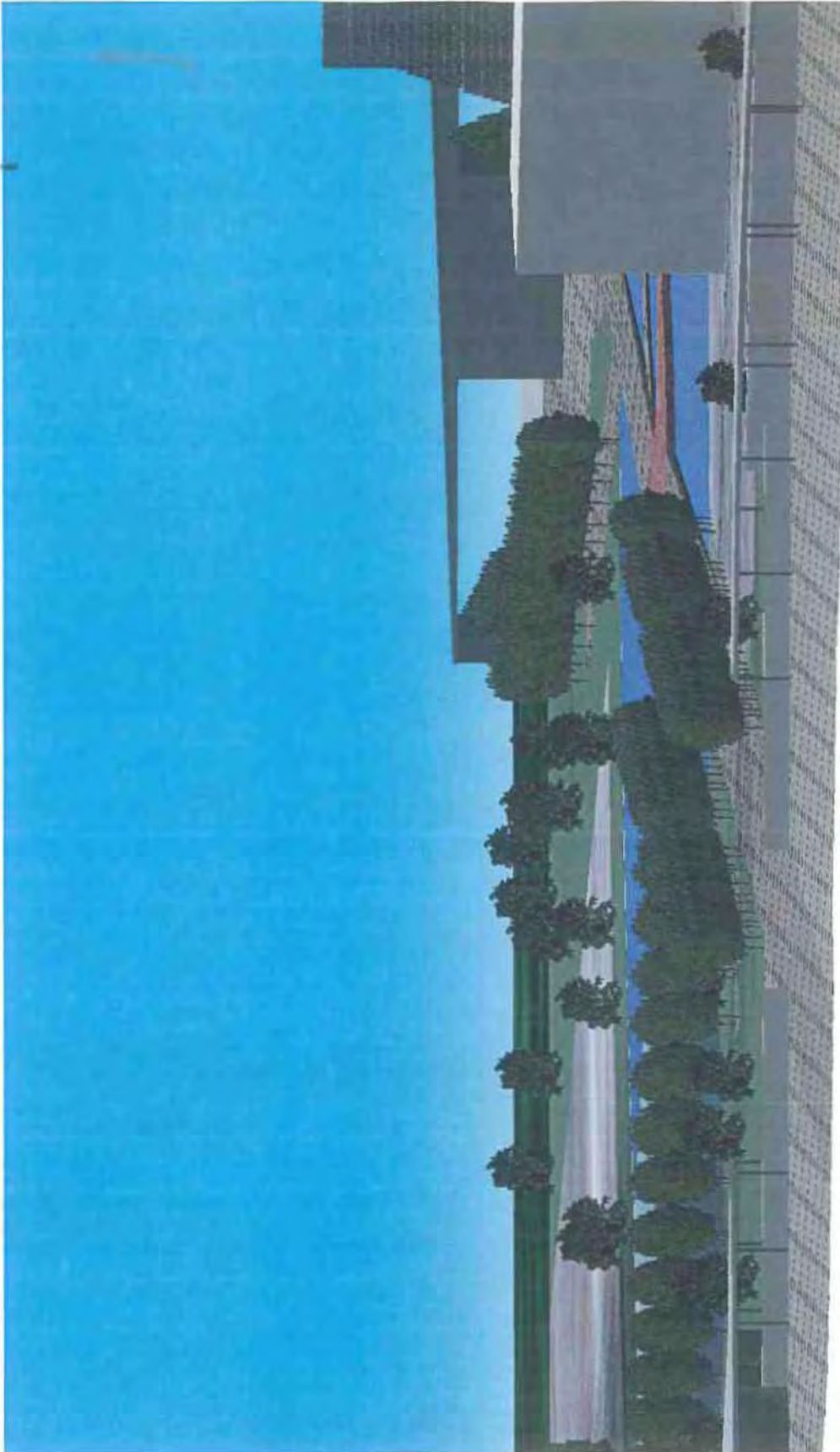

6.2.1.6 **Η φύτευση**

Λαμβάνοντας υπόψη τη θέση του οικοπέδου στον αστικό ιστό της πόλης και την ανάγκη της περιοχής για πράσινο προτείνεται η χρήση πυκνής δενδροστοιχίας αντί για οποιοδήποτε άλλο τρόπο περίφραξης του πάρκου. Παράλληλα, προτείνεται η δενδροφύτευση των βασικών αλλά και δευτερευόντων αξόνων έτσι ώστε να επιτευχθεί η συνέχεια και η γραμμικότητα της κίνησης του πεζού στο πάρκο.

Για την κάλυψη των αναγκών του πολίτη για αναψυχή και επαφή του με τη φύση έχει δημιουργηθεί στην περιοχή μεταξύ του περιπτέρου 2 και του μακεδονικού μουσείου σύγχρονης τέχνης και σε επαφή με την λίμνη, ένα δάσος από φυλλοβόλα δένδρα όπου ο επισκέπτης θα μπορεί να περιηγηθεί, να αθληθεί και γενικότερα να δραστηριοποιηθεί σε ένα φυσικό περιβάλλον στο κέντρο της πολύβουης πόλης.

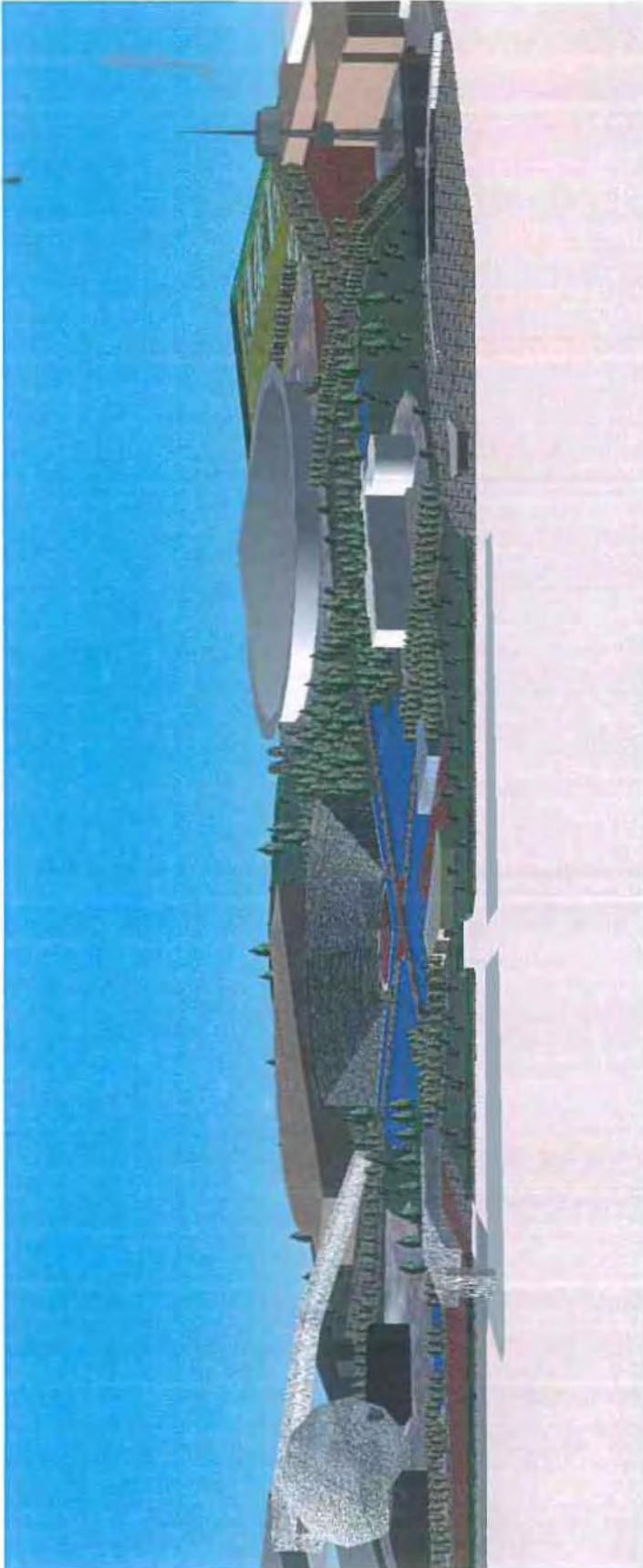
Τέλος, προκειμένου να αποφευχθεί η εκ νέου τσιμεντοποίηση του χώρου, προτείνεται η χρήση πρασίνου με τη μορφή ποώδη φύτευσης (γκαζόν) σε όλη την επιφάνεια του πάρκου με εξαίρεση τις πλατείες και την περιφέρεια των κτιρίων όπου και προτείνεται πλακόστρωση διαφορετικής φοράς και χρήση σύγχρονων και μοντέρνων υλικών.

6.2.1.7 Άλλες εγκαταστάσεις

Αθλητικές εγκαταστάσεις: Στο τμήμα του οικοπέδου που έχει αποδοθεί σε χρήσεις αναψυχής και δίπλα στο κλειστό γυμναστήριο προτείνεται η χωροθέτηση και η κατασκευή γηπέδων άθλησης και πιο συγκεκριμένα γηπέδων τένις, βόλεϊ, μπάσκετ αλλά και ενός γηπέδου ποδοσφαίρου 5 επί 5.

Στάθμευση: Για την επίλυση του προβλήματος της στάθμευσης των επισκεπτών του πάρκου και λόγω της πεζοδρόμησης όλων των αξόνων στο εσωτερικό του πάρκου προτείνεται η κατασκευή υπόγειου χώρου στάθμευσης. Σήμερα λειτουργεί ήδη ένας υπόγειος χώρος στάθμευση με μικρή χωρητικότητα που ανήκει όμως στο συνεδριακό κέντρο και η είσοδος σε αυτόν γίνεται με ράμπα από την οδό Γ' Σεπτεμβρίου. Προτείνεται η επέκταση αυτού και η ενοποίηση του με ένα νέο χώρο υπόγειας στάθμευσης με ράμπα εισόδου-εξόδου επί της οδού Αγγελάκη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ολοκληρώνοντας την εργασία και παρουσιάζοντας την ανάπλαση μπορούμε εύκολα να εξάγουμε ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με την νέα θεώρηση της σημασίας των πάρκων σήμερα αλλά και ειδικότερα ως προς την περιοχή στην οποία πραγματοποιήθηκε η μελέτη και η ανάπλαση.

- Αρχικά αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός η σημασία και η αξία των αστικών δημόσιων χώρων, αξία που μεταβάλλεται και αυξάνεται αναλογικά τόσο με το μέγεθος του πληθυσμού της πόλης, όσο και με τις νέες πολιτισμικές συνθήκες των κατοίκων των πόλεων.
- Οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι συναντώνται από το παρελθόν στον αστικό ιστό με διαφορετική όμως μορφή κάθε φορά. Η μορφή που λαμβάνουν εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τις κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούν στις πόλεις στις εκάστοτε χρονικές περιόδους.
- Σήμερα, έχοντας αλλάξει πλέον οι απαιτήσεις του σύγχρονου ανθρώπου στην ψυχαγωγία και την αναψυχή του, η απαίτηση σε δημόσιους χώρους και στα στοιχεία που αυτοί οφείλουν να διαθέτουν προκειμένου να θεωρηθούν ελκυστικοί από τον πολίτη, έχουν ωθήσει τις εκάστοτε κυβερνήσεις να εισάγουν νέες μορφές αστικών δημόσιων υπαίθριων χώρων.
- Όσον αφορά την περιοχή μελέτης, η πόλη της Θεσσαλονίκης παρά τον μητροπολιτικό της χαρακτήρα παρουσιάζει μεγάλες ελλείψεις σε δημόσιους υπαίθριους χώρους που να είναι ελκυστικοί και να μπορούν να αξιοποιηθούν από τους πολίτες της.
- Παρά το μεγάλο δυναμικό της πόλης σε πολιτιστικές υποδομές και αρχαιολογικά μνημεία γίνεται αντιληπτή η ανάγκη των πολιτών για αναψυχή σε ένα μητροπολιτικό πάρκο με εύκολη πρόσβαση και ποικίλες χρήσεις.
- Αυτή η ανάγκη προτείνεται να καλυφθεί από την αξιοποίηση του οικοπέδου της διεθνούς έκθεσης και τη μετατροπή του σε μητροπολιτικό πάρκο πολιτισμού, δίδοντας έτσι ζωή στο δημόσιο υπαίθριο χώρο, (κάτι που είχε προταθεί αρχικά από τον Hebrard) και μεταφέροντας τις εγκαταστάσεις της έκθεσης σε άλλο χώρο (πιθανός εκτός της πόλης).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενογλώσση

- BENSON J. F., ROE M. H. (2000) *Urban Lifestyles: Spaces – Places – People* (Rotterdam: A. A. Balkema)
- CARR S., FRANCIS M., RIVLIN L. G., STONE A. M. (1992) *Public Space* (Cambridge University Press)
- CLARK T. N., LLOYD R., WONG K. K., JAIN P. (2002) *Amenities Drive Urban Growth*, Journal of Urban Affairs, Volume 24, No 5, pp. 493 – 515
- CLARKE D. B. (1997) *Consumption and the city, modern and postmodern*, International Journal of Urban and Regional Research, Vol. 21, Issue 2
- CREWE L., BEAVERSTOCK J. (1998) *Fashioning the City: Cultures of Consumption in Contemporary Urban Spaces*, Geoforum, Vol. 29, No. 3, pp. 287 - 408
- HALL P. (2000) *Creative cities and economic development*, Urban Studies, Vol. 37, No. 4, pp. 639 – 649
- HANNIGAN J. (2002) *Culture, globalization and social cohesion: Towards a de-territorialized, global fluids model*, Canadian Journal of Communication, Vol. 27, pp. 277 – 287
- HANNIGAN J. (2003) Symposium on Branding, the Entertainment Economy and Urban Place Building: Introduction, International Journal of Urban and Regional Research, Volume 27
- HOLLANDS R., CHATTERTON P. (2003) *Producing Nightlife in the New Urban Entertainment Economy: Corporalization, Branding and Market Segmentation*, International Journal of Urban and Regional Research, Volume 27
- MADDEN K. (2004) *Six Parks We Can All Learn From*, Project for Public Spaces-Placemaking for Communities, <http://www.pps.org/>
- MALLICK H. (1999) *Are we having fun yet? The latest trend to hit cities: Hyperactive pleasure zones* about FANTASY CITY: Pleasure and profit in the post-modern metropolis, Hannigan J. (1998), (Routledge), Toronto Sun
- OLMSTED F. L. (1997) *Civilizing American Cities: Writings on City Landscape* (New York: Da Capo Press)
- OPENspace research centre (2003) 'An International Conference on Inclusive Environments' <http://www.adaptenv.org/>
- SANDERCOCK L., DOVEY K. (2002) *Pleasure, Politics and the 'Public Interest': Melbourne's Riverscape Revitalization*, Journal of the American Public Association 68, No 2
- SCOTT A. J. (1997) *The cultural economy of cities*, International Journal of Urban and Regional Research, Vol. 21, Issue 2, pp. 323 – 339
- TATE A. (2001) *Great City Parks* (London, New York: Spon Press)
- THOMPSON C. W. (1996) *Updating Olmsted*, Landscape Design 254, pp. 26–31.
- THOMPSON C. W. (2002) *Urban open space in the 21st century*, Landscape and Urban Planning, Vol. 60, Issue 2, pp. 59-72

- TURNER R. S. (2002) *The Politics of Design and Development in the Post-modern Downtown*, Journal of Urban Affairs, Volume 24, No 5, pp. 533 - 548
- WOOLLEY H. (2003) *Urban Open Spaces* (London, New York: Spon Press)
- YEROLYMPOS A. (1996) *Urban Transformations in the Balkans (1820 – 1920): Aspects of the Balkan town planning and the remaking of Thessaloniki* (Thessaloniki: University Studio Press)

Ελληνόγλωσση

- ΑΙΣΩΠΟΣ Γ., ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΙΔΗΣ Γ. (2001) *Μετάπολις 2001: Η σύγχρονη (ελληνική) πόλη* (Αθήνα: METAPOLIS Press)
- ΑΝΑΝΙΑΔΟΥ – ΤΖΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Μ. (1997) *Αρχιτεκτονική τοπίου, σχεδιασμός αστικών χώρων: κριτική και θεωρία, σύγχρονες τάσεις σχεδιασμού τοπίου*, Τόμος Α', (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη)
- ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΥΚΑΛΑ Ε., ΚΑΥΚΑΛΑΣ Γ., ΛΑΓΟΠΟΥΛΟΣ Α. Φ., *Θέματα Αρχιτεκτονικής – Πολεοδομίας 5, Θεσσαλονίκη: Πολεοδομική διερεύνηση – κριτική ρυθμιστικών προτάσεων και προοπτικές εξέλιξης της πόλης*, (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Παρατηρητής)
- ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ Α. *Η ευρωπαϊκή και η ελληνική πόλη στον 21ο αιώνα*
- ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ Α., ΚΟΣΜΑΚΗ Π. (1988) *Υπαίθριοι χώροι στην πόλη: Θέματα ανάλυσης και πολεοδομικής οργάνωσης αστικών ελεύθερων χώρων πρασίνου* (Αθήνα: Εκδόσεις Συμεών)
- ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ Α. (1998) *Σημειώσεις μαθήματος: Πολεοδομία Ι: Αστικός σχεδιασμός*, Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α. (Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας)
- ΓΟΣΠΟΔΙΝΗ Α. (1999) *Σημειώσεις μαθήματος: Ιστορία πόλης και πολεοδομίας*, Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α. (Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας)
- ΔΕΦΝΕΡ Α. (2002) *Πανεπιστημιακές παραδόσεις: Σχεδιασμός για τον ελεύθερο χρόνο (τουρισμός-πολιτισμός-αθλητισμός)*, Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α. (Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας)
- ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ Ν. (2002) *Πρόταση Ανάπλασης για την Ανατολική κεντρική περιοχή της Θεσσαλονίκης*, Ένωση Πολιτών Θεσσαλονίκης, <http://www.cuth.org>
- ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ – ΓΕΡΟΛΥΜΠΟΥ Α. (1995) *Η ανοικοδόμηση της Θεσσαλονίκης μετά την πυρκαγιά του 1917: Ένα ορόσημο στην ιστορία της πόλης και στην ανάπτυξη της ελληνικής πολεοδομίας* (Θεσσαλονίκη: University Studio Press)
- ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ – ΓΕΡΟΛΥΜΠΟΥ Α., *Ανάπλαση και Βελτίωση των δημόσιων χώρων της Θεσσαλονίκης*, Τεχνικό Περιοδικό Κτίριο, <http://www.ktirio.gr/>
- ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ Μ. (2003), *Ενοποίηση Αρχαιολογικών χώρων και Ανάδειξη του Δημόσιου Υπαίθριου Χώρου και του Θαλάσσιου Μετώπου στην Πόλη της Νέας Αχγιάλου*, Διπλωματική Εργασία, Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α., Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, Βόλος
- ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ Δ. (2003) *Ανάπλαση Δυτικού τόξου Θεσσαλονίκης: Συγκριτική ανάλυση και αξιολόγηση των προτάσεων συμμετοχής στο διαγωνισμό*, Διπλωματική Εργασία, Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α., Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, Βόλος
- ΜΑΛΟΥΤΑΣ Θ. (2000) *Κοινωνικός και οικονομικός Άτλας της Ελλάδας: Οι πόλεις*, Τόμος 1^{ος}, (Αθήνα, Βόλος: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας)

- MANTZAPHS N. *Σχετικά με το μητροπολιτικό πάρκο Ελληνικού*,
<http://www.zoulias.com/articles/article021.html>
- ΜΕΛΙΔΟΥ Π. (2004) *Τα θεματικά πάρκα και ο ρόλος τους στην πολιτισμική ανάπτυξη μιας περιοχής: Το παράδειγμα του Βόλου*, Διπλωματική Εργασία, Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α., Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, Βόλος
- ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ – Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ (2001) *Πανελλήνιος Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός Ιδεών για την Ανάπλαση της Αλάνας της Τούμπας*
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Λ. (2001) *Οργανισμός Θεσσαλονίκης, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Μετασχηματισμοί του αστικού τοπίου: Αρχιτεκτονικές μελέτες και έργα του οργανισμού πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης Θεσσαλονίκη 1997* (Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη)
- ΠΑΝΕΤΣΟΣ Γ. (2002) *Δημόσιοι Υπαίθριοι Χώροι: Στόχοι για τον 21^ο αιώνα*, Πρακτικά του 10^{ου} Πανελλήνιου Αρχιτεκτονικού Συνεδρίου με Θέμα: 'Η Αρχιτεκτονική και η Ελληνική Πόλη στον 21^ο αιώνα', Αθήνα 8 – 12 Δεκεμβρίου 1999, Αθήνα: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
- ΡΩΜΑΝΟΣ Α. (2002) *Ανάπλαση του Ιστορικού Κέντρου της Αθήνας για την Ενοποίηση των Αρχαιολογικών Χώρων της Πόλης*, Πρακτικά του 10^{ου} Πανελλήνιου Αρχιτεκτονικού Συνεδρίου με Θέμα: 'Η Αρχιτεκτονική και η Ελληνική Πόλη στον 21^ο αιώνα', Αθήνα 8 – 12 Δεκεμβρίου 1999, Αθήνα: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
- ΣΗΜΑΙΟΦΟΡΙΔΗΣ Γ. (2001) *Οι αναπλάσεις των Δημόσιων Χώρων στη Θεσσαλονίκη*, Οργανισμός Θεσσαλονίκης, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., *Μετασχηματισμοί του αστικού τοπίου: Αρχιτεκτονικές μελέτες και έργα του οργανισμού πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης Θεσσαλονίκη 1997* (Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη)
- ΣΤΕΦΑΝΟΥ Ι., ΜΗΤΟΥΛΑ Ρ. (2003) *Η παγκοσμιοποίηση, η ευρωπαϊκή ενωποίηση και η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης* (Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση)
- ΧΕΚΙΜΟΓΛΟΥ Ε. Α. – ΡΟΥΠΑ Ε. Χ. (2000) *75 Χρόνια Ιστορίας Δ.Ε.Θ. 1925 – 2000*, Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης Α.Ε. – HELEXPO Α.Ε., Θεσσαλονίκη

Διαδίκτυο

REGENT'S PARK

<http://www.royalparks.gov.uk/>

CENTRAL PARK

<http://www.mustseenewyork.com/>

<http://www.centralpark.org/>

TIERGARTEN

<http://www.berlin-tourist-information.de/>

<http://www.beisheim-center.de/>

FORUM

<http://www.acturban.org/>

<http://www.insecula.com/salle/MS02453.html>

PARQUE DAS NACOES

<http://www.parquedasnacoes.pt/>

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

<http://www.thessalonikicity.gr>

<http://www.eled.auth.gr/>

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

<http://www.helexpo.gr/>

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

<http://www.statistics.gr/>

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

<http://www.minenv.gr>

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ

<http://www.tee.gr>

ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://www.arcspace.com/>

http://www.rudi.net/bookshelf/books/new_city_spaces/index.shtml

<http://www.metro-region.org/>

<http://www.metrocouncil.org>

<http://www.parkweb.vic.gov.au/>

<http://www.traveldailynews.gr/>

<http://www.pps.org/>

<http://www.asda.gr>

<http://www.vnpa.org.au>

www.londonlandscape.gre.ac.uk/lpac.htm

Ευτυχία Κώτσιου

Συνεντεύξεις – Άλλες Πηγές

Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης: Ματίκας Φάνης

Τεχνική Υπηρεσία Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης: Ζαχαρόπουλος Γεώργιος

Τμήμα Αρχιτεκτονικής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: Καλογήρου Νίκος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

- ΖΑΦΕΙΡΗΣ Χ., *Θεσσαλονίκης Εγκόλπιον*, εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1997
ΖΑΦΕΙΡΗΣ Χ., ΠΑΠΑΤΖΗΚΑΣ Α., *Εν Θεσσαλονίκη 1900-1960*, εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1994
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης*, εκδ. Ρέκος, Θεσσαλονίκη 1993(2)
ΧΑΣΙΩΤΗΣ Ι., *Τοις Αγαθοίς Βασιλεύουσα*, εκδ. Παρατηρητής Θεσσαλονίκη, 1997

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

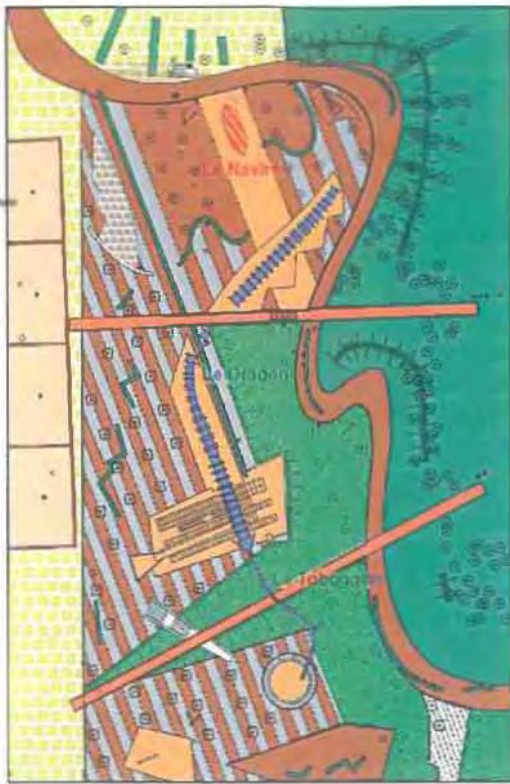

Χάρτης του πάρκου La Villette

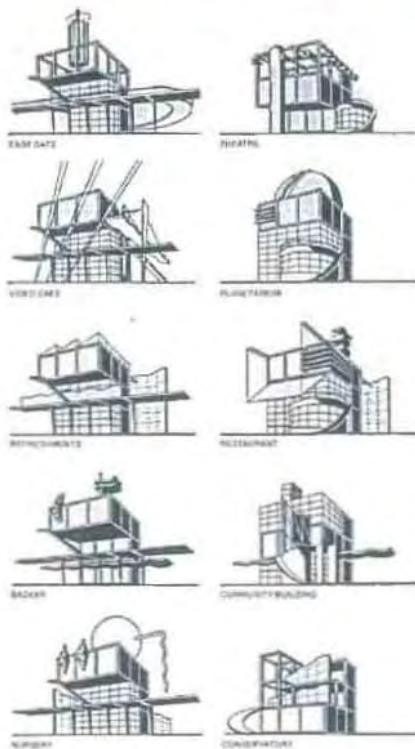
Το πάρκο La Villette

Ευτυχία Κώτσιου

Θεματικοί
κήποι, ο
κήπος του
δράκου
και ο
κήπος της
ισορροπίας,
Parc de
la Villette,
Παρίσι

Τα Follies (τρέλες), Parc de la Villette, Παρίσι

Επιτυχία Κώτσιου

La geode, Parc de la Villette, Παρίσι

Οι επιφάνειες, Parc de la Villette, Παρίσι

Οι γραμμές, Parc de la Villette, Παρίσι

To Grand Hall, Parc de la Villette,
Παρίσι

Σχεδιάγραμμα – χάρτης των εγκαταστάσεων του Forum, Βαρκελώνη

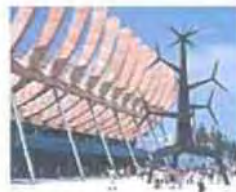

Φωτογραφίες των εγκαταστάσεων του πάρκου, Forum, Βαρκελώνη

Επιτυχία Κώτσιου

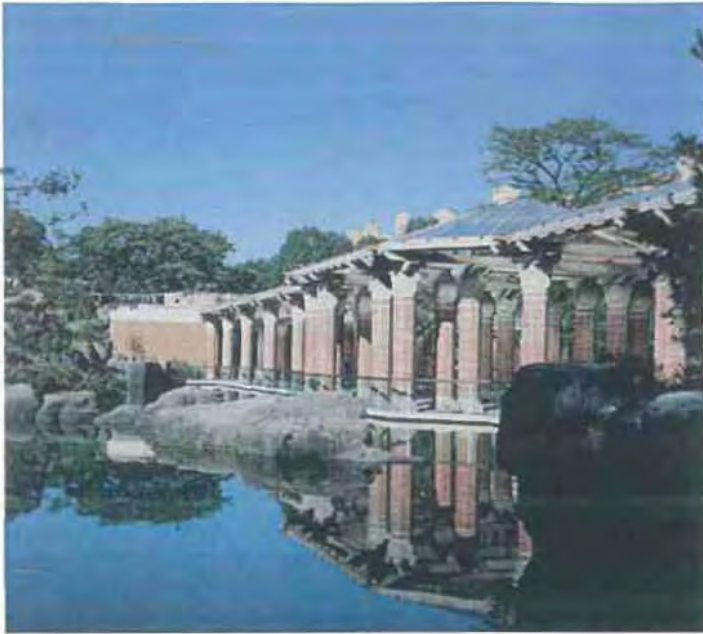
Σχεδιαγράμματα των εγκαταστάσεων του Parque das Nações, Λισσαβόνα

Φωτογραφίες των εγκαταστάσεων του πάρκου, Parque das Nações, Λισσαβόνα

Σχεδιάγραμμα του Central Park, Νέα Υόρκη

Ζωολογικός κήπος, Central Park,
Νέα Υόρκη

Απόψεις του πάρκου,
Central Park, Νέα
Υόρκη

Χάρτης χωροθέτησης του Tiergarten, Βερολίνο

Απόψεις του Tiergarten, Βερολίνο

Φωτογραφίες του πάρκου,
Regent's Park, Λονδίνο

Εγκαταστάσεις, απόψεις του πάρκου, 'City of Arts and Sciences', Βαλένθια, Ισπανία

Αεροφωτογραφία και τουριστικός χάρτης της Θεσσαλονίκης

Ευτυχία Κώτσιου

Δημόσιοι υπαίθριοι χώροι, Θεσσαλονίκη

Η πρώτη πύλη και οι εγκαταστάσεις της Δ.Ε.Θ.

Οι εγκαταστάσεις από την πλευρά του Α.Π.Θ. , ο πύργος του Ο.Τ.Ε και το μνημείο στην πύλη 3

